

Sosyal Bilimler Enstitüsü

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN DİNİ TUTUMU, AİLE İLİŞKİLERİ VE EVLİLİĞE BAKIŞ AÇILARI: İSTANBUL ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Elgun BADALOV

İstanbul, 2023

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN DİNİ TUTUMU, AİLE İLİŞKİLERİ VE EVLİLİĞE BAKIŞ AÇILARI: İSTANBUL ÖRNEĞİ

Yüksek Lisans Tezi

Elgun BADALOV

Danışman:
Dr. Öğretim Üyesi, Ayşe Yetiş BAYRAKTAR

İstanbul, 2023

ÖZET

Toplumlar var olduğundan günümüze kadar, toplumsal etkileşim ve değişimler sürekliliğini korumakta ve daimî olarak devam halindedir. Teknolojik gelişimlerle birlikte yaşamın her anlamda hız kazandığı çağımızda, sosyolojik olaylar da önemli ölçüde hızlanmıştır. Özellikle dijital iletişim ve medya sektörünün bu hızlanmada önemli rolü vardır. Diğer taraftan küreselleşme olgusu da dijital alanların gelişimiyle önemli ölçüde hız kazanmıştır. Bu gelişmeler birbirinden uzak coğrafilerde yaşayan toplumları bile, manevi anlamda birbirine komşu haline getirmiştir. Kültürel ve toplumsal etkileşimin karmaşık hal aldığı çağımızda, Türk toplumu ve onun temel taşlarından olan aile kurumu da çeşitli etkilere maruz kalarak değişim sürecine itilmektedir. Türk toplumu gibi, Türk aile ilişkileri de sürekli etkilenmekte ve tekâmül halindedir. Türk aile yapısının modern çağda hangi yönlerden etkilendiğini saptayabilmek amacıyla, araştırmamız konuyu kendi argüman ve hipotezleri çerçevesinde ele almaktadır. Türk aile kurumunda, aile ilişkilerinin şekillenmesi ve yeni ailelerin kurulmasında dini ve geleneksel değerler her zaman önemli role sahip olmuştur. Yaşadığımız çağda toplumumuza dahil olan yabancı etkenler çoğunlukla Batı merkezli olup ve seküler unsurlar içerdiği için, ilk başta dini ve geleneksel değerler üzerinde etkili olmakla değişimlere yol açmaktadır. Bu vesileyle araştırmamızda, İstanbul'da yüksek öğrenim gören öğrencilerin aile ilişkileri ve evliliğe bakış açıları, onların sahip oldukları dini ve geleneksel değerlerle birlikte analize tabi tutulmuştur. Aile ve evlilik ilişkileri üzerine odaklı olan araştırmamızda, ileri sürülen argüman ve hipotezlerin sınanması için, İstanbul'da yüksek öğrenim gören 338 öğrenci, araştırma örneklemine dahil edilmiş ve anket yöntemiyle araştırma sorularına katılımları sağlamıştır. Elde edilen bulgular istatistiksel verilere dönüştürülerek, sosyolojik görüngede analiz edilmiştir. Gençlerin aile değerlerine ilişkin görüşleri incelendiğinde, istatistiksel olarak birçok anlamlı $p<.001$) ilişkiler tespit edilmiştir. Elde edilen bulguları özetleyecek olursak; Türk aile ilişkilerinde yabancı kültürel değerlerin izine rastlanılmakla birlikte, aile ilişkilerinde aşınma olduğu, ancak önemli bir değişim olmadığı kanısına varılmıştır. Tarihler boyunca olduğu gibi günümüzde de Dini ve Geleneksel değerler Türk aile ilişkilerinin şekillenmesinde önemli role sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Aile, Aile İlişkileri, Dini Tutum, Geleneksel Değerler, Evlilik İlişkileri.

ABSTRACT

Since societies have existed until today, social interaction and changes have maintained their continuity and are constantly ongoing. In our age, where life has accelerated in every sense with technological developments, sociological events have also accelerated significantly. Particularly the digital communication and media sector plays an important role in this acceleration. On the other hand, the phenomenon of globalization has also accelerated significantly with the development of digital fields. These developments have turned even societies living far away from each other into spiritual neighbors. In our age, where cultural and social interaction has become complex, Turkish society and the family institution, which is one of its cornerstones, are being pushed into a process of change by being exposed to various influences. Like Turkish society, Turkish family relations are constantly affected and evolving. In order to determine in which ways the Turkish family structure has been affected in the modern age, our research examines the subject within the framework of its own arguments and hypotheses. In the Turkish family institution, religious and traditional values have always played an important role in shaping family relations and establishing new families. In the age we live in, foreign factors that enter our society are mostly Western-centered and contain secular elements, causing changes by first affecting religious and traditional values. On this occasion, in our research, the perspectives of higher education students in Istanbul on family relations and marriage were analyzed together with their religious and traditional values. In our research, which focuses on family and marital relations, in order to test the arguments and hypotheses put forward, 338 students studying at higher education in Istanbul were included in the research sample and participated in the research questions using the survey method. The findings obtained were converted into statistical data and analyzed from a sociological perspective. When young people's views on family values were examined, many statistically significant ($p<.001$) relationships were detected. If we summarize the findings; Although there are traces of foreign cultural values in Turkish family relations, it has been concluded that there is erosion in family relations, but there is no significant change. Religious and traditional values have an important role in shaping Turkish family relations today, as throughout history.

Key Words: Family, Family Relations, Religious Attitude, Traditional Values, Marital Relations.

ÖNSÖZ

Tez çalışmamda bilgi ve birikimleriyle bana yön veren, destek ve emeklerini benden esirgemeyen, birlikte çalışmaktan mutluluk duyduğum değerli danışman hocam Doktor Öğretim Üyesi: Ayşe Yetiş Bayraktar'a katkılarından dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Lisans ve yüksek lisans eğitimimde bilgi ve birikimlerinden faydalandığım, değerli hocam Doçent Doktor: Gökçen Çatlı'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Tez çalışmamda her daim beni motive eden, pes etmeme engel olan ve her daim bir kardeş kadar bana yakın olan değerli arkadaşım Emre Tomakinoğlu'na sonsuz teşekkürü borç bilirim. Son olarak eğitim hayatım boyunca bana manevi ve maddi anlamda her türlü desteği veren aileme; sevgili anneme, babama ve kardeşime sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Elgun BADALOV

İstanbul, 2023

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **i**

ABSTRACT ..... **ii**

ÖNSÖZ ..... **iii**

TABLOLAR LİSTESİ ..... **vi**

GİRİŞ **1**

1.1. Araştırmanın Konusu 6

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi 7

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları 7

1.4. Araştırmanın Özgün Değeri 7

1.5. İlgili Literatür 8

2. KURAMSAL ÇERÇEVE **15**

2.1. Aile Kavramının Tanımı 15

2.2. Ailenin Temel Fonksiyonları 16

2.3. Başlıca Aile Türleri 16

2.4. Otoriteye Göre Aile Tipolojisi 17

2.5. Aileyle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar 18

2.5.1. Yapısal İşlevselci Yaklaşım Üzerinden Araştırmamıza Bakış 19

2.5.2. Yapısal İşlevselci Yaklaşım ve Auguste Comte 21

2.5.3. Emile Durkheim'in İşlevselci Yaklaşımı 21

2.5.4. Talcott Parsons 'un İşlevselci Yaklaşımı 22

2.5.5. Sembolik Etkileşimci Perspektif 22

2.5.6. Feminist Yaklaşım ve Aile 24

2.5.7. Çatışmacı Perspektif ve Karl Marx 25

3. TÜRK AİLE YAPISININ KONUMUZ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ **26**

3.1. Din, Gelenek ve Sekülerizm Kavramları Kapsamında Türk Ailesine Bakış 26

3.2. Küreselleşme Kavramı Üzerinden Türk Aile Yapısının Değerlendirilmesi 28

3.2.1. Küreselleşme Kavramının Tanımı 28

3.2.2. Küreselleşme Aracı Olarak İnternet ve Sosyal Medya 30

3.2.3. Küreselleşmenin Türk Aile Yapısı ve Aile İlişkileri Üzerindeki Etkileri 31

4. BULGULAR **37**
4.1. Araştırmada Kullanılan Yöntem 37
4.2. Araştırma Hipotezleri 37
5. TARTIŞMA VE SONUÇ **65**
SONUÇ **71**
KAYNAKÇA **72**
EKLER **78**
ÖZGEÇMİŞ ..... Error! Bookmark not defined.

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri, Dini ve Geleneksel Tutum Dereceleri 39

Tablo 2. Katılımcıların Aile Özelliklerine ve Aile İlişkilerine Ait Bilgiler 40

Tablo 3. Katılımcıların Evlilik Hakkında Düşüncelerine Ait Bilgiler 41

Tablo 4. Ailenin Dini Öğretilere Bağlılık Düzeyi ile Bireylerin Aile ile Zaman Geçirme Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 43

Tablo 5. Ailenin Geleneksellik Düzeyi ile Bireylerin Aile ile Zaman Geçirme Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 43

Tablo 6. Ailenin Dini Öğretilere Bağlılık Düzeyi ile Ebeveynlerinin Çocukların Kararlarına Etki Derecesi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 44

Tablo 7. Ailenin Geleneksellik Düzeyi ile Ebeveynlerin Çocukların Kararlarına Etki Derecesi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 45

Tablo 8. Ailenin Dini Öğretilere Bağlılık Düzeyi ile Bireyin Karar Alırken Ebeveyn Fikrine Verdiği Önem Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 45

Tablo 9. Ailenin Geleneksellik Düzeyi ile Bireyin Karar Alırken Ebeveyn Fikrine Verdiği Önem Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 46

Tablo 10. Ailenin Dini Öğretilere Bağlılık Düzeyi ile Eş Seçiminde Ebeveyn Fikrine Verilen Önem Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 47

Tablo 11. Ailenin Geleneksellik Düzeyi ile Eş Seçiminde Ebeveyn Fikrine Verilen Önem Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 48

Tablo 12. Bireyin Yaşadığı Yer ile Bireyin Geleneksellik Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 48

Tablo 13. Bireyin Yaşadığı Yer ile Bireyin Dindarlık Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 49

Tablo 14. Bireyin Dindarlık Düzeyi ile İdeal Evlilik Yaşı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 50

Tablo 15. Bireyin Geleneksellik Düzeyi ile İdeal Evlilik Yaşı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 51

Tablo 16. Ailenin Maddi Durumu ile Ailenin Geleneksellik Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 51

Tablo 17. Ailenin Maddi Durumu ile Ailenin Dini Öğretilere Bağlılık Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 52

Tablo 18. Ailenin Maddi Durumu ile Bireyin Geleneksellik Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 53

Tablo 19. Ailenin Maddi Durumu ile Bireyin Dindarlık Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 53
Tablo 20. Ailenin Dini Öğretilere Bağlılık Düzeyi ile Bireylerin Modaya Önem Verme Derecesi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 54
Tablo 21. Ailenin Geleneksellik Düzeyi ile Bireylerin Modaya Önem Verme Derecesi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 55
Tablo 22. Bireyin Dindarlık Düzeyi ile Eş Seçiminde Karşı Tarafın Dini Tutumunun Önemi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 55
Tablo 23. Bireyin Geleneksellik Düzeyi ile Eş Seçiminde Karşı Tarafın Dindarlık Düzeyinin Arasındaki İlişkinin İncelenmesi..... 56
Tablo 24. Bireyin Dindarlık Düzeyi ile Eş Seçiminde Karşı Tarafın Fiziksel Özelliklerinin Önemi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 57
Tablo 25. Bireyin Geleneksellik Düzeyi ile Eş Seçiminde Karşı Tarafın Fiziksel Özelliklerinin Önemi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 57
Tablo 26. Bireyin Dindarlık Düzeyi ile Farklı Dinden Biriyle Aile Kurma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi..... 58
Tablo 27. Bireyin Geleneksellik Düzeyi ile Farklı Dinden Biriyle Aile Kurma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 59
Tablo 28. Bireyin Dindarlık Düzeyi ile Farklı Ülkeden Ama Aynı Dinden Biriyle Aile Kurması Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 59
Tablo 29. Bireyin Geleneksellik Düzeyi ile Farklı Ülkeden Ama Aynı Dinden Biriyle Aile Kurması Arasındaki İlişkinin İncelenmesi..... 60
Tablo 30. Bireyin Dindarlık Düzeyi ile Eş Seçiminde Ebeveynin Fikrine Verilen Önem Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 60
Tablo 31. Bireyin Geleneksellik Düzeyi ile Eş Seçiminde Ebeveynin Fikrine Verilen Önem Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 61
Tablo 32. Bireyin Dindarlık Düzeyi ile Evlilik Türü Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 63
Tablo 33. Bireyin Geleneksellik Düzeyi ile Evlilik Türü Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 63

GİRİŞ

Günümüz dünyasında olduğu gibi Türkiye'de de toplumsal değişim, bilişim çağıyla birlikte önemli derecede hız kazanmıştır. Özellikle son on beş yılda dijital medya ve iletişim araçlarının önemli ölçüde gelişmesi ve genişlemesiyle birlikte, dünya kültürel anlamda bütünleşmeye doğru hızlı bir yol almış, farklı toplum ve kültürlerin birbirinden etkilenmesi daha da sürekli hale gelmiştir. Sosyolojik perspektiften konuya bakacak olursak, kültürel etkilenme ve bütünleşme, yerel toplumlarda birçok toplumsal değerlerin değişmesine ve yeniden biçimlenmesine neden olmaktadır. Marshall McLuhan'ın da söylediği gibi; "Zaman ilerledikçe dünyamız global köye dönüşmektedir".[1] Teknolojiyi insanın biyolojik yapısına benzeterek anlamlandıran McLuhan'a göre; insanın "medya uzantısı"[2] gezegenin insanlaştırılması, enformasyon çağı ise imajımızdaki dünyanın yeniden inşası demektir.[3] Çağımızda ise dijital iletişimin önemli ölçüde gelişmesi ve genişlemesi bu durumu daha hızlandırmaktadır.

Dijital teknoloji ve iletişim araçlarının hızlı gelişimiyle birlikte, toplumsal etkileşimin sınırları aşarak küresel hal aldığı çağımızda, doğal olarak toplumun temel taşlarından olan aile kurumu da çeşitli yönlerden etki ve kısmi değişimlere maruz kalmaktadır. Şöyle ki; her toplumsal etkilenme ve değişim sürecinde olduğu gibi, aile ilişkileri de bir şekilde etkilenmekte ve yeniden biçimlenmektedir. Sosyal evrim veya dönüşüm, uzun zaman diliminde gerçekleştiği için, durum kendini hemen belli etmeyebilir. Ancak belli zaman dilimini göz önünde bulundurarak durum analiz edildiğinde, sosyal dönüşümlerin durmaksızın devam ettiği aşikardır. Teknolojik gelişmeler hızlandıkça dışsal kültürel etmenler de güçlenerek devam etmekte olup, toplumsal dönüşümün hareket yönünü ve hızını yönlendirmektedir.

Toplumumuza nüfuz eden "Batı" merkezli yabancı kültürel değerler çoğunlukla seküler olduğu için, ilk başta ailenin dini inanç ve geleneksel tutumu üzerinde çeşitli etkilere neden olmaktadır. Bu durum ise kalıplaşmış aile yapısını

[1] Marshall McLuhan ve Bruce R.Powers, "*Global Köy"*, çev. Bahar Ö. Düzgören (İstanbul: Scala Yayıncılık, 2020): 17-19.
[2] Teknolojiyi insanın biyolojik yapı ve duyularına benzeten M. McLuhan'a göre; *medya* da diğer teknolojiler gibi insan duyularının bir uzantısıdır.
[3] Marshall McLuhan ve Bruce R.Powers, "*Global Köy"*, çev. Bahar Ö. Düzgören (İstanbul: Scala Yayıncılık, 2020): 154.

zamanla çeşitli değişimlere maruz bırakmaktadır. Yaşlı nesle göre gençlerin dijital teknolojiyi daha çok kullandıklarını dikkate alacak olursak; yabancı ortamlardan en fazla etkilenenler gençlerdir.[4]

Küreselleşme yerel toplumlarda önemli ölçüde toplumun geleneksel ve dini değerleri üzerinde etkili olduğundan dolayı, bu araştırmada dini ve geleneksel tutum kavramları göz önünde bulundurularak, aile ilişkilerinin incelenmesi hedeflenmiştir. Araştırmamız, konuya üniversite öğrencilerinin bakış açıları üzerinden ışık tutmayı amaçlamaktadır. Öğrencilerin aile ilişkilerini ve evliliğe bakış açılarını, onların dini ve geleneksel tutumlarını göz önünde bulundurarak çeşitli yönlerden analiz edebilmek araştırmamızın esas hedefidir.

Araştırmanın üniversite öğrencileri üzerine odaklı olması, gelecekteki aile yapılarının hangi yönde tekâmül edeceğini tahmin edebilme açısından önem taşımaktadır. Bundan başka gençlerin aile ilişkileri ve evlilik üzerine olan güncel düşünceleri, günümüzdeki durumu ortaya koyabilmek açısından önem taşımaktadır. Bugünün öğrencileri yarının aydınları, mühendisleri veya bilim adamları olmakla birlikte, hem de kuracakları ailenin büyükleri ve gelecekte toplumun yüksek öğrenim görmüş katmanını oluşturan bireylerden oluşmaktadır. Üniversite öğrencileri üzerine odaklı olan bu araştırmada, "araştırma evreni" İstanbul'da yüksek öğrenim gören Türk uyruklu, bütün branşlarda, örgün eğitimin çeşitli seviyelerindeki öğrencileri kapsamaktadır. Araştırma evrenini oluşturan öğrencilerin demografik yapıları ise Türkiye'nin birçok bölgesini temsil etmektedir.

Toplumumuzda aile ilişkilerinin nereye doğru tekâmül ettiği ve hangi perspektiflerden etkilendiği veya değişimlere maruz kaldığı, her zaman olduğu gibi günümüz açısından da büyük önem taşımaktadır. Çünkü sosyal olgu/oluşum ve değişimler daima canlıdır, gelişme ve evrilme halindedir. Kitle iletişim araçlarının çağımızda hızlı bir şekilde gelişim göstermesi, ulus toplumları birdenbire diğer kültürlerle direk temas haline getirmekte ve bu durum ani toplumsal oluşumların kuvvetlenerek devam etmesine neden olmaktadır. Aile ve evlilik ilişkilerine bu açıdan bakacak olursak, gençlerin konuyla ilgili düşünce ve bakış açılarında ne tür farklılıkların olduğunu gözlemlemiş oluruz. Büyük çoğunluğu bekar gençlerden

[4] Y.Sinan Zavalsız, *"Üniversite Öğrencilerinin Değer Algısı",* Değerler Eğitimi, der. Y.Sinan Zavalsız, Ensar Yayınları, İstanbul 2014, s. 189.

oluşan üniversite öğrencilerinin çoğu, eğitimini bile aile kurmak doğrultusunda planlamaktadır. Bunun yanı sıra, gençlerin mensup oldukları ailenin diğer fertleriyle ilişkileri ve aile büyüklerinin onların kararlarının şekillenmesinde hangi ölçüde etkili oldukları, araştırmamız açısından merak edilen konular arasındadır. Aile ve bireylerin dini/geleneksel tutumları aile ilişkilerinin şekillenmesinde önemli faktörlerden olduğu için, araştırmanın ana konuları arasında yer almaktadır.

Dünyanın kültürel anlamda hızlı bir bütünleşmeye doğru yol aldığı çağımızda, kültürel değerlerimiz dışsal etkilere maruz kalmakta ve bu durum bireysel tutumlara da etki ederek sosyal değişimlere neden olmaktadır. Bütün bu etki ve değişimler ise hem bireyi hem aileyi ve sonuç olarak da toplumu etkilemektedir. Bu gibi nedenlerden dolayı, aile ve aile ilişkilerinin incelenmesi toplumsal açıdan da önem taşımaktadır. Aile bireylerden, toplum ise ailelerden oluştuğu için, sosyolojik açıdan ailenin analizi her zaman büyük önem taşımaktadır. Bir Azerbaycan Ata Sözü: "Evlat ailenin aynasıdır." der. Yani bir birey hakkında fikir sahibi olmak, dolayısıyla o bireyin yetiştirildiği aile hakkında fikir sahibi olmak anlamına gelmektedir. Bu vesileyle bireylerin aileleri hakkındaki fikirleri, aile ilişkileri ve evliliğe bakış açıları, ailelerle ilgili çeşitli bilgiler elde etmemize olanak tanımaktadır.

Dünya medeniyetlerinin eski toplumlarından olan ve geniş coğrafyalarda hüküm sürmüş ve sürmekte olan Türk toplumlarında, aile kavramı her zaman büyük öneme sahip olmuştur. Eskiçağlarda göçebe ve yarı göçebe olarak yaşam sürdüren Türk toplumlarında, her göçebe toplumda olduğu gibi, aile kavramı toplumsal yaşamın sürdürülebilmesi için hayati önem taşımaktaydı. Eski Türk toplumlarında aile gelenekleri, Türklerin yazılı olmayan manevi "Töre" anlayışına dayalıydı.[5] Eski Türk toplumlarında bir nevi kanun anlamına gelen "Töre" anlayışı, sosyal hayatı düzenleyen zorunlu kaideler bütünüydü.[6] Göçebe ve yarı-göçebe değerlere yoğrularak süregelen Türk toplumu, İslamiyet'le tanıştıktan sonra İslami değerlerle harmanlanarak yeniden şekillenmiştir. İslami değerlerle harmanlanan Türk toplumunda, dini ve geleneksel değerler toplumsal ilişkilerin şekillenmesinde her zaman önemli role sahip olmuştur. Günümüzde ise küreselleşmenin etkileriyle dünya toplumlarının çoğunda olduğu gibi, Türk toplumunda da toplumsal değerler çeşitli etkilere maruz kalarak, değişim süreci içine girmektedir. Küresel anlamda

[5] Ziya Gökalp, *"Türk Töresi", (*Ankara: İnkılap Kitabevi, 1977): 17.
[6] İbrahim Kafesoğlu, "*Türk Milli Kültürü"*, (İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1993): 233.

popüler kültür konumunda olan Batı kültürü, büyük çoğunlukla seküler değerler içerdiği ve geleneksel değerlerden soyutlandığı için, etki ettiği kültür ve toplumları ilk başta geleneksel ve dini perspektiflerden etkilenmeye maruz bırakmaktadır. Diğer yandan önceki çağlarda bölgesel çerçevede kalan ahlaki normlardaki değişimler, küreselleşmeyle birlikte tüm dünyada hâkim olmuştur.[7] Küreselleşme olgusu, yerel toplumlarda zamanla bireysel yaşam tarzı, aile ilişkileri ve hatta giyim-kuşam üzerine etki ederek çeşitli değişimlere neden olmaktadır.[8]

Aile konusunu İslami açıdan ele alacak olursak; Türk toplumunun büyük kısmının mensup olduğu İslam dini, aileye son derece önem vermekle birlikte aile ilişkilerinin şekillenmesinde önemli role sahiptir. Aile kavramı İslamiyet açısından son derece önemli ve kutsal bir anlayışa sahiptir. İslamiyet'e göre, Allah insanın soyunun korunması, devamı ve yeryüzünün imarı için aile kurmayı yasal ilan etmiştir.[9] Ailenin kurulmasını teşvik eden ve aileye özel değer veren İslam dininde, anne ve baba yani aile büyükleri ailenin en saygın kişileri olarak nitelendirilmektedir. İslamiyet'in kutsal kitabı olan Kur'an-i Kerim'in İsrâ Suresi: 23-24. Ayetinde; "Allah'ın yalnız kendisine ibadet edilmesinin buyrulduğu" belirtildikten hemen sonra, anne ve babaya iyilik etmenin de buyurulduğu belirtilmek suretiyle, Allah'a kullukla anne ve babaya iyilik yan yana anılmıştır.[10] İslam'da anne ve baba, çocuklar için ailenin en saygın ve değer verilmesi gereken üyeleridir. Konuya bu açıdan bakacak olursak, İslam dinine mensup ailelerde, ebeveynlerin fikir ve önerileri çocuklar için son derece önemli bir faktör olarak karşımıza çıkacaktır. Nispeten seküler ailelerde ise çocukların müstakil karar alabilme süreçleri, dini tutumu güçlü olan ailelerle kıyaslamada farklılık gösterebilir. Bir başka deyişle; dini tutum derecesi ile bireylerin karar alma süreçlerinin özerklik durumu arasında korelasyon olabilir.

Batı kültüründe ise *özgür-birey* kavramı ön planda olduğu için, Batı aile ilişkilerinde çocuklar karar alma süreçlerinde ebeveyn etkisinden daha bağımsızdır.

---

[7] Mustafa Köylü, "Küresel Ahlak Eğitimi", (İstanbul: DEM Yayınları, 2013): 7.

[8] Giyim kuşam anlamında *"güncel moda"* Batı kültürleri tarafından tasarlandığı için, yerel toplumlar giyim-kuşam konusunda büyük ölçüde Batı'yı örnek almaktadır. Bu durum Türk toplumunda da etkilidir. Diğer taraftan özellikle gelişmiş şehirlerde yüksek gelirli aileler, Batı ailelerinin yaşam tarzını benimsemeye daha çok önem vermektedir.

[9] Ahmet Yaman, "*İslâm Aile Hukuku"*, (İstanbul: İFAV Yayınları, 2011): 13-14.

[10] Hayreddin Karaman ve Mustafa Çağrı, "*Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir",* Cilt: 3 (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2006): 477-478.

Bu durum ise Batı aile ilişkilerinin şekillenmesi açısından önemli bir faktördür. Batı ve Türk aile yapısını karşılaştıracak olursak; bireysel kararların sınır ve genişliği, aile büyüklerinin çocuklar üzerindeki kontrol ve etkisinin sınırları farklılık gösterecektir. Batı kültürüne özgü değerlerin küreselleşmeyle birlikte toplumumuza etkisini dikkate alacak olursak, bu durum Türk aile ilişkilerini de etkilemekte ve değişime itmektedir. Kısaca söylemek gerekirse, geleneksel değerlerin zayıf olduğu modern Türk ailelerinde, Batı ailelerine benzer aile ilişkilerine rastlanabilir.

Günümüzde Türkiye'de birçok nedene bağlı olarak eski yıllarla nispette, evlilik yaşı uzamaktadır.[11] Gençlerin evlilik yaşı hakkındaki düşünceleri, evlilik kararlarında hangi hususlara dikkat etmesi, bu hususların dini ve geleneksel tutumlarla ilintisi, evlilik kararlarında ebeveyn fikir ve önerilerinin etkisi ve gençlerin karar alma süreçlerindeki bağımsızlık durumu, çalışmanın merak duyduğu konular arasındadır.

Bunlardan başka genel olarak aile ilişkilerinin konu kapsamında analiz edilmesi; bireysel, seküler, dini ve geleneksel bakış açılarının aile ilişkilerinin şekillenmesinde ne tür etkilere neden olduğu araştırma açısından önem taşımaktadır. Çünkü dini ve geleneksel tutum ile aile ilişkilerinin şekillenmesinde önemli etkiye sahiptir. Ayrıca araştırmada katılımcıların demografik özelliklerinin, onların bireysel tutumlarıyla ilişkilendirilerek analiz edilmesi, yaşam yerine göre değerlerin ve tutum derecelerinin incelenmesi de araştırmanın ilgi duyduğu konulardandır.

Araştırmanın ana hedefi, genel olarak günümüz aile ve evlilik ilişkilerini sosyolojik perspektiflerden, araştırma hipotezlerimiz doğrultusunda inceleme yönündedir. Çalışma üniversite öğrencilerinin aile ilişkileri üzerine odaklı olup, onların dini/geleneksel, bireysel tutumlarını ve modern dünya algısını da göz önünde bulundurarak, birçok açıdan günümüz ailesini ve evliliğe bakış açısını analiz etmeyi hedeflemektedir. Çalışmada hangi hipotezlerin sınanacağı, ne tür örneklem teknikleri ve araştırma yöntemlerinin kullanılacağı, yöntem bölümünde belirtilmiştir.

[11]Dindar, V. (2020). Gençlerde Evlilik Yaşının Uzaması Üzerine Din Sosyolojisi Açısından Bir Araştırma. *İlahiyatlteitue5t Akademi*, (12), 257-284.

1.1. Araştırmanın Konusu

Üniversite öğrencilerinin aile ilişkilerinin çeşitli yönlerden ele alınarak incelenmesi, araştırmanın temel konusudur. Yüksek lisans tezi kapsamında yapılan bu araştırma, İstanbul'da yüksek öğrenim gören üniversite öğrencilerinin bakış açıları üzerinden, Türk aile ilişkilerini kendi hipotez ve argümanları doğrultusunda analiz etmeyi amaçlamaktadır. Araştırma örneklemini oluşturan bireylerin demografik yapıları, Türkiye'nin birçok bölgesini kapsadığı için araştırmada elde edilen bulgular Türk aile yapısı hakkında önemli bilgiler sunmaktadır.

Birçok sosyal etki ve değişimler gibi, aile ilişkileri de çeşitli yönlerden etkilenmekte ve çeşitli değişimlere maruz kalmaktadır. Toplumsal değişimler gözle görülür olmasa bile, sürekli devam ve tekâmül halindedir.[12] Özellikle yaşadığımız çağda, internet araçlarının büyük ölçüde gelişimiyle birlikte, uzak toplumlar bile manevi anlamda birbirine komşu olmuşlardır. Eski çağlarda kültürel etkilenme daha çok, coğrafi anlamda birbirine yakın toplumlar arasında gerçekleştiği halde, internet çağıyla birlikte durum daha da karmaşık bir hal almıştır. Yaşadığımız çağda dijital iletişim araçları, kültürel temasın en etkili aracıdır.[13] Dijital teknolojiyi en çok kullanan kesimin ise gençler olduğunu dikkate alacak olursak, yabancı kültürü daha yakından tanıyan kesimin gençler olacağı aşikardır.[14] Durum böyle olduğu halde, küreselleşme gençler üzerinde daha etkilidir diyebiliriz. Bu bağlamda gençlerin aile ile ilgili fikir ve bakış açıları, araştırmamız açısından büyük önem taşımaktadır. Araştırma evreni İstanbul'da yüksek öğrenim gören her branştan üniversite gençlerini kapsayan çalışmamızda, konunun analiz edilebilmesi, argüman ve hipotezlerin sınanabilmesi için evreni temsil edebilme kapasitesine sahip örneklem oluşturularak, cevap aranan sorulara aydınlık getirilmeye çalışılmıştır. Katılımcıların dini ve geleneksel tutumlarının da göz önünde bulundurularak aile ilişkilerinin incelenmesi, araştırmanın temel konusudur. Bundan başka ailelerin dini ve geleneksel değerlere ne kadar bağlı olduğu, bireylerin evlilik ilişkilerine bakış açıları ve ebeveynlerin çocukların kararları üzerindeki etki dereceleri de araştırmanın ilgi duyduğu esas konulardandır. Bunların yanı sıra yerleşim yerine

[12] Yılmaz, A. R. I. (2021). Toplumsal değişim ve din. *Asya Studies*, *5*(16), 131-142.
[13] Medya, Y. Dijital Çağda İletişim Kültür ve Medya II.
[14] Y.Sinan Zavalsız, *"Üniversite Öğrencilerinin Değer Algısı",* Değerler Eğitimi, der. Y.Sinan Zavalsız, Ensar Yayınları, İstanbul 2014, s. 189.

göre ailelerin dini ve geleneksel tutumlarının belirlenmesi de araştırma açısından önem duyulan konular arasındadır.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Toplumsal olgu ve oluşumların hız kazandığı çağımızda, bu olayları aydınlatabilmek bilimsel açıdan büyük önem taşmaktadır. Ailenin toplumsal önemini dikkate alacak olursak, bütün sosyal konular gibi, aile ilişkilerinin de her zaman diliminde farklı perspektiflerden analizine gerek vardır. Araştırmamız Türk aile yapısına ve aile ilişkilerine kendine özgü bakış açısı çerçevesinde bir yaklaşım benimsemiş ve konuyu kendi hipotezleriyle analiz etme amacı gütmektedir. Genel olarak gençlerin aile ilişkilerinin ve evliliğe bakış açılarının öğrenilmesi ve analiz edilmesi, araştırmanın başlıca amaç ve hedefi konumundadır. Araştırmanın başarılı bir şekilde tamamlanması, aile ilişkilerinin incelenmesi açısından bilimsel anlamda önem taşımaktadır. Araştırmada elde edilen bulgu ve veriler, bilimsel yöntemlerle ölçülerek analize tabi tutulmuştur. Araştırmada günümüz gençlerinin aile ilişkileri ve evliliğe bakış açıları, birçok yönden ele alınarak ve incelenmiştir. Ayrıca araştırmamız ileride benzer konularda yapılacak olan bilimsel çalışmalar açısından, elde ettiği bulgular anlamında çeşitli verilere sahip olmaktadır.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma örneklemi İstanbul ilinde yüksek öğrenim gören, üniversite öğrencileriyle sınırlandırılmıştır. Araştırma örneklemine sadece Türk uyruklu öğrenciler dahil edilmiştir. Araştırma örneklemi, Marmara Üniversitesi: (93 katılımcı), İstanbul Aydın Üniversitesi: (88 katılımcı), İstanbul Üniversitesi: (85 katılımcı) ve İstanbul Teknik Üniversitesi: (72 katılımcı) toplamda 338 katılımcıyla sınırlıdır. Araştırma hipotezleri doğrulusunda hazırlanmış araştırma anketi otuz soruyla sınırlıdır.

1.4. Araştırmanın Özgün Değeri

Toplumun temel taşı olan aile, sosyal bilimlerin önemli ve her zaman diliminde araştırma gereği duyulan konulardandır. Aile ilişkileri de birçok toplumsal olaylar gibi sürekli değişim halinde olduğu için, çeşitli zaman dilimlerinde araştırılması,

incelenmesi ve analiz edilmesi gereken konulardandır. Bundan dolayı dünyada ve ülkemizde aile araştırmalarına her zaman önem duyulmaktadır. Bilimsel yönteme dayalı her bir araştırmanın bilimsel değeri ve konuya farklı yaklaşım tarzları vardır. Konuyla ilgili ülkemizde yapılan araştırmaların her biri aile konusunu çeşitli yön ve perspektiflerden ele alarak irdelemiştir. Gerçekleştirilen her araştırmada, araştırmanın veya araştırmacının konuya yaklaşım argümanları ve bakış açıları çeşitli hipotezlere dayandırılarak yürütülmüştür. Başka bir deyişle; her araştırmada aile konusu çeşitli yönlerden ve birbirinden farklı bakış açılarıyla incelenmiştir. Nitekim sosyal bilimlerde toplumsal karmaşıklığı açığa kavuşturabilmek amacıyla, çeşitli araştırma modelleri kullanılabilir.[15]

Yüksek lisan tezi kapsamında yapmakta olduğum bu araştırma ise, aile konusuna kendi argüman ve hipotezleriyle yaklaşmakta olup, konuyu farklı açılardan ele alarak "ilişkisel tarama modeli" tarzında merak edilen yönlere, kendine özgü açıklamalar getirmeyi hedef edinmiştir. Araştırmamın kendine özgü hipotezleri, argümanları ve konunun güncel durumu üzerine odaklı olması, çalışmanın özgün değeri olarak nitelendirilebilir. Aile kurumu da tıpkı toplum gibi sürekli etkilenme ve değişim halinde olduğu için, konuyla ilgili güncel durumun analizine her zaman diliminde gerek duyulmaktadır. Ayrıca her sosyal bilimcinin konuya farklı yaklaşım perspektifleri ve konuyla alakalı merak duyduğu problem soruları vardır ki, bu da her araştırmaya özgün değer katmaktadır. Yapmakta olduğum araştırma; konunun ilgi duyulan yönlerini, kendine özgü argümanlar ve hipotezler doğrultusunda farklı yönlerden analiz ederek, merak edilen konulara aydınlık getirmeyi hedeflemektedir ki, bu hususların tamamı araştırmanın özgün değeri olarak nitelendirilebilir.

1.5. İlgili Literatür

Konuyla ilgili literatürü ele alacak olursak; yapılmış çalışmaları, ülkemizde ve yurtdışında yapılan çalışmalar olarak sınıflandırabiliriz.

Konuyla ilgili ülkemizde yapılan araştırmalara baktığımızda, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK), Ulusal Tez Merkezi'nin internet sitesi[16] üzerinden çeşitli

[15] Birsen Gökçe, *Toplumsal Bilimlerde Araştırma,* (Ankara: Savaş Yayınevi, 2018): 31.
[16] Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, Ulusal Tez Merkezi, ''Anasayfa'', https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp , 30 Haziran 2023 tarihinde erişildi.

yüksek lisans ve doktora tezlerine rastlanmaktadır. Bundan başka T.C Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, internet sitesi[17] üzerinden ülkemizde aile araştırmalarıyla ilgili yürütülen çalışmalara ve Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırmalar Kurumu-TUBİTAK internet sitesi[18] üzerinden ülkemizdeki ailelerle ilgili çeşitli bilgilere ulaşmak mümkündür. Ayrıca, Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK) internet sitesinde[19] ülkemizdeki ailelerle ilgili çeşitli istatistiksel veriler yer almaktadır. Bundan başka kavramsal ve teorik anlamda konuyla ilgili birtakım kitaplar, yayınlanmış dergi ve makaleler bulunmaktadır.

Konuyla ilgili "Ulusal Tez Merkezi" internet sitesinde[20] tarama yaparken, konuya ilişkin birkaç yüksek lisans ve de doktora tezi dikkat çekmiştir. Öncelikle, Özensel'in (2004) yaptığı çalışmada, bireylerin mevcut toplumsal değer yapıları ve toplumda önemli işlevlere sahip olan mevcut toplumsal kurumları önemseme durumlarına aydınlık getirilmeye çalışılmıştır. Türkiye'nin yedi coğrafi bölgesini temsil edeceği düşünülen İstanbul, İzmir, Antalya, Konya, Samsun, Elâzığ ve Diyarbakır il merkezlerinde lise öğrenimi gören 1394 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilen bu çalışmada; katılımcıların bireysel ve toplumsal modern değerlere katılımlarının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.[21] Ayrıca gençlerin bu değerlere katılımının, ahlaki ve dini değerlere katılımından daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır.[22]

Aslan (2014) tarafından Samsun'unda yapılan araştırma da konumuz açısından dikkat çekmektedir. Samsun'un Çarşamba ilçesi merkezinde faaliyet gösteren resmi ortaöğretim okullarında öğrenim gören, 12. sınıf öğrencileri üzerine yapılan bu nitel araştırmada; kimlik oluşumu ve kimlik oluşumunu etkileyen faktörler olarak belirlenen aile, din ve medya olguları sosyolojik bağlamda incelenmiştir. Araştırmada katılımcıların ailelerinin demokratik tutumları ve dindarlıkları ile

[17] T.C Aile ve Sosyal Hizmetler Genel Bakanlığı, ''Anasayfa'' https://www.aile.gov.tr/uploads/athgm/uploads/pages/arastirmalar/taya2011.pdf , 3 Ağustos 2023 tarihinde erişildi.
[18] Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırmalar Kurumu, ''Anasayfa'' https://www.tubitak.gov.tr , 4 Ağustos 2023 tarihinde erişildi.
[19] Türkiye İstatistik Kurumu, ''Anasayfa'' https://www.tuik.gov.tr/ , 4 Ağustos 2023 tarihinde erişildi.
[20] Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, Ulusal Tez Merkezi, ''Anasayfa'', https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp , 30 Haziran 2023 tarihinde erişildi.
[21] Ertan Özensel, "Türk Gençliğinin Değerleri", Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2004. I.Bölüm.
[22] Ertan Özensel, "Türk Gençliğinin Değerleri", Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2004. I.Bölüm.

kimlik oluşumu arasında olumlu korelasyon olduğu sonucuna varılmıştır.[23] Yine, Keskin (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise; aile, gelenek, modernizm, din eğitimi ve sosyalleşme gibi kavramlar ele alınarak incelenmiştir. Araştırmada bunlardan başka, ailenin değişimi kapsamında modernizm, medya ve kadınların iş hayatına katılımı üzerine tartışılmıştır. Araştırmanın vardığı başlıca sonuçlar arasında; ailelerde din eğitimi yaklaşımının, değişme uğradığı kanısı[24] dikkate değerdir. Bunlardan başka geleneksel aile ile modern aile arasındaki farklılıklar, tutum ve davranışlarla birlikte irdelenmiştir.

Diğer bir yandan, Gül (2019) tarafından Gaziantep'te yapılan araştırmada, çalışmamızın ana konusu olan aile içi ilişkiler, manevi değerler ve geleneksel ritüellerdeki değişim, kentleşme bağlamında incelenmiştir. Nitel paradigmaya dayanan bu araştırmada, yeni kentsel hayatın aile yaşamına yansımaları, geleneksel ritüeller ile yeni ritüeller bakımından değerlendirilmiştir. Araştırmada, dinamikleri sürekli değişen kent hayatında aile yapısının bu durumla nasıl bir etkileşime girdiği ve ne tür dirençler geliştirdiği aydınlatılmaya çalışılmıştır.[25] Yöntemsel olarak nitel bir çalışma olan bu çalışmada, Gaziantep kent kültürü dikkate alınarak görüşülen kişilerin tutum ve düşünceleri veri kaynağını oluşturmuştur. Araştırmada yeni kentsel ailenin, kentleşmenin aile içi ilişkileri üzerindeki bozucu etkilerine karşı yeni savunma mekanizmaları geliştirdiği ortaya çıkmıştır.[26] Aile içi yaşamda nesiller boyu devam eden geleneksel ritüellerin tamamen kaybolmadığı, değişerek ve yeni ritüellerle birleşerek işlevselliğini koruduğu sonucuna ulaşılmıştır.[27] Şahin (2019) tarafından Küçükçekmece, İstanbul'da yapılmış çalışmada ise aile konusu çeşitli yönlerden ele alınarak incelenmiştir. Araştırmadaki başlıca amaç, farklı sosyo-kültürel yapılardan gelmiş evli bireylerin aile değerleri ve aile bütünlük duygusunun bazı değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek yönündedir. Çalışmada farklı sosyo-kültürden gelen evli bireylerin, aile değerlerinin onların aile bütünlük duygusu üzerindeki etkisi de saptanmaya çalışılmıştır. Araştırmada "Aile

[23] Ahmet Aslan, "Ortaöğretim Gençliğinin Kimlik Oluşumunda Aile, Din ve Medyanın Etkileri (Çarşamba Örneği)", Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 2014, s. 3.
[24] Davut Keskin, "Geleneksel Aileden Modern Aileye Geçiş Sürecinde Ailede Din Eğitimi Anlayışındaki Değişim" Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, 2017, s. 78.
[25] Hatice Gül, "Yeni Kentsel Ailenin Manevu Boyutları: Gaziantep Örneği", Diktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, 2019.
[26] Hatice Gül, "Yeni Kentsel Ailenin Manevu Boyutları: Gaziantep Örneği", Diktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, 2019.
[27] Hatice Gül, "Yeni Kentsel Ailenin Manevu Boyutları: Gaziantep Örneği", Diktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, 2019.

Değerleri" ile "Aile Bütünlük Duygusu" ölçek puanları arasında pozitif yönlü korelasyonel ve anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.[28]

Polat (2020) tarafından yine İstanbul'da gerçekleştirilen çalışma da konumuz açısından dikkate değerdir. Üniversite öğrencileri üzerine yapılmış olan bu çalışmada, katılımcıların kişilik özellikleri ile aile değerleri arasındaki ilişkinin incelenmesi yapılmıştır. Araştırmada, katılımcıların kişilik özellikleri ile aile değerlerinin, demografik değişkenliklere göre ilişkisinin olup olmadığı analiz edilmiş ve demografik değişkenler açısından anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.[29] Ünal'ın (2021) Afyon Kocatepe Üniversitesinde gerçekleştirdiği araştırma da konumuz açısından ilgi çekici çalışmalar arasındadır. Araştırma örneklemini Afyon Kocatepe Üniversitesinde öğrenim gören öğrencilerin oluşturduğu bu çalışmada, aile içi ilişkiler, yaşlı bakımı, evlilik/boşanma ve aileye verilen değer bazı sosyo-demografik sorularla birlikte ölçülmeye çalışılmıştır. Araştırmada elde edilen verilere göre; cinsiyetler arası kadın-erkek rolleri ve yaşlı bakımına ilişkin, anlamlı istatistik farklar olduğu tespit edilmiştir.[30] Çalışma sonuçlarının genel anlam itibarıyla, katılımcılar aileyi çok boyutlu olarak önemsemektedirler.[31]

Aile konusuyla ilgili ülkemizde yapılan araştırmalar arasında, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen, "Türkiye Aile Yapısı Araştırmaları" da dikkate değerdir. Örneğin 2006 yılında yapılan ve 2011 yılında tekrar gözden geçirilen araştırmalarda, Türkiye'deki ailelerin yapısındaki değişimler çeşitli yönlerden incelenmemiş ve bu değişme neden olan faktörler üzerine çeşitli tartışmalar yapılmıştır. Araştırmalarda aile yapılarındaki değişimlerin yansıra; akrabalık ilişkileri, komşuluk ilişkileri ve yaşlı bakımı gibi bir sıra konular çeşitli yönlerden ele alınmıştır.

[28] Elif Şahin, "Farklı Sosyo-Kültürel Yapılardan Gelmiş Evli Bireylerin Aile Değerleri ve Aile Bütünlük Duygusu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, 2019. I.Bölüm.
[29] Şeref Can Polat, "Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri İle Aile Değerleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Sabahattin Zaim Üniversitesi, 2020, s. iv.
[30] Şükriye Ünal, "Üniversite Öğrencilerinin Aile Kurumu ve Değerleri Hakkındaki Yaklaşımları: Afyon Kocatepe Üniversitesi Örneği" Yüksek Lisans Tezi, AfyonKocatepe Üniversitesi, 2021.
[31] Şükriye Ünal, "Üniversite Öğrencilerinin Aile Kurumu ve Değerleri Hakkındaki Yaklaşımları: Afyon Kocatepe Üniversitesi Örneği" Yüksek Lisans Tezi, AfyonKocatepe Üniversitesi, 2021.

Konuya ilişkin yabancı kaynaklara baktığımızda, yurtdışında yapılmış bazı bilimsel araştırma ve makalelere rastlanmaktadır. Thornton (1985) tarafından kaleme alınmış makalede, aile yapısı ile dini kurumlar ve değerler arasındaki karşılıklı nedensel ilişkiler ele alınarak tartışılmış ve yorumlanmıştır. Bu çalışmada ulaşılan sonuca göre dini inançlar, geçmişte aile yaşamı üzerinde önemli etkilere sahipken, günümüzde de aile yapısı ve ilişkilerinde önemli bir etkendir.[32] Araştırmaya göre, son iki yüzyılda aile ve hane halkı yapısı önemli ölçüde değişikliğe uğramış ve bu durum aile yapısını da etkilemekle birlikte, dinin sosyal yapıdaki yerini de değişikliye maruz bırakmaktadır.[33] Yine, Johnson (1973) tarafından, Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılmış araştırma konumuz açısından dikkate değerdir. Örneklemini Kaliforniya'daki bir devlet üniversitesinin öğrencilerinin oluşturduğu bu araştırmada, öğrencilerin dindarlık algısıyla, ebeveynlerin dini tutumu ve aile ilişkileri incelenmeye çalışılmıştır. Saha araştırmasına dayanan bu çalışmaya, 453 öğrenci katılım sağlamıştır. Araştırmada aile ilişkileriyle, dini tutum arasındaki korelasyon incelenmeye çalışılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın ulaştığı sonuca göre; öğrenciler dini tutum konusunda, ebeveynlerini kendilerine benzer olarak tanımlamakta ve dindar öğrenciler kendi ailelerini, dindar olmayan öğrencilere göre daha mutlu, sıcak ve kabul edici olarak algılamaktadırlar.[34]

Frieze vd. (2003) tarafından ABD, Slovenya ve Hırvatistan'da cinsiyet rolü tutumlarının belirlenmesi amacıyla, öğrenciler üzerine gerçekleştirilen çalışma da konumuz açısından dikkate değer çalışmalar arasındadır. ABD, Slovenya ve Hırvatistan'daki öğrencilerden oluşan bu çalışmada, veri toplama aracı olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, genel olarak kadınlara yönelik tutumlarda zamanla herhangi bir değişiklik görülmemiş, ancak Slovenyalı erkeklerin zamanla daha geleneksel hale geldiği tespit edilmiştir.[35] Araştırmanın ulaştığı bir diğer sonuca göre ise, erkekler daha az eşitlikçi veya daha cinsiyetçi tutumlara

[32] Thornton, A. (1985). Reciprocal influences of family and religion in a changing world. *Journal of Marriage and the Family*, 381-394.
[33] Thornton, A. (1985). Reciprocal influences of family and religion in a changing world. *Journal of Marriage and the Family*, 381-394.
[34] Johnson, M. A. (1973). Family life and religious commitment. *Review of Religious Research*, 144-150.
[35] Frieze, I. H., Ferligoj, A. K., Kogovšek, T., Rener, T., Horvat, J., & Šarlija, N. (2003). Gender-role attitudes in university students in the United States, Slovenia, and Croatia. *Psychology of Women Quarterly*, *27*(3), 256-261.

sahiptir.[36] İlgi çekici bir diğer bulgu ise, dini törenlere daha sık katılanların daha cinsiyetçi tutumlara sahip olduğu kanısıdır.[37] Wang ve Kassam (2016) tarafından Birleşik Arap Emirlikleri'nde gerçekleştirilmiş çalışmada ise aile, evlilik, norm ve değerlere uyma gibi konular ele alınmıştır. Örneklemi BAE'de eğitim veren bir Amerikan üniversitesi öğrencilerinden oluşan bu araştırmada aile ilişkileri, evlilik ilişkileri, geleneksel normlara uyma ve aşk konuları incelenmeye çalışılmıştır. Nicel yönteme dayalı olan bu araştırmada veri toplama yöntemi olarak anket ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın elde ettiği bulgular ve ulaştığı sonuca göre, Emirlik vatandaşlarının yabancı vatandaşlara göre "geleneksel" normlara uyma olasılığı daha yüksektir.[38]

Nikkhah vd. (2017) tarafından İran'da kız öğrencilerle yapılan araştırma da konumuz bakımından önem taşımaktadır. Araştırmada kız öğrencilerin evliliğe yönelik tutumları ve bunu etkileyen faktörler incelenmeye çalışılmıştır. Bu araştırmada veri toplama aracı olarak anket ölçeği kullanılmış ve ankete 374 kız öğrenci katılım sağlamıştır. Araştırmanın elde ettiği sonuçlara göre, dini tutumu güçlü olan öğrenciler, evliliğe karşı daha geleneksel bir bakış açısına sahipken, dini tutumu zayıf olan öğrenciler evliliğe karşı modern bir tutuma sahiptir.[39] Kısaca özetlemek gerekirse, araştırmanın ulaştığı sonuçlara göre, dini ve geleneksel tutum ile evlilik ilişkilerine bakış arasında korelasyon bulunmaktadır.

Mokhtari vd. (2022) tarafından yine İran'da gerçekleştirilmiş araştırma da konumuz açısından ilgi çekicidir. Tahran'da gerçekleştirilmiş bu araştırmada farklı üniversitelerden 457 öğrenci araştırma örneklemine dahil edilmiştir. Araştırmada katılımcıların evlilik öncesi cinsel ilişki, evlilik, çocuk yetiştirme ve aile ilişkileri üzerine düşünceleri anket yöntemi kullanarak öğrenilmeye çalışılmıştır. Araştırmada dini inançlar, ailenin sosyoekonomik düzeyi ve medeni durum gibi değişkenler değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgulardan anlaşıldığı üzere,

[36] Frieze, I. H., Ferligoj, A. K., Kogovšek, T., Rener, T., Horvat, J., & Šarlija, N. (2003). Gender-role attitudes in university students in the United States, Slovenia, and Croatia. *Psychology of Women Quarterly*, *27*(3), 256-261.
[37] Frieze, I. H., Ferligoj, A. K., Kogovšek, T., Rener, T., Horvat, J., & Šarlija, N. (2003). Gender-role attitudes in university students in the United States, Slovenia, and Croatia. *Psychology of Women Quarterly*, *27*(3), 256-261.
[38] Wang, Y., & Kassam, M. (2016). Indicators of social change in the UAE: College students' attitudes toward love, marriage and family. *Journal of Arabian Studies*, *6*(1), 74-94.
[39] Nikkhah, H. A., Fani, M., & Asgharpour, A. (2017). Students' attitude towards marriage and factors affecting it. *Journal of Applied Sociology*, *28*(3), 99-122.

öğrencilerin eğitim aldığı bölümlere göre, sonuçlar farklılık göstermiştir. Sanat öğrencileri diğer öğrencilere göre, evlilik öncesi cinsel ilişkiye daha toleranslı yaklaşırken, evlilik öncesi cinsel ilişkinin kadınların itibarına zarar vermeyeceğini belirtmişlerdir.[40] Buna karşılık Tıp bilimleri öğrencileri ise, evlilik öncesi cinsel ilişkinin kadınların itibarını olumsuz etkilendiği ve erkeklerin evlilik seçiminde bakire kızlara eğilimi olduğu görüşünde hemfikir olmuşlardır.[41] Sanat öğrencileri evlilik öncesi cinsel ilişkiye daha liberal baktıkları halde, Tıp bilimleri öğrencileri bu konuda muhafazakar tutum sergilemişlerdir.[42]

[40] Mokhtari, S., Shariat, S. V., Ardebili, M. E., & Shalbafan, M. (2022). Iranian students' attitudes toward premarital sex, marriage, and family in different college majors. *Journal of American College Health*, *70*(4), 1186-1194.
[41] Mokhtari, S., Shariat, S. V., Ardebili, M. E., & Shalbafan, M. (2022). Iranian students' attitudes toward premarital sex, marriage, and family in different college majors. *Journal of American College Health*, *70*(4), 1186-1194.
[42] Mokhtari, S., Shariat, S. V., Ardebili, M. E., & Shalbafan, M. (2022). Iranian students' attitudes toward premarital sex, marriage, and family in different college majors. *Journal of American College Health*, *70*(4), 1186-1194.

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Aile Kavramının Tanımı

Toplumun temel yapılarından olan aile, insanın doğumundan ölümüne kadar birçok görevler üstlenmiş önemli sosyal bir kurumdur. Başka bir deyişle; aile, çocuğun doğumundan biyolojik olarak büyütülmesi, güvenliğinin sağlanması ve ilk sosyalleşme ve eğitilme yeri olarak da tanımlanabilir. Geniş anlam ifadesiyle aile; evlilik, kan bağı ve diğer yasal yollardan, aralarında akrabalık ilişkisi bulunan ve genel olarak aynı evde yaşayan fertlerden oluşan; psikolojik, cinsel, sosyal ve ekonomik ihtiyaçların karşılandığı, topluma uyum ve katılımların sağlandığı sosyal bir kurumdur. Aile cinsler arası ilişkileri ve insan soyunun çoğalmasını kurallara bağlayan ve standartlaştıran davranışlar sistemidir.[43] İnsanlık tarihinin başlangıcından günümüze kadar, aile kurumunun olmadığı hiçbir topluma rastlanmamıştır.[44] Toplum ve aile arasında önemli ve çeşitli bağlar vardır. Ailede oluşan her değişim toplumu, toplumda oluşan her değişim ve oluşum ise aileyi etkilemektedir. Evrensel ve statik bir aile kavramından ve yapısından bahsetmek nerdeyse imkanızdır. Çünkü her toplumda aile yapısı ve fonksiyonları; kültürel, toplumsal, geleneksel ve birçok başka alt nedenlere göre farklılık göstermektedir. Hatta aynı ülke ve toplumun farklı kesimlerinde bile, aile yapıları arasında çeşitli farklılıklar vardır. Günümüzde genellikle anne, baba ve çocuklardan oluşan çekirdek bir yapıyı tanımlayan aile kavramı, bazen daha geniş yani çok sayıda akrabadan oluşan sosyal birimi, soy ve sülaleyi tanımlamak için de kullanılmaktadır. Toplumun önemli parçalarından olan aile, her zaman sosyolojinin, antropolojinin, psikolojinin ve diğer sosyal bilimlerin araştırma gereği duyulan başlıca konularındandır.

Bireyin karakter oluşumunda ailenin, aile içi ilişkilerin oluşumunda ise bireysel davranışların etkisi vardır. Bireyin psikolojik gelişimini ve ihtiyaçlarını karşılamakta olan aile[45], aynı zamanda bireye toplumsal yapı içerisinde rol ve statü kazanmasını öğreten ilk kurumdur.[46] Toplumsal yapının güçlü olabilmesi için, toplumu oluşturan aile yapılarının güçlü olması gerekmektedir. Bu anlamda toplumu

[43] Önal Sayın, *"Sosyolojiye Giriş",* (İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları, 1994): 185-186.
[44] George Peter Murdock, *"Social Structure",* (New York: Macmillan Co. Publications,1949)
[45] YILDIRIM, E. (2005). Bir Modernite Rüyası: Ailenin Sonu Mu? -Kütahya Yetiştirme Yurdu Örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, *8*(8).
[46] KÜÇÜKKURT, M. (1990). Ailenin Psikolojik Fonksiyonları. *Türkiye Aile Yıllığı*.

oluşturan başlıca yapılardan olan aile, toplumsal ilişkilerin oluşmasında da önemli yere sahiptir. Kısaca söylemek gerekirse, aile ve toplum arasında çok önemli ilişkiler bulunmaktadır ki, bundan dolayı aile konusu sosyal bilimler için büyük öneme sahiptir.

2.2. Ailenin Temel Fonksiyonları

Başlıca olarak aile, biyolojik üretimin vuku bulduğu ve toplumun devamının sağlandığı önemli sosyal bir kurumdur. Bu kurum bireyin doğumundan büyütülmesine ve onun sosyalleştirilmesine kadar, birçok görev üstelenmiş yegâne sosyal gruptur. Ailede sevgi ve refahın güçlü olması, bireyler arasındaki ilişki bağlarını kuvvetlendirmekte ve onların psikolojik tatminine olumlu etki etmektedir.

Ailenin diğer bir özelliği ise, bireyler için samimi ve yüz yüze sosyal bir ortam oluşturmasıdır. Bu samimi sosyal ortamda, tüm konular açıkça tartışılabilir ve çözüm olanakları geliştirilir. Özellikle yaşadığımız çağda, kentleşmenin getirdiği yabancılaşma olgusunu aile gidermektedir.[47] Özet olarak; dayanışma, güvenlik ve duygusal gereksinimlerin çoğu aile tarafından karşılanmaktadır.

Ailenin temel fonksiyonları; biyolojik fonksiyonlar, ekonomik fonksiyonlar ve sosyal fonksiyonlar olarak üç ana kategori altında tanımlanabilir. Kuşakların sürekliliğinin sağlanması, eşlerin duygusal ve cinsel isteklerinin karşılanması gibi özellikler, ailenin biyolojik fonksiyonlarındandır. Barınma, beslenme ve maddi olarak aile tarafından üyelere sağlanan her fırsat ise ailenin ekonomik fonksiyonunu ortaya koymaktadır. Çocuğun doğumundan, sosyal bir kişiliye dönüştürülmesi ilk başta aile tarafından gerçekleştirilir ki, bu da ailenin temel sosyal fonksiyonlarındandır. Toplumsal değer ve normların, gelenek ve göreneklerin çocuğa aktarılarak, onun sosyal gelişiminin sağlanması da ailenin sosyal işlevleri arasındadır.

2.3. Başlıca Aile Türleri

Aile kavramı çeşitli özelliklerine göre farklı biçimlerde tanımlanabilir. Başlıca olarak üyelerinin sayısına göre aile modeli, geniş ve çekirdek aile olarak ikiye

[47] Önal Sayın, *"Sosyolojiye Giriş",* (İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları, 1994): 189.

ayrılır. İkiden fazla kuşağın ve tüm üyelerin aynı çatı altında yaşamlarını sürdürdükleri aile türüne geniş aile modeli denilir. Geniş aile modeli geleneksel toplumlara özgü olup, daha çok köy ve kasabalarda yaşam sürmektedirler.[48] Bu aile modelinin üyeleri, evlenmiş bir çiftin evlenmiş çocuklarından, torunlarından ve diğer aynı çatı altında yaşayan akrabalardan oluşabilir. Şunu da belirtmek gerekir ki endüstri toplumuna geçişle birlikte, aileler küçülerek çekirdek aile yapısına evrilmeye başlamıştır.[49] Çekirdek aileler daha çok kentlere özgü olsa da günümüzde kasaba ve köy aileleri de çekirdek ailelere dönüşmektedirler. Çekirdek aile anne, baba ve evlenmemiş çocuklardan oluşmaktadır. Bu aile türü, sanayileşmeyle birlikte kentlerdeki yaşam ve üretim koşullarının etkisiyle ortaya çıkmıştır. Kent hayatında geniş aile türünün sürdürülebilir olmaması, çekirdek ailenin doğmasına sebep olan başlıca faktörlerdendir. Birçok bilim insanına göre; insanlığın başlangıcındaki aile türleri, bugünkü çekirdek aileye benzer bir yapıdaydı.[50] Geniş aile, otoriter anlamda ataerkil aile yapısına sahip olduğu halde, modern çekirdek ailede otorite, kadın ve erkek arasında eşit olarak bölünmektedir.[51] Çekirdek aileyi geniş aileden farklı kılan bir diğer neden ise, uzak akrabalık ilişkilerinin zayıf olmasıdır. Geniş ailelerde ise uzak akrabalarla bile, belli koşullara uygun olarak iletişim söz konusudur.

2.4. Otoriteye Göre Aile Tipolojisi

Aile türlerini otoriter anlamda ele alacak olursak, güç ve otoritenin kadın ya da erkekte toplanmasına göre aileler başlıca olarak, anaerkil (matriarkal) ve ataerkil (patriyarkal) aile olarak iki gruba ayrılır.

Anaerkil aile türünde kadının statüsü erkekten üstün olmakla birlikte, akrabalık ilişkileri ve miras paylaşımı kadının fikirleri doğrultusunda düzenlenmektedir. Bu tür ailelerde genellikle akrabalık da kadın soyu üzerinden devam etmektedir. Anaerkil toplumlara özgü olan bu aile türünün kökenleri tarihler öncesine dayanmaktadır. Bireyin dünyaya gelişine aracılık eden kadın, bu görevinden dolayı yaşamın devamını garantileyen bir statüyle algılanmaya başlamış

[48] Zeki Arslantürk ve Tayfun Amman, "*Sosyolojiye Giriş",* (İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2014): 415.
[49] Zeki Arslantürk ve Tayfun Amman, "*Sosyolojiye Giriş",* (İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2014): 415.
[50] Aygen Erdentuğ, *"Çeşitli insan Topluluklarında Aile Tipleri",* Aile Yazıları1, Ankara:1991, 333-338.
[51] Yıldırım Ergun, (2009'a), "Aile ve Evlilik Türleri", Aile Sosyolojisi, Der: K. Canatan & E. Yıldırım, Açılım Kitap, İstanbul.

ve bu statüsü ona önemli değerler kazandırmıştır.[52] MÖ 3000 senelerine kadar toplumsal üretimde kadın önemli bir figürken, zaman ilerledikçe kadın toplumsal üretimden uzaklaştırılmış ve statüsü değer kaybedemeye başlamıştır.[53] Hayvanların evcilleştirilmesi ve tarım dönemine geçişle birlikte yeni iş bölümleri ortaya çıkmaya başlamış, madencilik ve zanaatkarlık gibi işler önem kazanmıştır. Üretim araçlarının gelişimiyle birlikte yaşlılar ve kadınlar üretimden çekilmeye başlamış ve bu durum da kadının toplumsal statüsünde önemli düşüşlere neden olmuştur.[54] Birçok bilim adamlarına göre; oluşan bu durum ataerkil toplum anlayışının yükselişe geçmesinin başlıca nedenlerindendir.

Ataerkil aile türünde ise egemen otorite sahibi ve ailenin reisi babadır. Ataerkil ailede kadının otoritesi zayıf olmaktan da öte, kadın erkek egemenliğine tabidir. Erkek otoritesine dayanan bu aile türünde, soy baba üzerinden yürütülmekle birlikte miras kararları da aile reisine, yani babaya aittir. Ataerkil ailelerde baba statüsü ve otoritesini yükselten başlıca husus, aile ihtiyaçlarının temin edilmesi ve ailenin dış tehditlere karşı korunmasıdır.[55] Baba soyuna ve egemenliğine dayanan ataerkil aile yapısı, zamanla ataerkil toplumların doğmasına yol açmıştır.

Otorite anlamında eşit koşullara sahip "eşitlikçi aile" türünde ise, egemenlik anne ve baba arasında eşit olarak paylaşılmaktadır. Başka bir deyişle eşitlikçi ailede, kadın ve erkekler otoriter olarak eşit konumdadır. Eşitlikçi aile tipine simetrik aile de denmektedir. Eşitlikçi aile demokratik aile tipi olarak da tanımlanmaktadır. Bu aile tipi modern aile anlayışıyla yakından uyumludur.

2.5. Aileyle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

Aile kurumu sosyal bilimlerin önemli konularından olduğu için, konuyla ilgili çeşitli teorik yaklaşımlar geliştirilmiştir. Bu teorilerin çoğu, köken olarak klasik sosyoloji teorilerine dayanmaktadır. Sosyolojide kullanılan aile teorileri, aileyi daha çok yapısal ve aile-toplum ilişkileri kapsamında ele almaktadır. Aile ve birey

---

[52] Pervin Erbil, *"Kibele'den Pandora'ya Kadının Tarihsel Yenilgisi", (*Ankara: Arkadaş Yayınevi, 2007): 24.
[53] Pervin Erbil, *"Kibele'den Pandora'ya Kadının Tarihsel Yenilgisi", (*Ankara: Arkadaş Yayınevi, 2007): 14.
[54] Füsun Tayanç ve Tunç Tayanç, *"Dünyada ve Türkiye'de Tarih Boyunca Kadın",* (İstanbul: Tan Düşünce Yayınları, 1981): 26.
[55] Ali Yaşar Sarıbay, *"Kamusal Alan ve Diyalojik Demokrasi. Kamusal Alan-Diyalojik Demokrasi Sivil İtiraz", (*İstanbul: Alfa Yayınları, 2000): 76.

ilişkileri üzerine odaklı olan teoriler ise, aile içi ilişkiler ve aile yapısının analizi açısından önem taşımaktadır. Aile ve aile yapısını çeşitli açılardan ele alan, "Yapısal İşlevselcilik", "Çatışma Teorisi", "Sembolik Yaklaşım", "Feminist Yaklaşım" ve bu teorilerin farklı alt dalları, sosyolojide kullanılan genel aile teorileri olarak sıralanabilir. Sosyolojik aile teorileri aynı zamanda antropoloji, psikoloji, ekonomi ve diğer sosyal bilimler tarafından da çeşitli aile analizleri için kullanılmaktadır.

2.5.1. Yapısal İşlevselci Yaklaşım Üzerinden Araştırmamıza Bakış

Toplumsal bütünlüğü sistem olarak ele alan *Yapısal İşlevselci Yaklaşım*, toplumsal istikrar ve dayanışmayı göz önünde bulundurarak, toplumu makro çerçeveden inceleyen bir kuramdır. Herbert Spencer'in 19. Yüzyılda geliştirmeye başladığı bu yaklaşımın kökeni, sosyoloji biliminin kurucu babası olan, Auguste Comte'un pozitivist felsefesine dayanmaktadır. Teori 20. yüzyılda Talcott Parsons 'un çalışmaları ile son halini almıştır. Sosyolojide *Yapısal İşlevselci* yaklaşımı en çok esas alan sosyolog ise Emile Durkheim'dir. Sosyolojinin genel metodolojilerinden olan bu yaklaşım, aynı zamanda sosyal-psikoloji, siyaset bilimleri, antropoloji ve psikolojide de sıkça kullanılmaktadır. Genel anlam itibariyle *Yapısal İşlevselci* yaklaşım, toplumsallaşma sürecine ve bu süreçte neyin öğrenildiği üzerine odaklıdır. Bu yaklaşıma göre toplumsallaşma, üyelerin toplumsal normları benimsemesi ve toplumun değerlerini içselleştirmesiyle ortaya çıkmaktadır. *Yapısal İşlevselci* yaklaşıma göre, toplumsal değişim yavaş ve zamanla evrilerek gerçekleşmektedir.

Araştırma konumuza bu açıdan bakacak olursak; aile yapıları ve ilişkileri de tıpkı toplumsal değişimler gibi zamanla gerçekleşmekte olup, sürekli evrim halindedir. Evrim uzun zaman diliminde gerçekleştiği için, belli zaman dilimindeki aileleri karşılaştırarak aile yapısının geçirdiği değişimleri ve güncel durumu anlamlandırabiliriz. Toplumun işlevselliğinde ailenin rolüne önem veren, *Yapısal İşlevselci* yaklaşım, araştırmamız açısından önem duyulan ve araştırmamıza en uygun teori olarak nitelendirilebilir.

Bu yaklaşıma göre aile toplumun omurgasıdır ve toplumdaki değişimlere bağlı olarak, aile yapısında da değişimler yaşanmaktadır. Toplumsal etkileşimin karşılıklı olduğunu dikkate alacak olursak, ailede oluşan değişimler toplumu, toplumda oluşan

değişimler ise doğal olarak aileyi etkileyecektir. Teoriye göre aile kendi kendine yeterli bir yapı olmakla birlikte, toplumun işlevselliği açısından da önemli bir role sahiptir. Ekonomik üretimden, yaşlı bakımına ve bireylerin toplumsallaştırılmasına kadar birçok görevleri yerine getiren aile kurumu, toplumun en önemli yapı taşlarındandır. Kuramın önde gelen temsilcilerinden Parsons'a göre; sanayileşmeyle birlikte üretim birimi olmaktan çıkarak tüketim birimine dönüşen aile, toplumsal sistemin ihtiyacı doğrultusunda, demografik anlamda çekirdek aile halini almaya başlamıştır.[56] Bu durum günümüzde de gelişmekte olan toplumlarda devam etmektedir. Köylerden kentlere yerleşen aileler, zamanla demografik anlamda çekirdek ailelere dönüşerek kent ailelerine evrilmektedir.

Yine yapısalcılara göre, sanayileşmeyle birlikte dönüşüm gösteren aile kurumu, zamanla geleneksel işlevlerinden uzaklaşmaktadır.[57] Bu noktada araştırma konumuza dönecek olursak; günümüzde de kentleşmenin ve ekonomik birtakım sorunların etkisiyle, köylerden büyükşehirlere göçler devam etmektedir. Bu durum aslında gelişmekte olan ülkelerde sıkça yaşanan bir durumdur. Nitekim güncel verilere baktığımızda, Türkiye'de köylerin nüfusu azalmaya devam etmekte olup, büyükşehirlerin nüfusu artmaktadır. Örneğin; Türkiye'de 2021 yılında %93.2 olan il ve ilçe merkezlerinde yaşayanların oranı, 2022 yılında %93,4 olmuş ve diğer yandan köylerde yaşayanların oranı %6,8'den %6,6'ya düşmüştür.[58] Bu verilerin sadece son iki yılın verileri olduğunu dikkate alacak olursak, son on yıla baktığımızda köylerden kentlere daha çok akım olduğunu görürüz. Büyükşehirlere yerleşen köy ailelerinin geçireceği değişimleri dikkate alacak olursak, zamanla bu aileler de çekirdek kent ailelerine dönüşerek geleneksel işlevlerinden tamamen kopmuş olacaklar. Bu duruma Durkheim kuramı üzerinden bakacak olursak, mekanik dayanışmanın organik dayanışmaya evrilmesi devam etmektedir.

Ayrıca küreselleşme ve internet alanlarının gelişmesiyle günümüzde köy aileleri kentlere yerleşmeseler bile, çeşitli etkilere maruz kalmaktadır ki, bu durum da en azından köy ailelerini kültürel yönden dönüştürmektedir. Ailenin değişimi

[56] GÖKCE, H. (2017). DÜNÜ, BUGÜNÜ, YARINI İLE AİLE. *Sosyoloji Notları*, *1*(1), 50-63.
[57] GÖKCE, H. (2017). DÜNÜ, BUGÜNÜ, YARINI İLE AİLE. *Sosyoloji Notları*, *1*(1), 50-63.
[58]TUİK,https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=49685#:~:text=T%C3%BCrkiye'de%202021%20y%C4%B1l%C4%B1nda%20%93,6%2C6'ya%20d%C3%BC%C5%9Ft%C3%BC, 1 Eylül 2023 tarihinde erişildi.

aynı zamanda ailenin geleneksel değer ve tutumlarını da etkilemekte ve zamanla dönüştürmektedir.

2.5.2. Yapısal İşlevselci Yaklaşım ve Auguste Comte

Sosyolojide çağdaş ve makro bir yaklaşım olan "Yapısal-İşlevselci" yaklaşıma göre toplum; birbiri ile ilişkili parçalardan oluşan sistemsel bir yapıdır. Bu yapının işleyişi, toplumsal yapıyı oluşturan unsur ve kurumların işleyişine bağlıdır. Fransız devrimiyle ortaya çıkan toplumsal karmaşıklığa çözüm getirmeye çalışan Comte ve daha sonra sanayileşmeyle birlikte toplumsal bunalımı gidermek ve organik dayanışmayı sağlamak amacıyla Emile Durkheim tarafından zenginleştirilen bu teori, daha sonra Talcott Parsons 'un çeşitli çalışmalarıyla genişletilmiştir.

Auguste Comte'a göre toplumsal uzlaşı, toplumda yaşayan bireyler arasındaki uyumu içeren yasalarla alakadardır. Toplumsal yapı veya toplumsal düzen ise bu alanın içinde yer almaktadır. Toplumu organik bir bütün olarak ele alan Comte'a göre, toplum üç açıdan analiz edilebilir: bunlar birey, aile ve toplum ilişkisidir. Toplumun analizinde hem mevcut duruma bakılmalı hem de toplumsal değişime odaklanmak gerekir. Birey, kolektif, aile, din, iş bölümü ve yönetim biçimleri araştırılması gereken konulardır.

2.5.3. Emile Durkheim'in İşlevselci Yaklaşımı

Durkheim'e göre; toplumun işlevselliğinin normal durumda olabilmesi için, toplumu oluşturan parçalar görevlerini daimî şekilde yerine getirmelidir. Toplumsal organların işlevselliğinde problem yaşanması, tüm toplumsal yapının ahenginin bozulması anlamına gelmektedir. Toplumun sağlıklı bir şekilde çalışması için, onun parçalarının ahenkli bir şekilde çalışmasına gerek vardır. Organizma ve toplumun ahenk içerisinde çalışması hem organizmanın hem de toplumun bütünlükte sağlıklı çalışmasını sağlamaktadır.[59] Durkheim'e göre toplumsal düzenin normal faaliyet göstermesi için toplumsal dayanışma ve düzene gerek vardır. Bu dayanışma ve düzenin oluşturulabilmesi için de uzmanlaşma ve iş bölümüne gerek vardır.

[59] Aytül Kasapoğlu, *"Aile Sosyolojisi",* (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2012): 10.

Durkheim'e göre toplumsal dayanışmanın devamlı halde sürdürülebilmesi için iki tür dayanışma çeşidi vardır, bunlar mekanik dayanışma ve organik dayanışmadır. Mekanik dayanışmanın hüküm sürdüğü toplumlar, homojen bir yapıya sahip fazla gelişmemiş toplumlardır. Mekanik dayanışmaya sahip toplumlarda üretim az ve makineleşme neredeyse yok denilecek derecededir. Bu toplumlar geleneksel yapıya sahip olup, değişime kapalı toplumlardır. Mekanik toplumlarda din, yaşama yön veren önemli bir etkiye sahiptir. Aile bağları sıkı olan bu toplumlarda biz kavramı daha baskın, toplumsal irade ise zayıf durumdadır.

Organik dayanışmanın hüküm sürdüğü toplumlar ise heterojen yapıya sahip, gelişmiş ve gelişmekte olan toplumlardır. Bu toplumlarda üretim iyidir ve sürekli artmaya doğru gitmektedir. Organik toplumlar üretimde dönemin üst düzey makinelerini kullanmaktadırlar. Bu toplumlarda "ben" anlayışı hüküm sürmektedir ve farklılıklara açık toplumlardır.

2.5.4. Talcott Parsons 'un İşlevselci Yaklaşımı

Parsons'a göre toplum koruyucu, bütünleştirici, yönlendirici ve uygulayıcı alt sitemlerden oluşmakla birlikte, kendi kendine yeterli bir yapıdır.[60] Ona göre işlevsel sitem, çevresine uyum sağlayarak çevresinin ihtiyaçları doğrultusunda ayarlanmalı, sistemin temel ihtiyaçlarının tanımlanması ve amaca erişmesi için onu oluşturan öğeler arasında birleşme ile ilişkiler düzenlemelidir[61] Parsons'a göre aile toplumun bütünlüğünü sağlayan önemli sosyal bir kurumdur.[62] Toplumsal işlevler açısından ailenin rolüne önem veren Parsons'a göre, çocukların toplumsal değer ve normlar çerçevesinde yetiştirilmesi ve çocuğun kişilik gelişimi bakımından, aile önemli görevlere sahiptir. İşlevsel açıdan ise ailedeki roller birbirini tamamlamaktadır.

2.5.5. Sembolik Etkileşimci Perspektif

Bu kurama göre aile üyeleri arasındaki ilişkilerdeki roller ve bu rollerin algılanma şekli ne kadar anlaşılır olursa, iletişim kalitesinin de o kadar yüksek

[60] George Ritzer ve Jeffery Stepnisky, *"Sosyoloji Kuramları",* çev: Himmet Hülür, (Ankara: DE Kİ Yayınları, 2019): 244-245.
[61] George Ritzer ve Jeffery Stepnisky, *"Çağdaş Sosyoloji Kuramları ve Klasik Kokleri"*, Çev: Irmak Ertuna Howison, (Ankara: DE Kİ Yayınları, 2019): 57-59.
[62] Aytül Kasapoğlu, *"Aile Sosyolojisi",* (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2012): 9.

olacağı düşünülmektedir. Sembolik Etkileşimcilik genel anlamda insan ve insan dünyasındaki karşılıklı ve anlamlı ilişkilerin incelenmesine önem vermektedir.[63] Çocuğun sosyalleşmesinde aile kurumunun rolünü açıklayan bu kuram, Herbert Mead tarafından geliştirilmiştir. Sembolik Etkileşim kuramı aile ile ilgili araştırmalarda en küçük bakış açısının bile, önemli olduğuna işaret etmektedir. Tartışmalı aile ilişkileri üzerine odaklı olan bu kuram, aileye özgü değerlere ve ailenin nasıl farklı bireylerden oluştuğuna açıklama getirmeye çalışmaktadır.

Çatışmacı ve yapısal işlevselci yaklaşım, insan ilişkilerini nesnel görerek araka plana iterken, sembolik etkileşimci yaklaşımın bireysel değerlere odaklanması, sosyal bilimlerde büyük bir yenilik olarak karşılanmıştır.[64] Ancak bu kuram getirdiği yeniliklerle birlikte bazı yönlerde güçlü olurken, bazı yönlerde zayıf kalmıştır. Kurama gelen eleştirilere göre, sosyal olgu ihlal edilmiştir. Diğer yandan gerçekliğin nesnel kavranışında diğer kuramlara göre yoksun kalmış ve özellikle yapısal etkenlerin rolü göz ardı edilmiştir. Ayrıca bu kuramın yaklaşım tarzı makro tarzda nitel çalışmalardan oluştuğu için, araştırmada genelleme yapmak mümkünsüz olarak nitelendirilmiş, elde edilen veriler araştırma grubu ile sınırlı kalmıştır. Kuram anlama dayalı bir yaklaşım tarzı benimsediği için, çapraz kültür çalışmalarında daha olumlu sonuçlar vermiştir. Kuram toplumsal olaylardan daha çok birey odaklı olduğu için, sosyal kurumların önemini iyi anlayamamıştır. Yapısal yaklaşım tarzına göre, normlar davranışı belirlemektedir, sembolik etkileşim kuramına göre normlar sosyal etkileşimin sonuçlarıdır.[65]

Kısaca özetlemek gerekirse; sembolik etkileşim kuramı, insanların kendilerini ve diğer insanları nasıl konumlandırdıklarını ve anlamlandırma ile yorumlama sürecinin nasıl çalıştığıyla ilgilenir. Kuramın savunucuları ontolojik perspektiften sosyal yaşamın dinamik olduğunu, diyalektik anlamda karşılıklı ilişkiler içinde olduğunu ve bir bütün olarak değişkenlik gösterdiğini düşünmektedirler.[66]

[63] Kadir Canatan ve Ergün Yıldırım, *"Aile Sosyolojisi,"* (İstanbul: Milli Basımevi, 2018): 43.
[64] Kadir Canatan ve Ergün Yıldırım, *"Aile Sosyolojisi,"* (İstanbul: Milli Basımevi, 2018): 44.
[65] Kadir Canatan ve Ergün Yıldırım, *"Aile Sosyolojisi,"* (İstanbul: Milli Basımevi, 2018): 44.
[66] Aytül Kasapoğlu, *"Aile Sosyolojisi",* (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2012): 5.

2.5.6. Feminist Yaklaşım ve Aile

Aile kurumuna feminist yaklaşım üzerinden bakacak olursak, yaklaşımın ana konusu kadın ve erkek ilişkileri üzerine odaklıdır. Feminist yaklaşım hem işlevselci yaklaşıma hem de çatışmacı yaklaşıma eleştirel tarzda yanaşmaktadır. Feminist yaklaşıma göre ataerkil toplumlarda, cinsler arası ilişkiler eşitsizliğe dayanmaktadır. Bu yaklaşıma göre aile kurumu ataerkil bir kurumdur.[67] Bu ataerkil kurumda kadının başlıca ve esas görevi ev işleri ve çocuk yetiştirmekten oluşmaktadır. Ailede kadının tek görevi üreme ve ev işlerini yerine getirmektir. Bu yaklaşıma göre kadın ev dışında çalıştığı halde ise iki kez sömürülmektedir. Çünkü dışarıda da çalışan kadın, ev sorumluluğunu da üstlenmekle veya ev işlerinden de kadının sorumlu tutulması cinsel eşitsizliğin göstergesidir. İşlevselci yaklaşıma göre ise, cinsiyet rolleri doğal olmakla birlikte değişilmezdir. Feminist yaklaşıma göre ise, toplumsal cinsiyet rolleri kültürel olarak öğretilmiştir ve değiştirilebilir bir unsurdur.[68]

Konuya Marksist-feminist perspektiften bakacak olursak, bu yaklaşıma göre erkek egemenliği kapitalizmin sonucu olarak görülmektedir. Aile hayatının başlıca amacı kadının sömürülmesi üzerine kuruludur. Bu yaklaşıma göre ataerkil yapı kadını ikincil ve zayıf cins olarak görmektedir. Bu vesileyle ataerkil toplum yapısı, kadının rolünü ev işi ve çocuk bakımına indirgemiştir. Radikal-feminist yaklaşım ise ataerkil toplum yapısının, kültürel bir sonuç olduğunu ileri sürmektedir. Radikal-feminist yaklaşıma göre ataerkil toplum yapısı, kadın rollerini sadece ev işlerine indirgemekte ve aile/kültür aracılığıyla sonraki nesillere aktarmaktadır.

Liberal-feminist yaklaşım ise konuya iki açıdan bakmaktadır; bunlardan ilki kadın-erkek eşitliği, ikincisi ise kadının özgürlüğüdür. Bu yaklaşıma göre kadın için kamusal alanda çalışmak büyük önem taşımaktadır. Çünkü çalışma, aile ve sosyal hayat açısından eşitlik sağlamaktadır. Aile içerisindeki geleneğe dayalı iş bölümü, kadının kamusal alanda çalışmasına büyük engel teşkil etmektedir. Yaklaşıma göre kapitalizmin yeteri kadar gelişim ve istihdam sağlaması halinde aile dönüşüme maruz kalacaktır.[69]

Sosyalist-feminist yaklaşım ise ataerkil yapının değil, kapitalizmin üzerinde durulması gerektiğini ileri sürmektedir. Bu yaklaşıma göre kapitalist sistem erkeği

[67] Aytül Kasapoğlu, *"Aile Sosyolojisi",* (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2012): 17.
[68] Aytül Kasapoğlu, *"Aile Sosyolojisi",* (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2012): 17.
[69] Aytül Kasapoğlu, *"Aile Sosyolojisi",* (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2012): 18.

kamusal alana yerleştirdiği halde, kadını özel alana hapsetmektedir. Sosyalist-feminist yaklaşıma göre kadın sadece sosyalizm ile özgürlüğüne kavuşabilir. Şöyle ki, kalıplaşmış aile yapısının yıkılması sosyalist bir toplum aracılığıyla gerçekleşir.[70]

2.5.7. Çatışmacı Perspektif ve Karl Marx

Çatışma teorisinin temeli, Karl Marx ve Marx Weber'in bakış açılarına dayanmaktadır. Sosyolojide çatışma teorisinin temeli 19. yüzyılda Karl Marx tarafından atılmıştır. Teori insanların belli bir tabiata ve önceden belirlenmiş çıkar duygusuna sahip olduğunu ileri sürmektedir. Çatışmacı yaklaşım tarihsel ve çağdaş tolumu, çeşitli çıkarlara sahip sosyal kümeler arasındaki çatışmalar açısından ele almaktadır. Marx'a göre insanlar ve toplumlar doğası gereği üretkendirler. Kapitalizm ise birey ile üretim süreci ve bu süreçle insanlar arasına bariyerler inşa eden ve sonuç olarak bireyin kendisini parçalayan bir yapıdır.[71]

Çatışma kavramı başlıca olarak, sosyal ve ekonomik gücün suça etkilerini, birey ve grupların davranışlarını belirleme ve kontrol etme özelliğine açıklama getirmeyi hedeflemektedir. Bu yaklaşıma göre çatışmayı oluşturan başlıca sebep, gücün eşit olmayan dağılımıdır. Çatışma güç için rekabete girmiştir. Kurama göre suç kavramı güçler tarafından tanımlanmakta olup, yasalar kültürel anlamda görelidirler ve doğru ile yanlış kesin bir standarda bağlanmamışlardır.

Çatışmacı perspektif daha çok gruplar arası çatışma üzerine odaklıdır.[72] Bu yaklaşıma göre kapitalist sistem, ona ücretsiz şekilde işçi sınıfı oluşturan aileyi ve çocuk yetiştiren kadını sömürmekle meşguldür.[73] Çatışmacı yaklaşım en çok ailenin rekabeti ve çatışma ilişkileri üzerine odaklıdır. Bu yaklaşıma göre ailede hüküm süren çatışmanın temelinde kaynakların eşitsiz şekilde paylaşılması ve eşitsiz ilişkileri vardır. Bu çatışmanın çözümü ise ittifak, pazarlık oluşturma ve uzlaşma ile mümkün olabilir. Çatışma teorisine göre aile içinde güçsüz olan, güçlü olana karşı avantajsız durumdadır.

---

[70] Aytül Kasapoğlu, *"Aile Sosyolojisi",* (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2012): 18.
[71] George Ritzer ve Jeffery Stepnisky, *"Sosyoloji Kuramları",* çev: Himmet Hülür, (Ankara: DE Kİ Yayınları, 2019): 25-26.
[72] Kadir Canatan ve Ergün Yıldırım, *"Aile Sosyolojisi,"* (İstanbul: Milli Basımevi, 2018): 40.
[73] Aytül Kasapoğlu, *"Aile Sosyolojisi",* (Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2012): 18.

3. TÜRK AİLE YAPISININ KONUMUZ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Din, Gelenek ve Sekülerizm Kavramları Kapsamında Türk Ailesine Bakış

Kişilik oluşumunu ve insan davranışlarını etkileyen birçok kalıplar vardır ki, bunların çoğunu insan ilk başta mensup olduğu ailede öğrenmektedir. Her aile, çocuğu mensup olduğu kültür doğrultusunda yetiştirmektedir. Yani toplumsal değerlerin ilk öğrenildiği yer ailedir. Çocuk doğduğu ailenin temsil ettiği kültürü, geleneksel değerleri, dili ve dini ilk başta aileden öğrenmektedir.[74] Bundan dolayı insanın ilk sosyalizasyonunun gerçekleştiği yer ailedir. Ailenin mensup olduğu örf, gelenek ve dini tutumlar, aile tarafından çocuğa öretilmek suretiyle, birey bu öğretilen değerler doğrultusunda yetiştirilmektedir.

Diğer kültürel değerler gibi, dini değerlerin öğretilmesi açısından da aile elverişli bir ortama sahiptir. Bütün dinler tarafından, dinin aşılanması açısından elverişli alan olan aile kurumu ve ailenin kurulması teşvik edilmektedir. Bireyin dini değerlerle ilk karşılaştığı alan da aile ortamıdır. Her alanın sınır ve genişliği olduğu gibi ailenin sınırları da aile üyelerini kapsayacak şekildedir. Pierre Bourdieu'nun da söylediği gibi: Alanın sınırları onun etkisinin bittiği noktada son bulur.[75] Konuya yine de Bourdieu'nun "habitus" kavramı üzerinden yaklaşacak olursak; ailede öğrendiklerimiz, aslında aile ile sınırlanmamakta davranış ve tutumlarımıza yansımakta olup, tüm toplumsal ve bireysel ilişkilerimizde etki derecesine sahip olmaktadır.[76] Çünkü alan habitusu, habitus ise alanı şekillendirmektedir.[77] Bu anlamda, ailede öğrenilen ilk değer ve tutumlar, ileride sosyal ilişkiler, bireysel ilişkiler ve aile ilişkilerinin şekillenmesi açısından önem taşımaktadır. Ailenin kurulması ve korunması kapsamında örf, gelenek ve din gibi kültürel parçaların önemli rolü vardır. Örneğin ailenin kurulmasını teşvik eden din, onun yıkılmasını önlemek için de belli kurallar tesis etmiştir.[78] Din aile kurulmasını teşvik etmekte olup, ailenin korunmasını önemsemekle birlikte, aile ilişkilerinin oluşmasında da

[74] Mustafa Talas, *"Sosyal Antropoloji",* (İstanbul: Lisans Yayıncılık, 2014): 154.
[75] Pierre Bourdieu, *"Düşünümsel Sosyolojiye Davet",* çev: Nazlı Ökten, (İstanbul: İletişim Yayınları, 2023): 147.
[76] Yücedağ, İ. (2016). "Habitus" tan "Mutatlaştırma" ya Toplumsalın İnşâsı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (37), 111-133.
[77] Palabıyık, "Pierre Bourdieu Sosyolojisinde "Habitus", "Sermaye" ve "Alan" Üzerine", s. 129.
[78] Mustafa Talas, *"Sosyal Antropoloji",* (İstanbul: Lisans Yayıncılık, 2014): 154.

kendi kuralları çerçevesinde etkili olmaktadır. Özellikle dinin belirlediği ahlaki yasaklar ve normatif beklentiler, aile ilişkilerinin şekillenmesinde ve devamlılığın sağlanmasında önemli rol oynamaktadır. Toplumumuzun büyük bir kısmının da mensup olduğu İslam dininde de birtakım yasaklar vardır ki, bunlar hem toplumsal refahı iyileştirmek hem de aileyi korumak amaçlı birtakım dini kurallardan oluşmaktadır. Farklı dinlerin farklı kuralları olduğu gibi, dini inancın olmaması veya zayıf olması da aileyi ve aile ilişkilerini farklı biçimlerde etkilemektedir. Bu anlamda, dini tutumların aile üzerindeki etkileri hep tartışma konusu olarak devam edecektir. Örneğin seküler bireylerde ve ailelerde dini değerlere yaklaşım farklı olduğu için, aile ilişkileri de dindar ailelere göre farklılık göstermektedir. Örneğin seküler ailelerde dini ailelerle göre bireysellik kavramı ön plana çıkmaktadır.[79] Modernleşmenin etkisiyle öne çıkan bireysellik kavramı, ferdin kendine özgü hususlar gerçekleştirmesi ve diğerlerinden farklı kimse olarak, kendi özelliklerini ön planda tutarak yaşamını sürdürmesi anlamına gelmektedir.[80] Bu bağlamda kendini hiçbir dini inanç ve geleneğe bağlı olarak görmeyen bireylerde, aile ve sosyal ilişkiler, dini ve geleneksel tutumlardan soyutlanmış ve kendi benimsediği değerler doğrultusunda ilerleyecektir. Batıda "Aydınlanma Dönemi" ile ortaya çıkan sekülerleşme kavramının, felsefi anlamda tarihi çok eskilere dayanmaktadır. Sekülerleşme anlayışı sadece Batı toplumlarının sınırları içinde kalmamış, zamanla diğer toplumları da etkilemeye başlamıştır.

Sekülerleşmenin Türk kültürüne etkisi ve Türk toplumunda yaygınlaşması ise ağırlıklı olarak Cumhuriyetin kurulmasıyla başlamış ve günümüze kadar devam etmektedir.[81] Cumhuriyet dönemi modernleşme kapsamında Türk toplumuna dahil olan sekülerleşme kavramı, tarihsel süreç açısından tazedir ve olgunlaşmamıştır. Çünkü Türk toplum yapısını gözlemlediğimizde, toplumsal açıdan seküler değerlerin tam olarak tezahür etmediği anlaşılmakla birlikte, belli kesimlerde seküler unsurlar göze çarpmaktadır. Özellikle büyükşehirlerin az kesiminde, batı tarzı aile biçimlerine rastlanmaktadır ki, bunlar da tam anlamıyla gelenek ve dini tesirlerden soyutlanmış aile biçimleri değildir. Kısaca söylemek gerekirse; Avrupa

[79] Nedim, Ö. Z. (2019). Modern-seküler süreçte ailenin çözülmesi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, *6*(11), 795-835.
[80] Doğan Cüceloğlu, *"Yeniden İnsan İnsana",* (İstanbul: Remzi Kitabevi, 1998): 243.
[81] M.Ali Kırman ve İhsan Çapcıoğlu, *"Sekülerleşme Klasik ve Çağdaş Yaklaşımlar",* (Ankara: OTTO Yayınları,2015):156.

toplumlarından farklı olarak, Türk toplumunda sekülerleşme kavramı yeni ve dalgalı şekilde gidiş-gelişli olarak tezahür eden bir prosedürdür.

Sekülerleşme anlayışına kuramsal açıdan bakacak olursak, sekülerleşme teorileri genel olarak üç ana başlığa ayrılmaktadır: Bunlardan ilki, klasik pozitivist ve evrimci paradigmanın ileri sürdüğü: "dünyanın giderek sekülerleşeceği ve dinin etkilerinin ortadan kalkacağı", ikinci paradigma ise tam tersi olarak "dünyanın gitgide dindarlaşacağı", üçüncü ise eklektik, diyalektik ve eşzamanlı paradigma, "yani sekülerleşme ve dinin birlikte var olacağı ve birbirini etkileyeceği" görüşleridir.[82] Türk toplumuna bu teoriler üzerinden bakacak olursak; yaşadığımız çağda sekülerleşme ve dinin birlikte var olduğunu ve birbirini etkilediği görmekteyiz ki, bu da eklektik, diyalektik ve eşzamanlı paradigma ile uyuşmaktadır. Bu sonuç üzerinden Türk aile yapısını ele alacak olursak, bu etkilenmeler neticesinde aile yapısında da etkilenme ve değişimlerin yaşandığı kanısına varırız. Çünkü ailede oluşan değişimler toplumu, toplumda oluşan değişimler ise aileyi etkilemektedir.

3.2. Küreselleşme Kavramı Üzerinden Türk Aile Yapısının Değerlendirilmesi

3.2.1. Küreselleşme Kavramının Tanımı

Küreselleşme 20. ve 21. Yüzyılın en popüler ve akademik olarak ilgi gören başlıca konularındandır. Oldukça geniş ve çok boyutlu anlam içeren, küreselleşme kavramına dair tüm literatürü taramamız neredeyse imkânsızdır. Bu bölümde küreselleşmenin konumuz açısından önemli ve anlam içeren hususlarına yer vereceğiz. Çok geniş alanları kapsayan küreselleşme kavramı; temel olarak kültürel, ekonomik, politik ve kuramsal açılardan tartışılmaktadır. Dünyada birçok ulus ve milyarlarca insanın hayatı küreselleşmenin etkisiyle dramatik biçimlerde değişime uğramaktadır.[83] Kavramsal olarak küreselleşme; fikirlerin, ürünlerin, kültürlerin ve dünya görüşlerinin alışverişi ile oluşan uluslararası bir bütünleşme sonucudur.[84] Küreselleşme kavramı toplumsal gerçekleri aşan spekülasyonlar, güçlü toplumsal

[82] Ali Köse, *"Laik Ama Kutsal",* (İstanbul: Etkileşim Yayınları, 2006): 11-18.
[83] George Ritzer ve J. Stepnisky, *"Çağdaş Sosyoloji Kuramları ve Klasik Kökleri"*, çev. Irmak Ertuna Howison, (Ankara: De Ki Yayınları, 2019): 232.
[84] Al-Rodhan, R.F. Nayef and Gérard Stoudmann. (2006).Definitions of Globalization: A Comprehensive Overview and a Proposed Definition.

imgeler, varsayımlar ve metaforlar üretme seviyesiyle olağanüstü geniş bir kavramdır. Bilim insanlarının da söylediği gibi kavramın çok boyutlu olması, onun sınırlarını çizme uğraşını oldukça zora sokmaktadır. Birçok bilim dalı tarafından önem duyulan küreselleşme kavramı, sosyolojik açıdan ise toplumsal ve kültürel değişimleri ifade etmektedir. Küreselleşme dünyanın birleşik hale gelmesinden ziyade ekonomik, siyasal, teknolojik ve kültürel boyutlu çeşitli süreçlerden oluşan bir olgudur. Küreselleşme siyasi, ekonomik, ideolojik, dini inanışlar gibi çeşitli olgu ve değerlerin bütünleşerek tüm dünyaya yayılmasıdır.[85] Küreselleşme son yüzyıllarda toplumların sosyokültürel yapılarına etki ederek, dünyayı yönlendirme konusunda öne çıkan önemli bir kavramdır.[86] Ayrıca küreselleşme kavramı sosyal olgular içinde, bir dizi gelişme ile özellikle modernizasyon kuramı gibi eski yaklaşımlara verilen tepkiyle de izah edilebilir. Bu kuramın başlıca özelliklerinden biri Batı'da gerçekleşen gelişmelere öncelik vererek, dünyanın tümünün batılılaşmaktan başka çaresi olmadığını ileri sürmesidir.[87] Burada batılılaşma kavramı başlıca olarak, Amerikan ve Avrupa kültürel değerlerini ifade etmektedir. Çünkü küreselleşmeyle birlikte yaygınlaşan kültürel değerler daha çok Batı kültürünün unsurlarıdır. Küreselleşmenin sosyolojik anlamda başlıca sonuçlarından biri de kültürel etkilenmeye neden olmasıdır. Bu kültürel etkilenme ve bütünleşme sayesinde dünya kültürleri birbirine yakın komşu haline gelmekte ve manevi anlamda dünyamız küçülmektedir. Marshall McLuhan bu durumu küresel köy kavramıyla açıklayarak, dünyanın git gide küresel bir köye dönüşeceğini öne sürmüştür.[88]

Anthony Giddens'e göre küreselleşmede Batı ve ABD önemli role sahip olsa bile, küreselleşme giderek çeşitli sosyokültürel unsurlara da bürünerek merkezsizleşmektedir.[89] Giddens aynı zamanda "küresel kozmopolit toplumun"

---

[85] Erdinç, Zeynep (1999). *"Küreselleşmenin İstihdama Etkisi"*. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3. ss. 111-120

[86] Nourmohammad, T. Küreselleşme ve Coronavirüs (COVID-19)'un Dünya Üzerindeki Sosyo-Politik ve Ekonomik Etkileri ve İnsan Güvenliği. 6. ULUSLARARASI ÖĞRENCİLİK SEMPOZYUMU BİLDİRİLER KİTABI SEKİZİNCİ KİTAP SOSYOLOJİ, 202.

[87] George Ritzer ve J. Stepnisky, *"Çağdaş Sosyoloji Kuramları ve Klasik Kökleri"*, çev. Irmak Ertuna Howison, (Ankara: De Ki Yayınları, 2019): 233.

[88] Marshall McLuhan ve Bruce R.Powers, *"Global Köy"*, çev. Bahar Ö. Düzgören (İstanbul: Scala Yayıncılık, 2020): 17-19.

[89] George Ritzer ve J. Stepnisky, *"Çağdaş Sosyoloji Kuramları ve Klasik Kökleri"*, çev. Irmak Ertuna Howison, (Ankara: De Ki Yayınları, 2019): 235.

ortaya çıktığını düşünmektedir.[90] Küreselleşmenin oluşturduğu kültürel etki, ulus toplumlarda yerel değerlerin değişmesine de etki etmektedir. Bu süre ise bir yandan dünyayı küçültürken, diğer yandan milletleşme sürecini tamamlayamamış devletlerin bütünlüğünü tehdit etmektedir.[91] Sonuç olarak küreselleşme yerel toplumlarda din, gelenek ve örf gibi birçok kültürel unsurları önemli biçimde etkilemekte ve değişime zorlamaktadır.[92]

3.2.2. Küreselleşme Aracı Olarak İnternet ve Sosyal Medya

İnsanoğlunun yirmi birinci yüzyılda bilim ve teknoloji alanında kaydettiği ilerlemeler sonucu ortaya çıkan elektronik ağ olan internet, günlük hayatımızda önemli bir yer kapsamaktadır. Kolay ve çabuk erişilebilme özelliğiyle ticaretten, haberleşmeye kadar insan hayatına önemli kolaylıklar getiren internet olgusu, toplumsal etkileşim anlamında ise birçok karmaşıklığı beraberinde getirmiştir. Şöyle ki; bilgi ve iletişimde sınırları ortadan kaldıran internet olgusu, toplumsal ve kültürel etkileşimi de önemli ölçüde hızlandırmıştır. Farklı kültürel ve toplumsal değerlerin bir araya gelerek internet ve sosyal medya üzerinden yaygınlaşması, toplumlar arasındaki toplumsal etkileşimi elektronik alana taşıyarak, toplumsal etkileşime hızlı ve farklı boyut kazandırmıştır. Sosyal medya ve dijital platformlar üzerinden ulus toplumlarda karma kültürlerin yaygınlaşmasını hızlandıran internet, küreselleşmeye ise endüstriyel ve dijital özellik kazandırmıştır. Anthony Giddens'ın da tabiriyle; internet teknolojisinin gelişimi birbirine uzak toplumları zamansal ve mekânsal anlamda birbirine yaklaştırmıştır ki bu süreç ise küreselleşmeyi derinleştirmekte ve hızlandırmaktadır.[93] Dünyanın her köşesine nüfuz eden küresel medyanın hedef kitlesi ise tüm dünya toplumlarıdır. Dünyada olduğu gibi, dijital medyada da popüler kültür olan Batı kültürü, etki ettiği toplumlarda bireysel tutumlardan yemek kültürüne, modadan müzik zevkine kadar birçok alanda günlük yaşamı etkilemektedir.[94] Bu gibi nedenlerden dolayı küreselleşme sürecinde internet ve dijital medyanın etkisi dikkat çekmektedir. Çeşitli kültürel değerlerin

[90] George Ritzer ve J. Stepnisky, *"Çağdaş Sosyoloji Kuramları ve Klasik Kökleri"*, çev. Irmak Ertuna Howison, (Ankara: De Ki Yayınları, 2019): 235.
[91] Zeki Arslantürk ve N. Akyüz, *"Din Sosyolojisi II"*, (İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2015): 358.
[92] Mazrui, Ali, *"Küreselleşme, İslam ve Batı: Türdeşleşme ve Tahakküm Arasında"*, çev. Ali Coşkun ve Olgun Közleme, Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi, Sayı-19, 2008, 89-103.
[93] Anthony Giddens, *"Sosyoloji"*, çev. Cemal Güzel, (İstanbul: Kırmızı Yayınları, 2008): 85.
[94] Nar, M. Ş. (2015). KÜRESELLEŞMENİN TÜKETİM KÜLTÜRÜ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: TEKNOLOJİ TÜKETİMİ. Journal of International Social Research, 8(37).

pazarlanmasında ve aktarılmasında sosyal medyanın araç olarak kullanılması, küreselleşme olgusunda medyanın önemini ön plana çıkarmaktadır. İnternet ve dijital platformların gelişmesiyle, küreselleşme olgusu kendine geniş ve hızlı yayılma alanı bulmuştur. Kısaca söylemek gerekirse dijital teknolojilerin genişlemesi manevi anlamda dünyanın küçülmesine neden olmaktadır. Bu özelliklerinden dolayı internet kavramı teknolojik bir yenilik olmanın ötesine geçmiştir. Sınırları hızlı bir şekilde aşma konusunda emsalsiz olan internet, kültürel alanları hızlı bir şekilde küreselleştirmeyi başaran teknolojik bir unsurdur. Teknolojik özellikleri sayesinde küreselleştirici bir etkiye sahip olan internet, aynı zamanda siyaset, ekonomi ve kültür alanı olarak da tartışılmaya başlanmıştır.[95] Kısaca özetlemek gerekirse dijital iletişim vasıtaları veya internet, çağımızda küreselleşme sürecine hız kazandıran önemli faktörlerdendir.

3.2.3. Küreselleşmenin Türk Aile Yapısı ve Aile İlişkileri Üzerindeki Etkileri

Sosyal yaşamın her alanında hissedilen küreselleşme olgusuyla dünyada artık hiçbir şeyin durağan olmadığı, her şeyin durmadan değiştiği aşikârdır. Etki ettiği toplumlarda barındırdığı evrensel değerleri teşvik eden küreselleşme olgusu, bireylerin yaşam biçimlerinden tüketim alışkanlıklarına, mensup oldukları kültürel değerlerden geleneksel tutumlarına kadar, aidiyet duydukları değerleri kökünden etkilemekte veya değişime maruz bırakmaktadır. Yirminci yüzyılın sonlarına doğru bilişim teknolojilerinde yaşanan önemli gelişmeler, küreselleşme sürecini hızlandırmış, netice itibariyle küreselleşme olgusu bütün yer küreyi kaplar hale gelmiştir.[96] Anthony Giddens'a göre küreselleşme dünyayı köklü bir değişim sürecine sokmuş ve zamanla bu süreç her ülke ve toplumu etkisi altına alacaktır.[97] Başka bir deyişle, son yıllarda küreselleşme dünyanın birçok toplumlarını kapsamakta olup, yerel kültürler üzerinde çeşitli etki ve değişimlere neden olmaktadır. Daha önce de söylediğimiz gibi küreselleşmeyi son zamanlarda önemli ölçüde hızlandıran faktör, teknolojik ve dijital alanların önemli gelişim

[95] Andersen, V., & Andersen, H. H. (2002). Evaluation of the COGITO system. Deliverable 7.2, IST-1999-13347.
[96] Sezgin Kızılçelik, *"Zalimler ve Mazlumlar Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası"*, (Ankara: Anı Yayınları, 2004): 9.
[97] Anthony Giddens, *"Elimizden Kaçıp Giden Dünya"*, (İstanbul: Alfa Yayınları, 2000): 22-28.

göstermesidir.[98] Teknolojik gelişimlerle de birlikte önemli ölçüde hız kazanan küreselleşme, tüm dünya toplumlarını kapsadığı gibi Türk toplumu üzerinde de etkilidir. Toplumumuza da etki eden küreselleşme olgusu, kalıplaşmış milli değerlerimizi etkileyerek değişime zorlamaktadır. Nitekim kültürel anlamda çoğunlukla Batı kültürünü temsil eden küreselleşme, etki ettiği ülkelerin milli kültürel değerlerini aşındırarak zamanla değişime uğratmaktadır.[99] Durum böyle olduğu hâlde Türk toplumu da küreselleşmenin etkisiyle çeşitli yönlerden etkilenmekte ve değişime uğramaktadır. Toplumsal ve kültürel değişim uzun zaman diliminde gerçekleştiği için durum göze çarpacak hâlde olmasa bile, sürekli devam ve tekâmül hâlindedir. Çeşitli kültürel unsurların bir araya gelerek oluşturduğu küresel kültür anlayışının merkezinde ise baskın olan Batı kültürü yer almaktadır.[100] Geleneksel ve dini anlayışlardan soyutlanmış ve daha çok seküler değerlere sahip Batı kültürü ise etki ettiği toplumlarda daha çok toplumun geleneksel ve dini değerlerini etkileyerek, çeşitli değişimlere neden olmaktadır. Durum böyle olduğu hâlde, Batı'nın geçirdiği sekülerleşme süreci, küreselleşme aracılığıyla diğer yerel toplumlara da taşınmaktadır. Küreselleşmenin etki alanı içinde yer alan Türk toplumu ve aile yapısı da bu durumdan doğal olarak etkilenmektedir. Küreselleşmenin hüküm sürdüğü her toplumda olduğu gibi Türk toplumunda da geleneksel değerler etkiye maruz kalarak yeniden şekillenmektedir ki bu süreç hem toplumsal ilişkileri hem de aile ilişkilerini çeşitli yönlerden etkileyerek değişime itmektedir. Örneğin sekülerleşme ve dindarlığın ölçümü amacıyla 2015 ve 2017 yılları arasında 5400 kişi ile yapılan çalışmada, Türkiye'de ibadet edenlerin sayısında azalma, inançsızların sayısında ise artış olduğu kanısına varılmıştır ki bu sonuç BM tarafından sunulan raporlarla paralellik teşkil etmiştir.[101] Yılmaz (2012) tarafından 2797 aile ile gerçekleştirilen çalışmada ise gençlerin Batı değerlerinden olumsuz yönde etkilenerek, geleneksel değerlerimizden uzaklaştığı ve özgür yetişme tarzını benimsediği kanısına varılmıştır.[102] Bu çalışmanın vardığı sonuçta belirtilen genç bireylerin özgür yaşam tarzına üstünlük vermesi, Batı kültüründeki bireycilik kavramının toplumumuza entegre olmasıyla ortaya çıkan bir sonuç olduğu aşikârdır.

[98] Benk, S., & Akdemir, T. (2004). Globalleşme ve ekonomik değişim. Çimento İşveren Dergisi, 18(1), 12-27.
[99] TUNA, Korkut (2003) "Küresel mi, Yerel mi: Neler Oluyor Bize?", Sosyoloji Dergisi, Dizi, 3, S. 6
[100] TUNA, Korkut (2003) "Küresel mi, Yerel mi: Neler Oluyor Bize?", Sosyoloji Dergisi, Dizi, 3, S. 6
[101] Volkan Ertit, *"Sekülerleşme Teorisi",* (Ankara: Liberte Yayınları, 2020): 273-274.
[102] Sinan Yılmaz, *"Türkiye'de Ailenin Dönüşümü",* (Ankara: Divan Kitap, 2013): 169, 181-182, 185-186.

Çünkü geleneksel ve dini değerlerin baskın olduğu toplumlarda var olan kolektif bilinçten farklı olarak, felsefi anarşizm kavramıyla da ilişkili olan ve bireysel çıkarların ön planda tutulduğu bireyselcilik, Batı kültürünün bir ürünüdür.[103] Geleneksel ve dini değerlere sahip Türk toplumunda ise kolektif bilinç daha baskındır. Küreselleşmenin getirdiği değişimlerin sonucu olarak Türk toplumunda da bireysellik kavramının ön plana çıktığını görmekteyiz ki bu durum da kendi başına aile ilişkilerinin şekillenmesinde çeşitli etkilere neden olmaktadır. Doğan Cüceloğlu'na göre bireysellik "bireyin kendine özgü özellikler geliştirmesiyle diğerlerinden farklı kimse olarak yaşamını sürdürmesi" anlamını taşımaktadır.[104] Bu kavramsal açıklamaya dikkat edecek olursak bireyselleşmenin gelişimi, bireylerde dini ve geleneksel bağları zayıflatarak, bireysel çıkarları ön plana çıkarmaktadır ki bu da doğal olarak aile ilişkilerinin şekillenmesinde dini ve geleneksel tutumun önemini azaltarak değişime neden olmaktadır. Küreselleşmenin etkisiyle oluşan bu durum, araştırmamızın cevap aradığı konulardandır. Çünkü bireyselcilik kavramının benimsenmesi, doğal olarak bireyin aile etkisinden de özerkleşmesi veya bağımsızlaşması anlamına gelmektedir. Dini ve geleneksel tutumun güçlü olduğu ailelerde ise, bu değerler doğrultusunda aile bireyleri arasında daha sıkı bir ilişki olmakla birlikte, bireyler karar alma süreçlerinde ailenin ortak fikrine ve özellikle ebeveyn fikrine önem vermektedir. Batı kökenli özgür birey kavramında ise bireyler karar alma süreçlerinde ebeveyn fikrinden daha bağımsızdır. Geleneksel ve dini değerlere bağlı olan ailelerde ise aile büyüklerinin fikir ve önerileri çocuklar açısından büyük önem taşımaktadır. Bu durum ise aile ilişkilerinin şekillenmesinde kendi başına önemli bir faktördür. Küreselleşme veya modernleşmeyle birlikte Türk toplumuna dahil olan seküler veya yabancı kültürel değerlerin, Türk aile ilişkileri üzerinde de önemli etkiye sahip olduğu burada kendini açıkça belli etmektedir. Bu hususlardan dolayı araştırmamızda aile ilişkileri, bireylerin dini ve geleneksel tutum dereceleri göz önünde bulundurularak ölçülmeye çalışılmıştır.

Küreselleşmenin etkisiyle güçlenen seküler değerler, bireylerin dini ve geleneksel tutumlarını zayıflatmakla sınırlı kalmamış, evlilik dışı cinsel ilişkilerin de artmasına neden olmuştur.[105] Bu durumun ise eşler tarafından kolay kabul

[103] Ward, Colin. Anarchism: A Very Short Introduction. Oxford University Press, 2004, p. 2
[104] Doğan Cüceloğlu, *"Yeniden İnsan İnsana",* (İstanbul: Remzi Kitabevi, 1998): 243.
[105] Volkan Ertit, *"Sekülerleşme Teorisi",* (Ankara: Liberte Yayınları, 2020): 275-281.

edilmeyen veya hiç kabul edilmeyen bir durum olduğunu dikkate alacak olursak, aile ilişkileri üzerinde etkili bir durum olduğu aşikârdır. Diğer taraftan Türk toplumunun büyük çoğunluğunun mensup olduğu İslam dini, evlilik bağı kurulmadan önce cinsel ilişkiyi yasaklamakla birlikte, böyle bir yaklaşıma yol açacak ortamları engellemektedir.[106] Bu faktör ise yine de aile ilişkilerinin şekillenmesinde dini tutum derecesinin önemini ortaya koymaktadır. Türkiye'de geçmiş yıllara kıyasla evlilik dışı cinsel ilişkide artış olduğu gözükmektedir.[107] Evlilik dışı cinsel ilişkinin yaygınlaşması ise yeni ailelerin kurulmasını olumsuz yönde etkilemekle birlikte, evlilik yaşının uzamasına da neden olmaktadır.[108] Yakın geçmişe kadar Anadolu kentlerinde evlilik dışı ilişki geleneksel anlamda kabul edilmemekte olup, kadın bekâretine son derece önem verildiği hâlde, son yıllarda bekaret konusunda Türkiye'de yaşanan dönüşümün, modernleşme sürecini tamamlamış Batı Avrupa ülkelerinde yaşanan dönüşümle paralellik gösterdiği ifade edilebilir.[109] Buradan da anlaşıldığı üzere; Türk toplumunu dini değerlerden, geleneksel değerlere kadar etkileyen ve dönüşümlere maruz bırakan küresel kültürel unsurlar, ağırlıklı olarak Batı kültürünün izlerini taşımaktadır. Küreselleşme sürecinin getirdiği bu dönüşümler, genel anlam itibariyle Türk aile ilişkilerini dini ve geleneksel değerlerden soyutlaştırmaktadır. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi Batı kültürünün etkisiyle Türk kültüründe ön plana çıkan bireysellik kavramı ise aile ilişkilerinde ortaklaşa kararları ve aile bireyleri arasındaki sıkı ilişkiyi negatif yönde etkileyerek, bu ilişkilerin gevşemesine neden olmaktadır. Genel anlam itibariyle küreselleşme; ulus toplumları kendi geleneklerinden uzaklaştırarak dünya toplumlarını tek bir sosyokültürel çatı altında birleştirmektedir. Dünyanın bir bütünleşmeye doğru yol aldığı çağımızda, Türk aile yapısının ve aile ilişkilerinin hangi yönlerden etkilenerek ne tür dönüşüm sürecine girdiği, araştırmamızın merak duyduğu ana konudur. Türk toplumuna da etki eden küreselleşme, insanlar üzerinde bir tek geleneksel ve dini tutumları etkilemekle sınırlı kalmayarak, giyim ve kuşam konusunda da değişimlere yol açarak moda kavramını ön plana çıkarmaktadır.

[106] Amman, M. T. (2010). Türkiye'de ailenin açık ve örtük sekülerleşmesinin sosyolojik analizi. *Aile ve Eğitim Tartışmalı İlmi Toplantı*, 41-71.
[107] AKALPLER, Ö., & EROĞLU, K. (2015). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde üniversite öğrencilerinin sık görülen cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlara ilişkin bilgileri ve cinsel davranışları. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 2(2), 1-19.
[108] Volkan Ertit, *"Sekülerleşme Teorisi",* (Ankara: Liberte Yayınları, 2020): 280.
[109] Volkan Ertit, *"Sekülerleşme Teorisi",* (Ankara: Liberte Yayınları, 2020): 276-281.

Ağırlıklı olarak Batı tarzı giyim ve kuşamı temsil eden moda anlayışı, İslami giyim tarzıyla uyuşmamakla birlikte, bazen İslami giyim tarzının kendisine bile etkisi altına alarak, dini giyim tarzında marka algısı oluşturmuştur.[110] Bilindiği üzere küresel moda, giyim kuşamın yanı sıra saç tarzı ve fiziksel beden yapısı gibi insanın biyolojik özellikleri üzerinde de etkili olmaktadır. Bu durum ise küreselleşmenin unsurlarından olan modanın, insanın biyolojik özelliklerini de kapsamı altına aldığını göstermektedir.[111] [112] Michel Foucault ise modern toplumlarda bedenin ön plana çıkmasını "biyoiktidar" kavramıyla açıklayarak, bu durumun bedenlerin zapt edilmesi ve nüfusun kontrol edilmesi amacıyla iktidar tarafından tasarlandığını savunmaktadır.[113]

Sonuç olarak küreselleşmenin Türk toplumu ve Türk aile yapısı üzerinde önemli etkilere neden olduğu, toplumsal ilişkileri ve aile ilişkilerini çeşitli değişim süreçlerine ittiği aşikâr olarak ortadadır. Küreselleşme ve modernleşme; bireysel tutumlardan dini ve geleneksel değerlere kadar, teknolojik ürünlerden giyim kuşama kadar, hatta moda kavramı üzerinden insan bedeninin fiziksel ve estetik görünüşüne kadar, biyolojik anlamda bile toplumumuzu birçok yönden etkilemektedir. Yaşadığımız çağda ağırlıklı olarak küreselleşmenin oluşturduğu bu karmaşık süreçte, Türk aile yapısında ve aile ilişkilerinde ne tür değişimlerin yaşandığını analiz edebilmek araştırmamızın ana hedefidir. Bu doğrultuda araştırmamız konuya kendi argüman ve hipotezleriyle aydınlık getirmeye çalışmaktadır. Araştırmanın metot bölümünde belirtilen hipotezler doğrultusunda, küreselleşmeyle birlikte değişen dini, geleneksel ve bireysel tutumların, aile ilişkilerinde ne tür etkilere neden olduğunun saptanması araştırmanın temel amacıdır. Diğer yandan bireylerin evliliğe bakış açısı, evlilik ilişkileri ve evlilik yaşları hakkındaki düşünceleri de araştırmamızın merak duyduğu önemli konular arasındadır. Ayrıca evlilik ilişkilerinde bireylerin dini ve geleneksel tutumlarının ve fiziksel özelliklerinin ne ölçüde öneme sahip olduğu, araştırmanın önem duyduğu diğer konulardandır.

[110] Meşe, İ. (2016). Tüketim, Din ve Kadın Bağlamında İslami Moda Dergileri. Journal of Social Sciences Eskisehir Osmangazi University/Eskisehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17(1).
[111] YAĞLI, F. (2011). Görsel kültür ve görsel imajın bir inşa alanı olarak modanın endüstriyel büyüsü. Akdeniz Sanat, 4(7).
[112] Özaltın G. (2003). Beden imgesi değişimine yaklaşımlar. İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu Hemşirelik Dergisi, 51(8), 4-14.
[113] Michel Foucault, *"Cinselliğin Tarihi",* Çev. Hülya Uğur Tanrıöver, (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2015): 105.

4. BULGULAR

4.1. Araştırmada Kullanılan Yöntem

Araştırmamızda sosyal bilimlerin nicel araştırma yöntemine dayalı, "ilişkisel tarama modeli" tercih edilmiştir. Araştırma soruları arasında, tutum dereceleri ağırlık teşkil ettiği için araştırmaya en uygun veri toplama aracı olarak, "anket" uygulaması tercih edilmiştir. Nitekim, nicel araştırmalarda çok sayıda insanın davranış, düşünce ve tutumları hakkında bilgi toplamak için anket görüşmesinden yararlanılır.[114] Araştırma hipotezlerinin sınanması için otuz sorudan oluşan "anket" formu tarafımca hazırlanmıştır. Daha sonra ise araştırma evrenini yeterli şekilde temsil edebilecek örneklem grupları belirlenerek, ankete katılımları sağlanmıştır.

Araştırma evreni İstanbul'da öğrenim gören üniversite gençlerini kapsayan çalışmamızda, örneklem oluşturulduktan sonra anket uygulaması bir ay devam etmiştir. Anket uygulaması bittikten sonra elde edilen bulgular "Spss" aracılığıyla istatistik tablolara dönüştürülerek, bulguların analizi yapılmıştır. Bu işlem de yaklaşık bir ay sürmüştür.

Araştırma anketine; Marmara Üniversitesi'nden: 93 öğrenci, İstanbul Aydın Üniversitesi'nden: 88 öğrenci, İstanbul Üniversitesi'nden: 85 öğrenci ve İstanbul Teknik Üniversitesi'nden: 72 öğrenci, toplamda 338 öğrenci katılım sağlamıştır.

4.2. Araştırma Hipotezleri

$H_{1.}$ Aile bireylerinin dini ve geleneksel tutumu, aile ilişkilerinin sürekliliğini etkiler.

$H_{1.1.}$ Seküler ailelerde ebeveyn kontrolü ve ebeveynlerin çocukların kararları üzerindeki etki derecesi, dini/geleneksel tutumu güçlü olan ailelerle nispette daha zayıf olacaktır.

$H_{1.2.}$ Ailedeki din ve geleneğe yönelik pozitif tutum ile çocukların ebeveyn fikirlerine verdiği önem doğrudan ilişkilidir.

[114] W.Lawrence Neuman, *Toplumsal Araştırma Yöntemleri,* cilt-1, çev: Özlem Akkaya, (Ankara: Siyasal Kitabevi, 2020): 108-109.

$H_{2.}$ Yaşam yerine göre geleneksel ve dini tutum derecesi farklılık gösterebilir, kırsal bölgelerde yaşayan insanların geleneksel ve dini tutum dereceleri, şehirlerde yaşayanlarla nispette daha güçlü olacaktır.

$H_{2.1.}$ Bireylerde din ve geleneğe yönelik pozitif tutum ile evlilik yaşı arasında ilişki vardır, dini ve geleneksel tutum zayıfladıkça evlilik yaşı artar.

$H_{2.2.}$ Ailenin ekonomik durumu aile üyelerinin geleneksel ve dini tutumunu etkiler, ailenin maddi durumu güçlendikçe bireylerin dini ve geleneksel tutumunda zayıflama gözlemlenecektir.

$H_{3.}$ Aile bireylerinin dini ve geleneksel tutumu zayıfladıkça giyim-kuşama karşı daha toleranslı yaklaşım müşahide edilir ve modanın önemi artar, aksi halde ise giyim kuşama karşı kontrollü bir tavır ortaya çıkar ve modanın önemi azalır.

$H_{3.1.}$ Bireylerde dini tutum güçlendikçe, eş seçiminde karşı tarafın da dindar olmasının önemi artar, aksi halde ise karşı tarafın dini tutumunun önemi azalır ve fiziksel özelliği önem kazanır.

$H_{3.2.}$ Bireylerde dini/geleneksel tutum güçlendikçe farklı kültür ve dinden biriyle aile kurulması sıcak karşılanmaz, seküler bireylerde ise farklı kültür ve dinden biriyle aile kurulmasına daha toleranslı yaklaşılır.

$H_{3.3.}$ Bireylerde dini/geleneksel tutum güçlendikçe eş seçimi kararında ebeveyn fikrinin önemi artar ve akrabalık ilişkisi önem kazanır, aksi halde ise ebeveyn fikrinin önemi azalır aşk ve mantık evliliği ön plana çıkar.

Veri Analizi

Bu çalışmada SPSS 27 aracılığıyla tüm istatistiksel analizler gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılanların demografik özellikleri, ailelerin özellikleri, aileleriyle olan ilişkisine ait bilgiler ve son olarak evlilik ile ilgili düşüncelerine ait bilgiler frekans ve yüzdelik tablo sunulmuştur. Kategorik değişkenler arasındaki bağlantıyı tespit etmek için istatiksel analiz olarak Ki-Kare testi kullanılmıştır. Nitekim iki sıralı değişkenin arasındaki ilişkiyi test etmek içi Spearman Korelasyon analizi tercih edilir.[115] Kullanılan kategorik değişkenlerin sıralı kategorik değişken (ideal evlilik yaşı, dindarlık düzeyi, ebeveynin kararlara

[115] Nilgün Köklü, Şener Büyüköztürk ve Ömay Çokluk, *"Sosyal Bilimler İçin İstatistik",* (Ankara: Pegem Akademi, 2006)

etki düzeyi vb.) olduğundan dolayı Ki-Kare testi ile değişkenler arasında tespit edilen bağlantılar Spearman Korelasyon testi ile desteklenmiştir. Uygulanan tüm analizler için p değeri α =0.05 olarak tercih edilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri, Dini ve Geleneksel Tutum Dereceleri

		n	%
Cinsiyet	Kadın	203	60.1
	Erkek	135	39.9
Medeni Durum	Bekar	262	77.5
	Evli	63	18.6
	Boşanmış	13	3.8
Doğum Yeri	Köy	32	9.5
	Kasaba	42	12.4
	Şehir	86	25.4
	Büyükşehir	178	52.7
Yaşanılan Yer	Köy	23	6.8
	Kasaba	20	5.9
	Şehir	101	29.9
	Büyükşehir	194	57.4
Dini İnanç Düzeyi	İnançsızım	37	10.9
	Kısmen inançlıyım (Deist)	51	15.1
	Orta derecede inançlıyım	152	45.0
	Dindarım	98	29.0
Geleneksellik Düzeyi	Hiç gelenekçi değilim	35	10.4
	Düşük seviyede gelenekçiyim	105	31.1
	Orta seviyede gelenekçiyim	139	41.1
	Yüksek seviyede gelenekçiyim	45	13.3
	Son derece gelenekçiyim	14	4.1
	Toplam	338	100.0

Tabloya ait veriler incelendiğinde, katılımcıların yarısından fazlasının kadın (60.1), büyük çoğunluğunun bekar (77.5), çoğunluğunun büyükşehirde doğduğu (52.7), çoğunluğunun büyükşehirde yaşadığı, çoğunluğunun orta derece inançlı olduğu ve son olarak çoğunluğunun orta derecede gelenekçi (41.1) olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Aile Özelliklerine ve Aile İlişkilerine Ait Bilgiler

		n	%
Ailenin Dini Öğretilere Bağlılık Düzeyi	Hiç bağlı değildir	33	9.8
	Kısmen bağlıdır	55	16.3
	Orta derecede bağlıdır	91	26.9
	Yüksek derecede bağlıdır	104	30.8
	Son derece bağlıdır	55	16.3
Ailenin Gelenekçilik Düzeyi	Hiç gelenekçi değildir	22	6.5
	Düşük seviyede gelenekçi	49	14.5
	Orta seviyede gelenekçi	151	44.7
	Yüksek seviyede gelenekçi	87	25.7
	Son derece gelenekçi	29	8.6
Ailenin Maddi Durumu	Asgari ücretin altı	16	4.7
	Asgari ücret	60	17.8
	Orta gelirli	157	46.4
	İyi gelirli	77	22.8
	Yüksek gelirli	28	8.3
Aileyle Zaman Geçirme	Hiç önem vermem	17	5.0
	Kısmen önem veririm	58	17.2
	Orta seviyede önem veririm	97	28.7
	Çok önem veririm	108	32.0
	Son derece önem veririm	58	17.2
Uzaktayken Aileyle Yazılı İletişim Sıklığı	Günde bir kez	60	17.8
	Günde bir kezden fazla	130	38.5
	Haftada bir kez	47	13.9
	Haftada bir kezden fazla	63	18.6
	Ayda bir kez	28	8.3
	Ayda bir kezden fazla	10	3.0
Uzaktayken Aileyle Sesli İletişim Sıklığı	Günde bir kez	86	25.4
	Günde bir kezden fazla	112	33.1
	Haftada bir kez	40	11.8
	Haftada bir kezden fazla	62	18.3
	Ayda bir kez	22	6.5
	Ayda bir kezden fazla	16	4.7
Uzaktayken Aileyle Görüntülü İletişim Sıklığı	Günde bir kez	72	21.3
	Günde bir kezden fazla	42	12.4
	Haftada bir kez	66	19.5
	Haftada bir kezden fazla	56	16.6
	Ayda bir kez	85	25.1
	Ayda bir kezden fazla	17	5.0
Uzaktayken Ebeveynlerinizin Sizi Arama Sıklığı	Günde bir kez	100	29.6
	Günde bir kezden fazla	90	26.6
	Haftada bir kez	38	11.2
	Haftada bir kezden fazla	60	17.8
	Ayda bir kez	34	10.1
	Ayda bir kezden fazla	16	4.7
	Toplam	338	100.0

Tabloya ait veriler incelendiğinde, katılımcıların ailelerinin çoğunluğu dini öğretilere yüksek derecede bağlıdır (30.8), ailelerin yarısına yakının orta seviyede gelenekçi (44.7), ailelerin maddi durumunun yarısına yakınının orta düzeyde gelire sahip olduğu (46.7), çoğunluğun aileyle zaman geçirmeye çok önem verdiği (32.0), çoğunluğun uzaktayken aileyle günde bir kezden fazla yazılı iletişim kurduğu (38.5)), çoğunluğun uzaktayken aileyle günde bir kezden fazla sesli iletişim kurduğu (33.1),), çoğunluğun uzaktayken aileyle ayda bir kez görüntülü iletişim kurduğu

(25.1), çoğunluğunun uzaktayken ebeveynleri günde bir kezden fazla (26.6) aradığı gözlemlenmiştir.

Tablo 3. Katılımcıların Evlilik Hakkında Düşüncelerine Ait Bilgiler

		n	%
Erkeklerin İdeal Evlilik Yaşı	18-22	12	3.6
	23-27	108	32.0
	28-32	141	41.7
	33-37	52	15.4
	38-42	25	7.4
Kadınların İdeal Evlilik Yaşı	18-22	45	13.3
	23-27	147	43.5
	28-32	114	33.7
	33-37	31	9.2
	38-42	1	0.3
İdeal Evlilik Yaşı	18-22	15	4.4
	23-27	139	41.1
	28-32	127	37.6
	33-37	47	13.9
	38-42	10	3.0
Ebeveynlerinizin Kararlarınıza Etki Düzeyi	Hiç güçlü değildir	51	15.1
	Kısmen güçlüdür	101	29.9
	Orta derecede güçlüdür	113	33.4
	Çok güçlüdür	45	13.3
	Son derecede güçlüdür	28	8.3
Karar Alırken Ebeveynlerinizin Fikrine Verdiğiniz Önem	Hiçbir zaman	19	5.6
	Nadiren	68	20.1
	Arada sırada	109	32.2
	Sıklıkla	112	33.1
	Her zaman	30	8.9
Eş Seçiminde Ebeveynlerinizin Fikrine Verdiğiniz Önem	Hiç önemli değil	60	17.8
	Kısmen önemlidir	72	21.3
	Orta derecede önemlidir	94	27.8
	Çok önemidir	72	21.3
	Son derece önemlidir	40	11.8
Eş Seçiminde Karşı Tarafın Dindarlığı	Hiç önemli değil	92	27.2
	Kısmen önemlidir	47	13.9
	Nötr	63	18.6
	Çok önemlidir	69	20.4
	Son derece önemlidir	67	19.8
Evleneceğiniz Kişinin Fiziksel Özellikleri	Hiç önemli değil	31	9.2
	Kısmen önemlidir	106	31.4
	Nötr	53	15.7
	Çok önemlidir	113	33.4
	Son derece önemlidir	35	10.4

Tablo 3. (devamı) Katılımcıların Evlilik Hakkında Düşüncelerine Ait Bilgiler

		n	%
Sizin İçin Güncel Modanın Önemi	Hiç önemli değil	76	22.5
	Kısmen önemlidir	105	31.1
	Nötr	61	18.0
	Çok önemidir	73	21.6
	Son derece önemlidir	23	6.8
Eşinizin Giyim Kararına Tavsiye veya Etkiniz	Hayır	69	20.4
	Kısmen	130	38.5
	Evet	139	41.1
Çocuklarınızın Giyim Kararına Tavsiye veya Etkiniz	Hayır	42	12.4
	Kısmen	132	39.1
	Evet	164	48.5
Farklı Dinden Biriyle Aile Kurma	Hayır	133	39.3
	Belki	82	24.3
	Evet	123	36.4
Farklı Ülkeden Ama Aynı Dinden Biriyle Aile Kurma	Hayır	52	15.4
	Belki	107	31.7
	Evet	179	53.0
Evlilik Türü Tercihi	Akrabalık ilişkisi	41	12.1
	Aşk ilişkisi	194	57.4
	Mantık evliliği	103	30.5
	Toplam	338	100.0

Tabloya ait veriler incelendiğinde, katılımcıların yarıya yakın kısmının erkeğin ideal evlilik yaşının 28-32 yaş arası (41.7) olduğunu belirttiği, yarıya yakın kısmının kadının ideal evlilik yaşının 23-27 yaş arası (43.5) olduğunu belirttiği, yarıya yakın kısmının ideal evlilik yaşının 23-27 yaş arası (41.1) olduğunu belirttiği görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğunun ebeveynlerinin kararlarına etkisinin orta derecede olduğu (33.4) belirttiği, çoğunluğunun karar alırken ebeveynlerinin fikrine sıklıkla önem verdiğini (33.1) belirttiği, çoğunluğunun eş seçiminde karar alırken ebeveynlerinin fikrine orta derecede önem verdiğini (27.8) belirttiği görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğu eş seçiminde karşı tarafında dindarlığına çok önem verdiği (20.4), çoğunluğunun evleneceği kişinin fiziksel özelliklerinin çok önemli olduğunu (33.4) belirttiği, çoğunluğu için modanın kısmen önemli olduğu (31.1), yarıya yakın kısmının eşinin giyim tarzına karıştığı (41.1), yarıya yakın kısmının çocuklarının giyim tarzına karıştığı (48.5), çoğunluğun farklı dinden biriyle aile kurmayı kabul etmediği (39.3), yarısından fazlasının farklı ülkeden ama aynı dinden biriyle aile kurmayı kabul ettiği ve son olarak yarısından fazlasının aşk ilişkisini tercih ettiği görülmektedir.

Araştırmada Kullanılan Değişkenlere Ait İlişkiler

Tablo 4. Ailenin Dini Öğretilere Bağlılık Düzeyi ile Bireylerin Aile ile Zaman Geçirme Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Ailenin Dini Öğretilere Bağlılık Düzeyi							
		Hiç bağlı değildir	Kısmen bağlıdır	Orta derecede bağlıdır	Yüksek derecede bağlıdır	Son derece bağlıdır	Toplam	X^2	p
Aileyle Zaman Geçirme	Hiç önem vermem	21.2%	7.3%	5.5%	1.0%	0.0%	5.0%	146.89	<.001**
	Kısmen önem veririm	60.6%	38.2%	4.4%	8.7%	7.3%	17.2%		
	Orta seviyede önem veririm	9.1%	20.0%	39.6%	35.6%	18.2%	28.7%		
	Çok önem veririm	3.0%	21.8%	40.7%	39.4%	30.9%	32.0%		
	Son derece önem veririm	6.1%	12.7%	9.9%	15.4%	43.6%	17.2%		
Toplam		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%		

****p<.001, **p<.01, *p<.05 Uygulanan test: Ki-Kare Analizi*

Tabloya ait veriler değerlendirildiğinde, ailenin dini öğretilere bağlılık düzeyi ile bireylerin aile ile zaman geçirme düzeyi arasında anlamlı düzey bir ilişki saptanmıştır (X^2=146.89; p<.001) / (r=.432; p<.001). Ailenin dini öğretilere bağlılık düzeyi arttıkça bireylerin aile ile geçirdiği zaman artmaktadır. Bu sonuca göre "H_1. Aile bireylerinin dini ve geleneksel tutumu, aile ilişkilerinin sürekliliğini etkiler" hipotezi kabul edildiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 5. Ailenin Geleneksellik Düzeyi ile Bireylerin Aile ile Zaman Geçirme Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Ailenin Geleneksellik Düzeyi							
		Hiç gelenekçi değildir	Düşük seviyede gelenekçi	Orta seviyede gelenekçi	Yüksek seviyede gelenekçi	Son derece gelenekçi	Toplam	X^2	p
Aileyle Zaman Geçirme	Hiç önem vermem	18,2%	14,3%	2,6%	2,3%	0.0%	5,0%	102.55	<.001**
	Kısmen önem veririm	54,5%	44,9%	9,9%	8,0%	6,9%	17,2%		
	Orta seviyede önem veririm	13,6%	12,2%	33,8%	32,2%	31,0%	28,7%		
	Çok önem veririm	13,6%	22,4%	39,1%	31,0%	27,6%	32,0%		
	Son derece önem veririm	0.0%	6,1%	14,6%	26,4%	34,5%	17,2%		
Toplam		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%		

****p<.001, **p<.01, *p<.05 Uygulanan test: Ki-Kare Analizi*

Tabloya ait veriler değerlendirildiğinde, ailenin Geleneksellik Düzeyi ile bireylerin aile ile zaman geçirme düzeyi arasında anlamlı düzey bir ilişki saptanmıştır (X^2=102.55; p<.001) / (r=.366; p<.001). Ailenin Geleneksellik Düzeyi arttıkça bireylerin aile ile geçirdiği zaman artmaktadır. Bu sonuca göre "$H_{1.}$ Aile bireylerinin dini ve geleneksel tutumu, aile ilişkilerinin sürekliliğini etkiler" hipotezi kabul edildiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 6. Ailenin Dini Öğretilere Bağlılık Düzeyi ile Ebeveynlerinin Çocukların Kararlarına Etki Derecesi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Ailenim Dini Öğretilere Bağlılık Düzeyi							
		Hiç bağlı değildir	Kısmen bağlıdır	Orta derecede bağlıdır	Yüksek derecede bağlıdır	Son derece bağlıdır	Toplam	X^2	p
Ebeveynlerin Kararlara Etki Düzeyi	Hiç güçlü değildir	66.7%	25.5%	7.7%	5.8%	3.6%	15.1%	187.86	<.001**
	Kısmen güçlüdür	27.3%	47.3%	40.7%	21.2%	12.7%	29.9%		
	Orta derecede güçlüdür	0.0%	21.8%	45.1%	44.2%	25.5%	33.4%		
	Çok güçlüdür	6.1%	5.5%	3.3%	22.1%	25.5%	13.3%		
	Son derecede güçlüdür	0.0%	0.0%	3.3%	6.7%	32.7%	8.3%		
Toplam		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%		

****p<.001, **p<.01, *p<.05 Uygulanan test: Ki-Kare Analizi*

Tabloya ait veriler değerlendirildiğinde, ailenin dini öğretilere bağlılık düzeyi ile ebeveynlerin, çocuklarının kararları üzerindeki etki derecesi arasında anlamlı düzey bir ilişki saptanmıştır (X^2=187.86; p<.001) / (r=.564; p<.001). Ailenin dini öğretilere bağlılık düzeyi arttıkça, ebeveynlerin, çocukların kararlarına etki derecesi artmaktadır. Bu sonuca göre "$H_{1.1.}$ Seküler ailelerde ebeveyn kontrolü ve ebeveynlerin çocukların kararları üzerindeki etki derecesi, dini/geleneksel tutumu güçlü olan ailelerle nispette daha zayıf olacaktır" hipotezi kabul edildiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 7. Ailenin Geleneksellik Düzeyi ile Ebeveynlerin Çocukların Kararlarına Etki Derecesi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Ailenizin Geleneksellik Düzeyi							
		Hiç gelenekçi değildir	Düşük seviyede gelenekçi	Orta seviyede gelenekçi	Yüksek seviyede gelenekçi	Son derece gelenekçi	Toplam	X^2	p
Ebeveynlerin Kararlara Etki Düzeyi	Hiç güçlü değildir	63.6%	40.8%	7.3%	5.7%	3.4%	15.1%	98.78	<.001**
	Kısmen güçlüdür	22.7%	30.6%	32.5%	31.0%	17.2%	29.9%		
	Orta derecede güçlüdür	13.6%	18.4%	37.7%	36.8%	41.4%	33.4%		
	Çok güçlüdür	0.0%	6.1%	13.9%	19.5%	13.8%	13.3%		
	Son derecede güçlüdür	0.0%	4.1%	8.6%	6.9%	24.1%	8.3%		
Toplam		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%		

****p<.001, **p<.01, *p<.05 Uygulanan test: Ki-Kare Analizi*

Tabloya ait veriler değerlendirildiğinde, ailenin Geleneksellik Düzeyi ile ebeveynlerin, çocuklarının kararlarına etki derecesi arasında anlamlı düzey bir ilişki saptanmıştır (X^2=98.78; p<.001) / (r=.363; p<.001). Ailenin Geleneksellik Düzeyi arttıkça, ebeveynlerin çocukların kararları üzerindeki etki derecesi artmaktadır. Bu sonuca göre "$H_{1.1.}$ Seküler ailelerde ebeveyn kontrolü ve ebeveynlerin çocukların kararları üzerindeki etki derecesi, dini/geleneksel tutumu güçlü olan ailelerle nispette daha zayıf olacaktır" hipotezi kabul edildiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 8. Ailenin Dini Öğretilere Bağlılık Düzeyi ile Bireyin Karar Alırken Ebeveyn Fikrine Verdiği Önem Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Ailenin Dini Öğretilere Bağlılık Düzeyi							
		Hiç bağlı değil	Kısmen bağlı	Orta derecede	Yüksek derece	Son derece	Toplam	X^2	p
Karar Alırken Ebeveynlerinizin Fikrine Verdiğiniz Önem	Hiçbir zaman	27,3%	9,1%	4,4%	1,0%	0.0%	5,6%	149.04	<.001**
	Nadiren	60,6%	38,2%	14,3%	9,6%	7,3%	20,1%		
	Arada sırada	9,1%	30,9%	42,9%	36,5%	21,8%	32,2%		
	Sıklıkla	0.0%	16,4%	33,0%	48,1%	41,8%	33,1%		
	Her zaman	3,0%	5,5%	5,5%	4,8%	29,1%	8,9%		
Toplam		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%		

****p<.001, **p<.01, *p<.05 Uygulanan test: Ki-Kare Analizi*

Tabloya ait veriler değerlendirildiğinde, ailenin dini öğretilere bağlılık düzeyi ile bireyin karar alırken ebeveyn fikrine verdiği önem arasında anlamlı düzey bir ilişki saptanmıştır (X^2=149.04; p<.001) / (r=.499; p<.001). Ailenin dini öğretilere bağlılık düzeyi arttıkça bireyin karar alırken ebeveyn fikrine verdiği önem artmaktadır. Bu sonuca göre "$H_{1.2.}$ Ailedeki din ve geleneğe yönelik pozitif tutum ile çocukların ebeveyn fikirlerine verdiği önem doğrudan ilişkilidir" hipotezi kabul edildiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 9. Ailenin Geleneksellik Düzeyi ile Bireyin Karar Alırken Ebeveyn Fikrine Verdiği Önem Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Ailenin Geleneksellik Düzeyi							
		Hiç gelenekçi değildir	Düşük seviyede gelenekçi	Orta seviyede gelenekçi	Yüksek seviyede gelenekçi	Son derece gelenekçi	Toplam	X^2	p
Karar Alırken Ebeveynlerinizi Fikrine Verdiğiniz Önem	Hiçbir zaman	31.8%	16.3%	2.0%	0.0%	3.4%	5.6%	98.64	<.001**
	Nadiren	45.5%	42.9%	13.9%	14.9%	10.3%	20.1%		
	Arada sırada	18.2%	16.3%	35.8%	41.4%	24.1%	32.2%		
	Sıklıkla	4.5%	20.4%	40.4%	32.2%	41.4%	33.1%		
	Her zaman	0.0%	4.1%	7.9%	11.5%	20.7%	8.9%		
Toplam		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%		

****p<.001, **p<.01, *p<.05 Uygulanan test: Ki-Kare Analizi*

Tabloya ait veriler değerlendirildiğinde, ailenin Geleneksellik Düzeyi ile bireyin karar alırken ebeveyn fikrine verdiği önem arasında anlamlı düzey bir ilişki saptanmıştır (X^2=98.64; p<.001) / (r=.333; p<.001). Ailenin Geleneksellik Düzeyi arttıkça bireyin karar alırken ebeveyn fikrine verdiği önem artmaktadır. Bu sonuca göre "$H_{1.2.}$ Ailedeki din ve geleneğe yönelik pozitif tutum ile çocukların ebeveyn fikirlerine verdiği önem doğrudan ilişkilidir" hipotezi kabul edildiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 10. Ailenin Dini Öğretilere Bağlılık Düzeyi ile Eş Seçiminde Ebeveyn Fikrine Verilen Önem Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Ailenin Dini Öğretilere Bağlılık Düzeyi							
		Hiç bağlı değildir	Kısmen bağlıdır	Orta derecede bağlıdır	Yüksek derecede bağlıdır	Son derece bağlıdır	Toplam	X^2	p
Eş Seçiminde Ebeveynlerinizi Fikrine Verdiğiniz Önem	Hiç önemli değil	75,8%	41,8%	6,6%	3,8%	3,6%	17,8%	162.02	<.001**
	Kısmen önemlidir	12,1%	23,6%	27,5%	22,1%	12,7%	21,3%		
	Orta derecede önemlidir	9,1%	16,4%	39,6%	34,6%	18,2%	27,8%		
	Çok önemidir	3,0%	12,7%	19,8%	26,0%	34,5%	21,3%		
	Son derece önemlidir	0.0%	5,5%	6,6%	13,5%	30,9%	11,8%		
Toplam		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%		

****p<.001, **p<.01, *p<.05 Uygulanan test: Ki-Kare Analizi*

Tabloya ait veriler değerlendirildiğinde, ailenin dini öğretilere bağlılık düzeyi ile bireyin eş seçiminde ebeveyn fikrine verdiği önem arasında anlamlı düzey bir ilişki saptanmıştır (X^2=162.02; p<.001) / (r=.508; p<.001). Ailenin dini öğretilere bağlılık düzeyi arttıkça bireyin eş seçiminde ebeveyn fikrine verdiği önem artmaktadır. Bu sonuca göre "$H_{1.2.}$ Ailedeki din ve geleneğe yönelik pozitif tutum ile çocukların ebeveyn fikirlerine verdiği önem doğrudan ilişkilidir" hipotezi kabul edildiği sonucuna varılmıştır

Tablo 11. Ailenin Geleneksellik Düzeyi ile Eş Seçiminde Ebeveyn Fikrine Verilen Önem Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Ailenin Geleneksellik Düzeyi							
		Hiç gelenekçi değildir	Düşük seviyede gelenekçi	Orta seviyede gelenekçi	Yüksek seviyede gelenekçi	Son derece gelenekçi	Toplam	X^2	p
Eş Seçiminde Ebeveynlerinizi Fikrine Verdiğiniz Önem	Hiç önemli değil	72.7%	53.1%	6.0%	6.9%	10.3%	17.8%	117.04	<.001**
	Kısmen önemlidir	13.6%	8.2%	25.2%	26.4%	13.8%	21.3%		
	Orta derecede önemlidir	4.5%	18.4%	34.4%	28.7%	24.1%	27.8%		
	Çok önemidir	9.1%	14.3%	21.2%	25.3%	31.0%	21.3%		
	Son derece önemlidir	0.0%	6.1%	13.2%	12.6%	20.7%	11.8%		
Toplam		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%		

****p<.001, **p<.01, *p<.05 Uygulanan test: Ki-Kare Analizi*

Tabloya ait veriler değerlendirildiğinde, ailenin geleneksellik düzeyi ile bireyin eş seçiminde ebeveyn fikrine verdiği önem arasında anlamlı düzey bir ilişki saptanmıştır. (X^2=117.04; p<.001) / (r=.317; p<.001). Ailenin geleneksellik düzeyi arttıkça bireyin eş seçiminde ebeveyn fikrine verdiği önem artmaktadır. Bu sonuca göre "$H_{1.2.}$ Ailedeki din ve geleneğe yönelik pozitif tutum ile çocukların ebeveyn fikirlerine verdiği önem doğrudan ilişkilidir" hipotezi kabul edildiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 12. Bireyin Yaşadığı Yer ile Bireyin Geleneksellik Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Yaşanılan Yer						
		Köy	Kasaba	Şehir	Büyük şehir	Toplam	X^2	p
Geleneksellik Düzeyi	Hiç gelenekçi değil	0.0%	0.0%	2,0%	17,0%	10,4%	52.00	<.001***
	Düşük seviyede gelenekçi	13,0%	5,0%	29,7%	36,6%	31,1%		
	Orta seviyede gelenekçi	47,8%	60,0%	47,5%	35,1%	41,1%		
	Yüksek seviyede gelenekçi	26,1%	20,0%	16,8%	9,3%	13,3%		
	Son derece gelenekçi	13,0%	15,0%	4,0%	2,1%	4,1%		

Toplam		100.0%	100.0%	100.0 %	100.0 %	100.0%		

****p<.001, **p<.01, *p<.05 Uygulanan test: Ki-Kare Analizi*

Tabloya ait veriler değerlendirildiğinde, bireyin yaşadığı yer ile bireyin geleneksellik düzeyi arasında anlamlı düzey bir ilişki saptanmıştır (X^2=52.00; p<.001) / (r=-.350; p<.001). Bireyin yaşadığı yer büyükşehre doğru artıkça geleneksellik düzeyi azalmaktadır. Bu sonuca göre "$H_{2.}$ Yaşam yerine göre geleneksel ve dini tutum derecesi farklılık gösterebilir, kırsal bölgelerde yaşayan insanların geleneksel ve dini tutum dereceleri, şehirlerde yaşayanlarla nispette daha güçlü olacaktır" hipotezi kabul edildiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 13. Bireyin Yaşadığı Yer ile Bireyin Dindarlık Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Yaşanılan Yer						
		Köy	Kasaba	Şehir	Büyükşehir	Toplam	X^2	p
Dini İnanç Düzeyi	İnançsızım	0.0%	0.0%	4.0%	17.0%	10.9%	48.98	<.001***
	Kısmen inançlıyım (Deist)	4.3%	15.0%	7.9%	20.1%	15.1%		
	Orta derecede inançlıyım	26.1%	55.0%	61.4%	37.6%	45.0%		
	Dindarım	69.6%	30.0%	26.7%	25.3%	29.0%		
Toplam		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%		

****p<.001, **p<.01, *p<.05 Uygulanan test: Ki-Kare Analizi*

Tabloya ait veriler değerlendirildiğinde, bireyin yaşadığı yer ile bireyin dindarlık düzeyi arasında anlamlı düzey bir ilişki saptanmıştır (X^2=48.98; p<.001) / (r=-.262; p<.001). Bireyin yaşadığı yer büyükşehre doğru artıkça dindarlık düzeyi azalmaktadır. Bu sonuca göre "$H_{2.}$ Yaşam yerine göre geleneksel ve dini tutum derecesi farklılık gösterebilir, kırsal bölgelerde yaşayan insanların geleneksel ve dini tutum dereceleri, şehirlerde yaşayanlarla nispette daha güçlü olacaktır" hipotezi kabul edildiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 14. Bireyin Dindarlık Düzeyi ile İdeal Evlilik Yaşı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Dindarlık Düzeyi						
		İnançsızım	Kısmen inançlıyım (Deist)	Orta derecede inançlıyım	Dindarım	Toplam	X^2	p
İdeal Evlilik Yaşı	18-22	0.0%	0.0%	2,6%	11,2%	4,4%	149.62	<.001***
	23-27	13,5%	19,6%	43,4%	59,2%	41,1%		
	28-32	27,0%	33,3%	47,4%	28,6%	37,6%		
	33-37	40,5%	43,1%	5,9%	1,0%	13,9%		
	38-42	18,9%	3,9%	0,7%	0.0%	3,0%		
Toplam		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%		

****p<.001, **p<.01, *p<.05 Uygulanan test: Ki-Kare Analizi*

Tabloya ait veriler değerlendirildiğinde, bireyin dindarlık düzeyi ile ideal evlilik yaşı arasında anlamlı düzey bir ilişki saptanmıştır (X^2=149.62; p<.001) / (r=-.515; p<.001). Bireyin dindarlık düzeyi arttıkça ideal evlilik yaşı azalmaktadır. Bu sonuca göre "$H_{2.1.}$ Bireylerde din ve geleneğe yönelik pozitif tutum ile evlilik yaşı arasında ilişki vardır, dini ve geleneksel tutum zayıfladıkça evlilik yaşı artar" hipotezi kabul edildiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 15. Bireyin Geleneksellik Düzeyi ile İdeal Evlilik Yaşı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Geleneksellik Düzeyi							
		Hiç gelenekçi değil	Düşük seviyede gelenekçi	Orta seviyede gelenekçi	Yüksek seviyede gelenekçi	Son derece gelenekçi	Toplam	X^2	p
İdeal Evlilik Yaşı	18-22	0.0%	0.0%	6.5%	11.1%	7.1%	4.4%	79.82	<.001**
	23-27	14.3%	30.5%	50.4%	48.9%	71.4%	41.1%		
	28-32	31.4%	45.7%	36.0%	33.3%	21.4%	37.6%		
	33-37	48.6%	18.1%	6.5%	4.4%	0.0%	13.9%		
	38-42	5.7%	5.7%	0.7%	2.2%	0.0%	3.0%		
Toplam		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%		

****p<.001, **p<.01, *p<.05 Uygulanan test: Ki-Kare Analizi*

Tabloya ait veriler değerlendirildiğinde, bireyin geleneksellik düzeyi ile ideal evlilik yaşı arasında anlamlı düzey bir ilişki saptanmıştır (X^2=79.82; p<.001) / (r=-.406; p<.001). Bireyin geleneksellik düzeyi arttıkça ideal evlilik yaşı azalmaktadır. Bu sonuca göre "$H_{2.1.}$ Bireylerde din ve geleneğe yönelik pozitif tutum ile evlilik yaşı arasında ilişki vardır, dini ve geleneksel tutum zayıfladıkça evlilik yaşı artar" hipotezi kabul edildiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 16. Ailenin Maddi Durumu ile Ailenin Geleneksellik Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Ailenin Maddi Durumu							
		Asgari ücretin altı	Asgari ücret	Orta gelirli	İyi gelirli	Yüksek gelirli	Toplam	X^2	p
Ailenizin Geleneksellik Düzeyi	Hiç gelenekçi değildir	0.0%	1.7%	3.2%	7.8%	35.7%	6.5%	84.00	<.001***
	Düşük seviyede gelenekçi	0.0%	6.7%	15.9%	15.6%	28.6%	14.5%		
	Orta seviyede gelenekçi	31.3%	48.3%	52.2%	37.7%	21.4%	44.7%		
	Yüksek seviyede gelenekçi	31.3%	36.7%	22.3%	27.3%	14.3%	25.7%		
	Son derece gelenekçi	37.5%	6.7%	6.4%	11.7%	0.0%	8.6%		
Toplam		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%		

****p<.001, **p<.01, *p<.05 Uygulanan test: Ki-Kare Analizi*

Tabloya ait veriler değerlendirildiğinde, ailenin maddi durumu ile ailenin geleneksellik bağlılık düzeyi arasında anlamlı düzey bir ilişki saptanmıştır (X^2=84.00; p<.001) / (r=-.245; p<.001). Ailenin maddi durumu arttıkça ailenin geleneksellik düzeyi azalmaktadır. Bu sonuca göre "$H_{2.2.}$ Ailenin ekonomik durumu aile üyelerinin geleneksel ve dini tutumunu etkiler, ailenin maddi durumu güçlendikçe bireylerin dini ve geleneksel tutumunda zayıflama gözlemlenecektir" hipotezi kabul edildiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 17. Ailenin Maddi Durumu ile Ailenin Dini Öğretilere Bağlılık Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Ailenin Maddi Durumu							
		Asgari ücretin altı	Asgari ücret	Orta gelirli	İyi gelirli	Yüksek gelirli	Toplam	X^2	p
Ailenizin Dini Öğretilere Bağlılık Düzeyi	Hiç bağlı değildir	0.0%	1.7%	6.4%	13.0%	42.9%	9.8%	101.74	<.001***
	Kısmen bağlıdır	0.0%	6.7%	20.4%	14.3%	28.6%	16.3%		
	Orta derecede bağlıdır	6.3%	21.7%	35.0%	22.1%	17.9%	26.9%		
	Yüksek derecede bağlıdır	31.3%	40.0%	28.0%	37.7%	7.1%	30.8%		
	Son derece bağlıdır	62.5%	30.0%	10.2%	13.0%	3.6%	16.3%		
Toplam		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%		

****p<.001, **p<.01, *p<.05 Uygulanan test: Ki-Kare Analizi*

Tabloya ait veriler değerlendirildiğinde, ailenin maddi durumu ile ailenin dini öğretilere bağlılık düzeyi arasında anlamlı düzey bir ilişki saptanmıştır (X^2=101.74; p<.001) / (r=-.350; p<.001). Ailenin maddi durumu arttıkça ailenin dini öğretilere bağlılık düzeyi azalmaktadır. Bu sonuca göre "$H_{2.2.}$ Ailenin ekonomik durumu aile üyelerinin geleneksel ve dini tutumunu etkiler, ailenin maddi durumu güçlendikçe bireylerin dini ve geleneksel tutumunda zayıflama gözlemlenecektir" hipotezi kabul edildiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 18. Ailenin Maddi Durumu ile Bireyin Geleneksellik Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Ailenin Maddi Durumu							
		Asgari ücretin altı	Asgari ücret	Orta gelirli	İyi gelirli	Yüksek gelirli	Toplam	X^2	p
Geleneksellik Düzeyi	Hiç gelenekçi değil	0.0%	3.3%	8.3%	13.0%	35.7%	10.4%	84.00	<.001***
	Düşük seviyede gelenekçi	12.5%	18.3%	35.0%	31.2%	46.4%	31.1%		
	Orta seviyede gelenekçi	31.3%	58.3%	42.0%	37.7%	14.3%	41.1%		
	Yüksek seviyede gelenekçi	31.3%	16.7%	10.8%	15.6%	3.6%	13.3%		
	Son derece gelenekçi	25.0%	3.3%	3.8%	2.6%	0.0%	4.1%		
Toplam		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%		

****p<.001, **p<.01, *p<.05 Uygulanan test: Ki-Kare Analizi*

Tabloya ait veriler değerlendirildiğinde, ailenin maddi durumu ile bireyin geleneksellik bağlılık düzeyi arasında anlamlı düzey bir ilişki saptanmıştır (X^2=84.00; p<.001) / (r=-.291; p<.001). Ailenin maddi durumu arttıkça bireyin geleneksellik düzeyi azalmaktadır. Bu sonuca göre "$H_{2.2.}$ Ailenin ekonomik durumu aile üyelerinin geleneksel ve dini tutumunu etkiler, ailenin maddi durumu güçlendikçe bireylerin dini ve geleneksel tutumunda zayıflama gözlemlenecektir" hipotezi kabul edildiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 19. Ailenin Maddi Durumu ile Bireyin Dindarlık Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Ailenin Maddi Durumu							
		Asgari ücretin altı	Asgari ücret	Orta gelirli	İyi gelirli	Yüksek gelirli	Toplam	X^2	p
Dini İnanç Düzeyi	İnançsızım	6.3%	5.0%	5.7%	13.0%	50.0%	10.9%	83.70	<.001***
	Kısmen inançlıyım (Deist)	0.0%	3.3%	18.5%	18.2%	21.4%	15.1%		
	Orta derecede inançlıyım	18.8%	55.0%	51.6%	39.0%	17.9%	45.0%		
	Dindarım	75.0%	36.7%	24.2%	29.9%	10.7%	29.0%		
Toplam		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%		

****p<.001, **p<.01, *p<.05 Uygulanan test: Ki-Kare Analizi*

Tabloya ait veriler değerlendirildiğinde, ailenin maddi durumu ile bireyin dindarlık bağlılık düzeyi arasında anlamlı düzey bir ilişki saptanmıştır (X^2=83.70; p<.001) / (r=-.295; p<.001). Ailenin maddi durumu arttıkça bireyin dindarlık düzeyi azalmaktadır. Bu sonuca göre "$H_{2.2.}$ Ailenin ekonomik durumu aile üyelerinin geleneksel ve dini tutumunu etkiler, ailenin maddi durumu güçlendikçe bireylerin dini ve geleneksel tutumunda zayıflama gözlemlenecektir" hipotezi kabul edildiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 20. Ailenin Dini Öğretilere Bağlılık Düzeyi ile Bireylerin Modaya Önem Verme Derecesi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Ailenin Dini Öğretilere Bağlılık Düzeyi							
		Hiç bağlı değildir	Kısmen bağlıdır	Orta derecede bağlıdır	Yüksek derecede bağlıdır	Son derece bağlıdır	Toplam	X^2	p
Modanın Önemi	Hiç önemli değil	0.0%	14.5%	22.0%	23.1%	43.6%	22.5%	104.71	<.001**
	Kısmen önemlidir	15.2%	20.0%	36.3%	39.4%	27.3%	31.1%		
	Nötr	12.1%	12.7%	18.7%	21.2%	20.0%	18.0%		
	Çok önemidir	36.4%	40.0%	20.9%	15.4%	7.3%	21.6%		
	Son derece önemlidir	36.4%	12.7%	2.2%	1.0%	1.8%	6.8%		
Toplam		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%		

****p<.001, **p<.01, *p<.05 Uygulanan test: Ki-Kare Analizi*

Tabloya ait veriler değerlendirildiğinde, ailenin dini öğretilere bağlılık düzeyi ile bireylerin modaya önem verme düzeyi arasında anlamlı düzey bir ilişki saptanmıştır (X^2=104.71; p<.001) / (r=-.398; p<.001). Ailenin dini öğretilere bağlılık düzeyi arttıkça bireylerin modaya önem verme düzeyi azalmaktadır. Bu sonuca göre "$H_{3.}$ Aile bireylerinin dini ve geleneksel tutumu zayıfladıkça giyim-kuşama karşı daha toleranslı yaklaşım müşahide edilir ve modanın önemi artar, aksi halde ise giyim kuşama karşı kontrollü bir tavır ortaya çıkar ve modanın önemi azalır" hipotezi kabul edildiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 21. Ailenin Geleneksellik Düzeyi ile Bireylerin Modaya Önem Verme Derecesi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Ailenizin Geleneksellik Düzeyi							
		Hiç gelenekçi değildir	Düşük seviyede gelenekçi	Orta seviyede gelenekçi	Yüksek seviyede gelenekçi	Son derece gelenekçi	Toplam	X^2	p
Modanın Önemi	Hiç önemli değil	13.6%	6.1%	25.2%	21.8%	44.8%	22.5%	89.19	<.001**
	Kısmen önemlidir	4.5%	20.4%	32.5%	40.2%	34.5%	31.1%		
	Nötr	13.6%	12.2%	23.2%	16.1%	10.3%	18.0%		
	Çok önemidir	31.8%	42.9%	17.2%	19.5%	6.9%	21.6%		
	Son derece önemlidir	36.4%	18.4%	2.0%	2.3%	3.4%	6.8%		
Toplam		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%		

****p<.001, **p<.01, *p<.05 Uygulanan test: Ki-Kare Analizi*

Tabloya ait veriler değerlendirildiğinde, ailenin geleneksellik düzeyi ile bireylerin modaya önem verme düzeyi arasında anlamlı düzey bir ilişki saptanmıştır (X^2=89.19; p<.001) / (r=-.329; p<.001). Ailenin geleneksellik düzeyi arttıkça bireylerin modaya önem verme düzeyi azalmaktadır. Bu sonuca göre "H_3. Aile bireylerinin dini ve geleneksel tutumu zayıfladıkça giyim-kuşama karşı daha toleranslı yaklaşım müşahide edilir ve modanın önemi artar, aksi halde ise giyim kuşama karşı kontrollü bir tavır ortaya çıkar ve modanın önemi azalır" hipotezi kabul edildiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 22. Bireyin Dindarlık Düzeyi ile Eş Seçiminde Karşı Tarafın Dini Tutumunun Önemi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Dindarlık Düzeyi						
		İnançsızım	Kısmen inançlıyım (Deist)	Orta derecede inançlıyım	Dindarım	Toplam	X^2	p
Eş Seçiminde Karşı Tarafın Dindarlığı	Hiç önemli değil	75,7%	60,8%	21,7%	0.0%	27,2%	197.12	<.001***
	Kısmen önemlidir	0.0%	3,9%	25,7%	6,1%	13,9%		
	Nötr	5,4%	23,5%	25,7%	10,2%	18,6%		
	Çok önemlidir	10,8%	7,8%	17,8%	34,7%	20,4%		
	Son derece önemlidir	8,1%	3,9%	9,2%	49,0%	19,8%		
Toplam		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%		

****p<.001, **p<.01, *p<.05 Uygulanan test: Ki-Kare Analizi*

Tabloya ait veriler değerlendirildiğinde, bireyin dindarlık düzeyi ile eş seçiminde karşı tarafın dindarlık düzeyinin önemi arasında anlamlı düzey bir ilişki saptanmıştır (X^2=197.12; p<.001) / (r=.612; p<.001). Bireyin dindarlık düzeyi arttıkça eş seçiminde karşı tarafın dindarlık düzeyinin önemi artmaktadır. Bu sonuca göre "$H_{3.1.}$ Bireylerde dini tutum güçlendikçe, eş seçiminde karşı tarafın da dindar olmasının önemi artar, aksi halde ise karşı tarafın dini tutumunun önemi azalır ve fiziksel özelliği önem kazanır" hipotezi kabul edildiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 23. Bireyin Geleneksellik Düzeyi ile Eş Seçiminde Karşı Tarafın Dindarlık Düzeyinin Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Geleneksellik Düzeyi							
		Hiç gelenekçi değil	Düşük seviyede gelenekçi	Orta seviyede gelenekçi	Yüksek seviyede gelenekçi	Son derece gelenekçi	Toplam	X^2	p
Eş Seçiminde Karşı Tarafın Dindarlığı	Hiç önemli değil	62.9%	41.9%	16.5%	6.7%	0.0%	27.2%	103.78	<.001**
	Kısmen önemlidir	8.6%	14.3%	16.5%	8.9%	14.3%	13.9%		
	Nötr	17.1%	25.7%	18.7%	8.9%	0.0%	18.6%		
	Çok önemlidir	8.6%	9.5%	28.1%	28.9%	28.6%	20.4%		
	Son derece önemlidir	2.9%	8.6%	20.1%	46.7%	57.1%	19.8%		
Toplam		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%		

****p<.001, **p<.01, *p<.05 Uygulanan test: Ki-Kare Analizi*

Tabloya ait veriler değerlendirildiğinde, bireyin geleneksellik düzeyi ile eş seçiminde karşı tarafın dindarlık düzeyinin önemi arasında anlamlı düzey bir ilişki saptanmıştır (X^2=103.78; p<.001) / (r=.486; p<.001). Bireyin geleneksellik düzeyi arttıkça eş seçiminde karşı tarafın dindarlık düzeyinin önemi artmaktadır. Bu sonuca göre "$H_{3.1.}$ Bireylerde dini tutum güçlendikçe, eş seçiminde karşı tarafın da dindar olmasının önemi artar, aksi halde ise karşı tarafın dini tutumunun önemi azalır ve fiziksel özelliği önem kazanır" hipotezi kabul edildiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 24. Bireyin Dindarlık Düzeyi ile Eş Seçiminde Karşı Tarafın Fiziksel Özelliklerinin Önemi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Dindarlık Düzeyi						
		İnançsızım	Kısmen inançlıyım (Deist)	Orta derecede inançlıyım	Dindarım	Toplam	X^2	p
Evleneceğiniz Kişinin Fiziksel Özelliklerin Önemi	Hiç önemli değil	5.4%	7.8%	5.3%	17.3%	9.2%	57.78	<.001***
	Kısmen önemlidir	16.2%	19.6%	42.1%	26.5%	31.4%		
	Nötr	0.0%	13.7%	15.8%	22.4%	15.7%		
	Çok önemlidir	48.6%	39.2%	31.6%	27.6%	33.4%		
	Son derece önemlidir	29.7%	19.6%	5.3%	6.1%	10.4%		
Toplam		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%		

****p<.001, **p<.01, *p<.05 Uygulanan test: Ki-Kare Analizi*

Tabloya ait veriler değerlendirildiğinde, bireyin dindarlık düzeyi ile eş seçiminde karşı tarafın fiziksel özelliklerinin önemi arasında anlamlı düzey bir ilişki saptanmıştır (X^2=57.78; p<.001) / (r=-.250; p<.001). Bireyin dindarlık düzeyi arttıkça eş seçiminde karşı tarafın fiziksel özelliklerinin önemi azalmaktadır. Bu sonuca göre "$H_{3.1.}$ Bireylerde dini tutum güçlendikçe, eş seçiminde karşı tarafın da dindar olmasının önemi artar, aksi halde ise karşı tarafın dini tutumunun önemi azalır ve fiziksel özelliği önem kazanır" hipotezi kabul edildiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 25. Bireyin Geleneksellik Düzeyi ile Eş Seçiminde Karşı Tarafın Fiziksel Özelliklerinin Önemi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Geleneksellik Düzeyi							
		Hiç gelenekçi değil	Düşük seviyede gelenekçi	Orta seviyede gelenekçi	Yüksek seviyede gelenekçi	Son derece gelenekçi	Toplam	X^2	p
Evleneceğiniz Kişinin Fiziksel Özelliklerin Önemi	Hiç önemli değil	8.6%	2.9%	10.1%	15.6%	28.6%	9.2%	43.44	<.001**
	Kısmen önemlidir	28.6%	25.7%	36.7%	33.3%	21.4%	31.4%		
	Nötr	2.9%	18.1%	16.5%	17.8%	14.3%	15.7%		
	Çok önemlidir	28.6%	41.0%	32.4%	24.4%	28.6%	33.4%		
	Son derece önemlidir	31.4%	12.4%	4.3%	8.9%	7.1%	10.4%		
Toplam		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%		

****p<.001, **p<.01, *p<.05 Uygulanan test: Ki-Kare Analizi*

Tabloya ait veriler değerlendirildiğinde, bireyin geleneksellik düzeyi ile eş seçiminde karşı tarafın fiziksel özelliklerinin önemi arasında anlamlı düzey bir ilişki saptanmıştır (X^2=43.44; p<.001) / (r=-.222; p<.001). Bireyin geleneksellik düzeyi arttıkça eş seçiminde karşı tarafın fiziksel özelliklerinin önemi azalmaktadır. Bu sonuca göre "$H_{3.1.}$ Bireylerde dini tutum güçlendikçe, eş seçiminde karşı tarafın da dindar olmasının önemi artar, aksi halde ise karşı tarafın dini tutumunun önemi azalır ve fiziksel özelliği önem kazanır" hipotezi kabul edildiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 26. Bireyin Dindarlık Düzeyi ile Farklı Dinden Biriyle Aile Kurma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Dindarlık Düzeyi						
		İnançsızım	Kısmen inançlıyım (Deist)	Orta derecede inançlıyım	Dindarım	Toplam	X^2	p
Farklı Dinden Biriyle Aile Kurma	Hayır	0.0%	0.0%	36.2%	79.6%	39.3%	177.59	<.001***
	Belki	8.1%	21.6%	37.5%	11.2%	24.3%		
	Evet	91.9%	78.4%	26.3%	9.2%	36.4%		
Toplam		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%		

****p<.001, **p<.01, *p<.05 Uygulanan test: Ki-Kare Analizi*

Tabloya ait veriler değerlendirildiğinde, bireyin dindarlık düzeyi ile farklı dinden biriyle aile kurma arasında anlamlı düzey bir ilişki saptanmıştır (X^2=177.59; p<.001) / (r=-.654; p<.001). Bireyin dindarlık düzeyi arttıkça farklı dinden biriyle aile kurma düzeyi azalmaktadır. Bu sonuca göre "$H_{3.2.}$ Bireylerde dini/geleneksel tutum güçlendikçe farklı kültür ve dinden biriyle aile kurulması sıcak karşılanmaz, seküler bireylerde ise farklı kültür ve dinden biriyle aile kurulmasına daha toleranslı yaklaşılır" hipotezi kabul edildiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 27. Bireyin Geleneksellik Düzeyi ile Farklı Dinden Biriyle Aile Kurma Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Geleneksellik Düzeyi							
		Hiç gelenekçi değil	Düşük seviyede gelenekçi	Orta seviyede gelenekçi	Yüksek seviyede gelenekçi	Son derece gelenekçi	Toplam	X^2	p
Farklı Dinden Biriyle Aile Kurma	Hayır	5.7%	17.1%	49.6%	71.1%	85.7%	39.3%	92.00	<.001**
	Belki	20.0%	29.5%	28.1%	6.7%	14.3%	24.3%		
	Evet	74.3%	53.3%	22.3%	22.2%	0.0%	36.4%		
Toplam		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%		

****p<.001, **p<.01, *p<.05 Uygulanan test: Ki-Kare Analizi*

Tabloya ait veriler değerlendirildiğinde, bireyin geleneksellik düzeyi ile farklı dinden biriyle aile kurma arasında anlamlı düzey bir ilişki saptanmıştır (X^2=92.00; p<.001) / (r=-.484; p<.001). Bireyin geleneksellik düzeyi arttıkça farklı dinden biriyle aile kurma düzeyi azalmaktadır. Bu sonuca göre "$H_{3.2.}$ Bireylerde dini/geleneksel tutum güçlendikçe farklı kültür ve dinden biriyle aile kurulması sıcak karşılanmaz, seküler bireylerde ise farklı kültür ve dinden biriyle aile kurulmasına daha toleranslı yaklaşılır" hipotezi kabul edildiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 28. Bireyin Dindarlık Düzeyi ile Farklı Ülkeden Ama Aynı Dinden Biriyle Aile Kurması Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Dindarlık Düzeyi						
,		İnançsızım	Kısmen inançlıyım (Deist)	Orta derecede inançlıyım	Dindarım	Toplam	X^2	p
Farklı Ülkeden Ama Aynı Dinden Biriyle Aile Kurma	Hayır	35.1%	21.6%	6.6%	18.4%	15.4%	30.30	<.001***
	Belki	24.3%	41.2%	36.8%	21.4%	31.7%		
	Evet	40.5%	37.3%	56.6%	60.2%	53.0%		
Toplam		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%		

****p<.001, **p<.01, *p<.05 Uygulanan test: Ki-Kare Analizi*

Tabloya ait veriler değerlendirildiğinde, bireyin dindarlık düzeyi ile farklı ülkeden ama aynı dinden biriyle aile kurması arasında anlamlı düzey bir ilişki saptanmıştır (X^2=30.30; p<.001) / (r=.154; p<.001). Bireyin dindarlık düzeyi arttıkça farklı ülkeden ama aynı dinden biriyle aile kurması düzeyi artmaktadır. Bu sonuca göre "$H_{3.2.}$ Bireylerde dini/geleneksel tutum güçlendikçe farklı kültür ve dinden biriyle aile kurulması sıcak karşılanmaz, seküler bireylerde ise farklı kültür

ve dinden biriyle aile kurulmasına daha toleranslı yaklaşılır" hipotezi kabul edildiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 29. Bireyin Geleneksellik Düzeyi ile Farklı Ülkeden Ama Aynı Dinden Biriyle Aile Kurması Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Geleneksellik Düzeyi							
		Hiç gelenekçi değil	Düşük seviyede gelenekçi	Orta seviyede gelenekçi	Yüksek seviyede gelenekçi	Son derece gelenekçi	Toplam	X^2	p
Farklı Ülkeden Ama Aynı Dinden Biriyle Aile Kurma	Hayır	22.9%	20.0%	11.5%	11.1%	14.3%	15.4%	10.64	0.223
	Belki	31.4%	35.2%	33.1%	22.2%	21.4%	31.7%		
	Evet	45.7%	44.8%	55.4%	66.7%	64.3%	53.0%		
Toplam		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%		

****p<.001, **p<.01, *p<.05 Uygulanan test: Ki-Kare Analizi*

Tabloya ait veriler değerlendirildiğinde, bireyin geleneksellik düzeyi ile farklı ülkeden ama aynı dinden biriyle aile kurması arasında anlamlı düzey bir ilişki saptanmamıştır (X^2=10.64; p>.05). Bu sonuca göre "$H_{3.2.}$ Bireylerde dini/geleneksel tutum güçlendikçe farklı kültür ve dinden biriyle aile kurulması sıcak karşılanmaz, seküler bireylerde ise farklı kültür ve dinden biriyle aile kurulmasına daha toleranslı yaklaşılır" hipotezi kabul edilmediği sonucuna varılmıştır.

Tablo 30. Bireyin Dindarlık Düzeyi ile Eş Seçiminde Ebeveynin Fikrine Verilen Önem Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Dindarlık Düzeyi						
		İnançsızım	Kısmen inançlıyım (Deist)	Orta derecede inançlıyım	Dindarım	Toplam	X^2	p
Eş Seçiminde Ebeveynlerinizin Fikrine Verdiğiniz Önem	Hiç önemli değil	54.1%	54.9%	6.6%	2.0%	17.8%	146.74	<.001***
	Kısmen önemlidir	32.4%	11.8%	25.7%	15.3%	21.3%		
	Orta derecede önemli	10.8%	23.5%	36.2%	23.5%	27.8%		
	Çok önemlidir	2.7%	5.9%	21.1%	36.7%	21.3%		
	Son derece önemlidir	0.0%	3.9%	10.5%	22.4%	11.8%		
Toplam		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%		

****p<.001, **p<.01, *p<.05 Uygulanan test: Ki-Kare Analizi*

Tabloya ait veriler değerlendirildiğinde, bireyin dindarlık düzeyi ile eş seçiminde ebeveynin fikrine verilen önem arasında anlamlı düzey bir ilişki saptanmıştır (X^2=146.74; p<.001) / (r=.532; p<.001). Bireyin dindarlık düzeyi arttıkça eş seçiminde ebeveynin fikrine verilen önem düzeyi artmaktadır. Bu sonuca göre "$H_{3.3.}$ Bireylerde dini/geleneksel tutum güçlendikçe eş seçimi kararında ebeveyn fikrinin önemi artar ve akrabalık ilişkisi önem kazanır, aksi halde ise ebeveyn fikrinin önemi azalır aşk ve mantık evliliği ön plana çıkar" hipotezi kabul edildiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 31. Bireyin Geleneksellik Düzeyi ile Eş Seçiminde Ebeveynin Fikrine Verilen Önem Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Geleneksellik Düzeyi							
		Hiç gelenekçi değil	Düşük seviyede gelenekçi	Orta seviyede gelenekçi	Yüksek seviyede gelenekçi	Son derece gelenekçi	Toplam	X^2	p
Eş Seçiminde Ebeveynlerinizin Fikrine Verdiğiniz Önem	Hiç önemli değil	60.0%	30.5%	4.3%	2.2%	0.0%	17.8%	119.07	<.001**
	Kısmen önemlidir	8.6%	28.6%	23.7%	13.3%	0.0%	21.3%		
	Orta derecede önemli	17.1%	26.7%	33.8%	22.2%	21.4%	27.8%		
	Çok önemlidir	11.4%	9.5%	24.5%	40.0%	42.9%	21.3%		
	Son derece önemlidir	2.9%	4.8%	13.7%	22.2%	35.7%	11.8%		
Toplam		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%		

****p<.001, **p<.01, *p<.05 Uygulanan test: Ki-Kare Analizi*

Tabloya ait veriler değerlendirildiğinde, bireyin geleneksellik düzeyi ile eş seçiminde ebeveynin fikrine verilen önem arasında anlamlı düzey bir ilişki saptanmıştır (X^2=119.07; p<.001) / (r=.495; p<.001). Bireyin geleneksellik düzeyi arttıkça eş seçiminde ebeveynin fikrine verilen önem düzeyi artmaktadır. Bu sonuca göre "$H_{3.3.}$ Bireylerde dini/geleneksel tutum güçlendikçe eş seçimi kararında ebeveyn fikrinin önemi artar ve akrabalık ilişkisi önem kazanır, aksi halde ise ebeveyn fikrinin önemi azalır aşk ve mantık evliliği ön plana çıkar" hipotezi kabul edildiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 32. Bireyin Dindarlık Düzeyi ile Evlilik Türü Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Dindarlık Düzeyi						
.		İnançsızım	Kısmen inançlıyım (Deist)	Orta derecede inançlıyım	Dindarım	Toplam	X^2	p
Evlilik Türü	Akrabalık ilişkisi	0.0%	2.0%	12.5%	21.4%	12.1%	27.33	<.001***
	Aşk ilişkisi	56.8%	54.9%	65.1%	46.9%	57.4%		
	Mantık evliliği	43.2%	43.1%	22.4%	31.6%	30.5%		
Toplam		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%		

****p<.001, **p<.01, *p<.05 Uygulanan test: Ki-Kare Analizi*

Tabloya ait veriler değerlendirildiğinde, bireyin dindarlık düzeyi ile evlilik türü arasında anlamlı düzey bir ilişki saptanmıştır (X^2=27.33; p<.001) / (r=-.169; p<.001). Bireyin dindarlık düzeyi arttıkça evlilik seçiminde akrabalık ilişkisini tercih etme yönelimi artmaktadır. Bu sonuca göre "$H_{3.3.}$ Bireylerde dini/geleneksel tutum güçlendikçe eş seçimi kararında ebeveyn fikrinin önemi artar ve akrabalık ilişkisi önem kazanır, aksi halde ise ebeveyn fikrinin önemi azalır aşk ve mantık evliliği ön plana çıkar" hipotezi kabul edildiği sonucuna varılmıştır.

Tablo 33. Bireyin Geleneksellik Düzeyi ile Evlilik Türü Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

		Geleneksellik Düzeyi							
		Hiç gelenekçi değil	Düşük seviyede gelenekçi	Orta seviyede gelenekçi	Yüksek seviyede gelenekçi	Son derece gelenekçi	Toplam	X^2	p
Evlilik Türü	Akrabalık ilişkisi	2.9%	1.0%	15.1%	28.9%	35.7%	12.1%	42.60	<.001***
	Aşk ilişkisi	54.3%	61.9%	62.6%	37.8%	42.9%	57.4%		
	Mantık evliliği	42.9%	37.1%	22.3%	33.3%	21.4%	30.5%		
Toplam		100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%		

****p<.001, **p<.01, *p<.05 Uygulanan test: Ki-Kare Analizi*

Tabloya ait veriler değerlendirildiğinde, bireyin geleneksellik düzeyi ile evlilik türü arasında anlamlı düzey bir ilişki saptanmıştır (X^2=42.60; p<.001) / (r=-.232; p<.001). Bireyin geleneksellik düzeyi arttıkça evlilik seçiminde, akrabalık

ilişkisini tercih etme yönelimi artmaktadır. Bu sonuca göre "$H_{3.3.}$ Bireylerde dini/geleneksel tutum güçlendikçe eş seçimi kararında ebeveyn fikrinin önemi artar ve akrabalık ilişkisi önem kazanır, aksi halde ise ebeveyn fikrinin önemi azalır aşk ve mantık evliliği ön plana çıkar" hipotezi kabul edildiği sonucuna varılmıştır.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Yaşadığımız çağda küreselleşme ve ona hız kazandıran teknolojik gelişmelerle birlikte, dünya çapında toplumsal olgu ve oluşumlar önemli derecede hız kazanmış ve bu durum tüm dünya toplumlarını çeşitli yönlerden etkileyerek değişimlere maruz bırakmaktadır. Bu karmaşık süreçten Türk toplumu ve aile yapısı da kendi nasibini almaktadır. Bu vesileyle Türk aile yapısında ve aile ilişkilerinde ne tür etkilenme ve değişimlerin gerçekleştiği, araştırmamızın kendine özgü argümanları ve ileri sürdüğü hipotezleri doğrultusunda analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulardan anlaşıldığı üzere, araştırma hipotezlerinin tümü kabul görmüş ve istatistiksel olarak birçok anlamlı p<.001) ilişkiler tespit edilmiştir.

Araştırmamızın örneklemi İstanbul'da yüksek öğrenim Türk uyruklu öğrencilerden oluşturulmuş ve araştırma anketimize toplamda 338 kişi katılım sağlamıştır. Katılımcıların %60,1'ni (203 kişi) kadınlar, %39,9'u (135 kişi) erkekler oluşmaktadır.

Katılımcıların ve Ailelerin Dini ve Geleneksel Bağlılık Düzeyinin Genel Değerlendirilmesi

İlk olarak elde edilen bulgular üzerinden, katılımcıların dini ve geleneksel tutumlarını değerlendirecek olursak; bireylerin dini inanç düzeyiyle geleneksel düzeyi arasında benzerlikler göze çarpmaktadır.[116] Örneğin, katılımcıların %10,9'u dini düzeyini inançsız olarak belirttiği halde, %10,4'ü ise hiç gelenekçi olmadığını belirtmiştir. Diğer yandan ise katılımcıların %45'i orta derecede inançlı olduğunu belirttiği halde, %41,1'i orta seviyede gelenekçi olduğunu belirtmiştir.[117] Buradan şu sonuca varmaktayız ki; katılımcıların dini tutum derecesi ile geleneksel tutum derecesi arasında benzerlik vardır.

Diğer yandan ailelerin maddi durumu ve inanç düzeyini karşılıklı olarak ele alacak olursak, ailenin maddi durumu yükseldikçe, ailenin dini ve geleneksel değerlere bağlılık derecesinde düşüş olduğu kanısına varmaktayız.[118] Buradan

[116] Bkz. Tablo 1.
[117] Bkz. Tablo 1.
[118] Bkz. Tablo 2.

anlaşıldığı üzere ailenin maddi durumu ile, dini ve geleneksel düzeyi arasında, negatif yönde bir korelasyon vardır.

Katılımcıların evlilik hakkında tercihlerini, onların geleneksel ve dini tutum dereceleri ile karşılaştırdığımızda; araştırmamızın hipotezleri içerisinde yer almayan, ancak beklentileri arasında yer alan; bireylerin dini tutumları ve geleneksel tutumları ile evlilik tercihleri arasındaki seçim karmaşık sonuç vermektedir. Şöyle ki katılımcıların %12,1'i eş seçimi tercihlerinde akrabalık ilişkisine önem verdiğini belirtmiş ve bu durum "yüksek seviyede gelenekçi" olduğunu belirten %13,3 katılımcı sayısıyla benzerlik gösterdiği halde, dindarlık düzeyini "yüksek seviyede" olarak belirten %29'luk kesimle ve "orta seviyede inançlı" olduğunu belirten %45'lik kesimle uyuşmamaktadır.[119] Katılımcıların dindarlık oranı yüksek olduğu halde, eş seçimi tercihinde "akrabalık ilişkisi" düşük, "aşk ve ilişkisi" ise daha çok tercih edilmiştir.

Evlilik yaşıyla ilgili bulguları değerlendirecek olursak; katılımcıların büyük çoğunluğu (%41,1) kadın ve erkekler için ideal evlilik yaşının 23-27 olması gerektiğini belirtmişlerdir. Ünal (2021) tarafından yapılan araştırmada ise katılımcılar kadın ve erkekler için ideal yaş aralığının 26-28 olması gerektiğini belirtmişlerdir.[120] Bu sonuç ise araştırmamızın ulaştığı sonuçla benzerlik göstermektedir.

Araştırmada Kullanılan Değişkenler Arasındaki İlişkinin Değerlendirmesi:

Bireylerin aile ile geçirdiği zamanı önemseme durumlarını değerlendirecek olursak; ailenin dini ve geleneksel düzeyi arttıkça, bireylerin aileleriyle geçirdiği zamanda da artış olduğunu görmekteyiz. Burada dini ve geleneksel tutum ile, aileyle geçirilen zaman arasında pozitif yönde korelasyon olduğunu görmekteyiz.[121] Bu sonuca göre dini ve geleneksel tutumu yüksek ailelerde, bireyler aileleriyle zaman geçirmeye daha çok önem vermektedir.

Diğer taraftan ailenin dini ve geleneksel düzeyi arttıkça, ebeveynlerin çocukların kararları üzerindeki etki derecesi artmakla birlikte, çocukların da

[119] Bkz. Tablo 3, Tablo 1.
[120] Şükriye Ünal, "Üniversite Öğrencilerinin Aile Kurumu ve Değerleri Hakkındaki Yaklaşımları: Afyon Kocatepe Üniversitesi Örneği" Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2021, s. 105.
[121] Bkz. Tablo 4 ve Tablo 5.

ebeveyn fikrine verdiği önem de artmaktadır.[122] Bundan başka ailelerin geleneksel ve dini düzeyi arttıkça bireyler eş seçimi kararında ebeveyn fikrine, dini ve geleneksel tutumu zayıf ailelere göre daha çok önem vermektedir.[123] Yine Ünal (2021) tarafından Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde gerçekleştirilen çalışmada da geleneksel tutumu yüksek aile bireylerinin evlilik sürecinde aile büyüklerinin fikirlerini önemsedikleri ortaya çıkmıştır.[124] Bu konuda araştırmamızın ulaştığı sonuçla aynı sonuca ulaşan bu çalışma, araştırmamızın elde ettiği bulguyu destekler niteliktedir. Bu iki sonuca göre, geleneksel ve dini öğretilere bağlı Türk ailelerinde ebeveynlerin çocukların kararlarına etki derecesi güçlü olmakla birlikte, çocuklar karar alırken ve evlilik anlamında eş seçimi kararlarında ebeveyn fikrini önemsemektedirler diyebiliriz.

Araştırma bulgularının ulaştığı bir diğer önemli sonuca göre, bireylerin yaşadığı yer büyükşehre doğru arttıkça, bireylerin geleneksel ve dini tutumunda azalma müşahide edilmektedir.[125] Nitekim şehirlileşme insanların geleneksel tutumlarını etkileyerek değiştirebilme gücüne sahiptir.[126] Keskin (2017) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ise geleneksel aileler ile modern aileler, tutum ve davranışlar açısından irdelenmiş ve araştırmanın vardığı sonuçlara göre ailelerde din eğitimi yaklaşımının değişime uğradığı kanısına varılmıştır.[127]

Araştırmamızın ulaştığı bir diğer önemli bulguda bireylerin dindarlık ve geleneksel düzeyi arttıkça, ideal evlilik yaşının azalmakta olduğunu görmekteyiz.[128] Bu sonuca göre dini ve geleneksel tutumu güçlü olan bireylerin seküler bireylere göre daha genç yaşta aile kurma eğilimi olduğu kanısına varmaktayız.

Araştırmamızda öne çıkan bir diğer önemli bulgu ise ailenin maddi durumu ile dini ve geleneksel değerler arasındaki negatif yönlü korelasyondur. Şöyle ki ailelerin maddi durumu arttıkça aile üyelerinin ve ailelerin geleneksel ve dini tutumlarında azalma olduğu görülmektedir.[129] Bu sonuca göre maddi durumu güçlü olan ailelerin,

[122] Bkz. Tablo 6, Tablo 7, Tablo 8 ve Tablo 9.
[123] Bkz. Tablo 10 ve Tablo 11
[124] Şükriye Ünal, "Üniversite Öğrencilerinin Aile Kurumu ve Değerleri Hakkındaki Yaklaşımları: Afyon Kocatepe Üniversitesi Örneği" Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2021, s. 104-105.
[125] Bkz. Tablo 12 ve Tablo 13.
[126] Kemal Kartal, *"Kentleşme ve İnsan",* (Ankara; Türkiye ve Orta Doğu AMME İdaresi Enst, 1978): s. 6.
[127] Davut Keskin, "Geleneksel Aileden Modern Aileye Geçiş Sürecinde Ailede Din Eğitimi Anlayışındaki Değişim" Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, 2017, s. 78.
[128] Bkz. Tablo 14 ve Tablo 15.
[129] Bkz. Tablo 16, Tablo 17, Tablo 18 ve Tablo 19.

dini ve geleneksel tutumunun maddi durumu zayıf ailelerle nispette zayıf olduğu kanısına varmaktayız.

Küresel kültür anlayışında önemli unsurlardan olan moda anlayışını değerlendirecek olursak; bu yönde araştırmamızın ulaştığı sonuçlara göre; ailenin dini ve geleneksel düzeyi arttıkça, aile bireylerinin modaya verdiği önemin azalmasıdır.[130] Bu durum ise küreselleşme ve modernleşmenin önemli unsurlarından olan moda anlayışının,[131] dini ve geleneksel düzeyi yüksek olan aileleri az etkilediği anlamına gelmektedir.

Araştırmamızın elde ettiği bulgular arasında bir diğer dikkat çeken husus ise bireylerin dindarlık ve geleneksellik düzeyi arttıkça, eş seçiminde karşı tarafın da dini tutumuna önem verilmesidir.[132]

Araştırmamızın elde ettiği başka bir bulguda ise bireyin dindarlık ve geleneksel düzeyi arttıkça, farklı dinden biriyle aile kurulmasına olumlu yaklaşmadığıdır.[133] Yine araştırmamızın ulaştığı bir diğer sonuca göre, bireylerin dindarlık ve geleneksel düzeyi arttıkça, farklı ülkeden ama aynı dinden biriyle aile kurulmasına toleranslı yaklaşılmaktadır.[134] Birbirini destekler nitelikte olan bu üç bulgunun vardığı sonuca göre, dini ve geleneksel tutumu güçlü olan bireylerin, eş seçiminde dini ve geleneksel değerler doğrultusunda hareket ettikleri kanısına varmaktayız. Buradan da anlaşıldığı üzere dini ve geleneksel değerler, yeni ailelerin kurulmasında ve aile ilişkilerinin şekillenmesinde önemli işleve sahiptir. Gül (2019) tarafından yapılan araştırmada da dini inançlar ve pratiklerin, evlilik ve aile içi ilişkilerde yönlendirici unsur olduğu kanısına varılmıştır.[135] Nikkhah vd. (2017) tarafından İran'da kız öğrencilerle yapılan araştırmanın bu yönde elde ettiği bulgular, araştırmamızın ulaştığı sonuç açısından dikkate değerdir. Söyle ki; Nikkhah vd. (2017) tarafından İran'da yapılan araştırmanın ulaştığı bir sonuca göre: dini tutumu güçlü olan öğrenciler, evliliğe karşı daha geleneksel bir bakış açısına sahipken, dini tutumu zayıf olan öğrenciler evliliğe karşı modern bir tutuma

[130] Bkz. Tablo 20 ve Tablo 21.
[131] YAĞLI, F. (2011). Görsel kültür ve görsel imajın bir inşa alanı olarak modanın endüstriyel büyüsü. Akdeniz Sanat, 4(7).
[132] Bkz. Tablo 22 ve Tablo 23.
[133] Bkz. Tablo 26 ve Tablo 27.
[134] Bkz. Tablo 28 ve Tablo 29.
[135] Hatice Gül, "Yeni Kentsel Ailenin Manevi Boyutları: Gaziantep Örneği", Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, 2019. s. 195.

sahiptir.[136] İran'da yapılan ve araştırmamızın ulaştığı sonuçla benzer sonuca ulaşan bu araştırma, bize bir diğer İslam ülkesi olan İran'da da modern ve geleneksel değerlerin, evlilik ilişkileri üzerindeki etkisinin Türkiye'dekiyle benzer şekilde olduğunu göstermektedir. Diğer yandan Wang ve Kassam (2016) tarafından Birleşik Arap Emirlikleri'nde gerçekleştirilmiş bir çalışmada ise; aile, evlilik, norm ve değerlere uyma gibi konular ele alınmıştır. Bu araştırmanın elde ettiği başlıca bulgulardan biri: Birleşik Arap Emirlik vatandaşlarının yabancı vatandaşlara göre "geleneksel" normlara uyma olasılığının yüksek olmasıdır.[137] Bu durum ise yine başka bir İslam ülkesi olan, Birleşik Arap Emirliği'nde, geleneksel normların sosyal ilişkiler üzerinde etkisinin Türkiye ve İran'daki gibi güçlü olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırmamızın ulaştığı bir diğer ilgi çekici bulgu, bireylerin geleneksel ve dini tutum düzeyi arttıkça, eş seçiminde karşı tarafın fiziksel özelliklerinin öneminin azalmasıdır.[138] Ulaşılan bu sonuca göre, geleneksel ve dini tutum derecesi yüksek olan bireyler, geleneksel ve dini tutum derecesi zayıf olan bireylere göre, eş seçiminde karşı tarafın fiziksel özelliklerini az önemsemektedirler.

Araştırmamızın ulaştığı başka bir bulguda ise bireylerin geleneksel ve dini tutum düzeyi arttıkça, eş seçiminde ebeveyn fikrine verilen önem derecesi de artmaktadır.[139] Bu sonucu seküler ve dini tutumu güçlü olan aileleri kıyaslayarak değerlendirecek olursak; Batı tarzı değerlere sahip seküler ailelerdeki "özgür birey" anlayışının tam tersi olarak, geleneksel ve dini düzeyi güçlü olan ailelerde bireyler ebeveyn fikrine daha çok bağlıdır. Yine Ünal (2021) tarafından Afyon Kocatepe Üniversitesi'nde gerçekleştirilen çalışmada da geleneksel tutumu yüksek aile bireylerinin, evlilik sürecinde aile büyüklerinin fikirlerini önemsedikleri ortaya çıkmıştır ki [140] bu sonuç da araştırmamızın elde ettiği sonucu destekler niteliktedir.

Araştırmamızın ulaştığı diğer bir bulguya göre ise; bireylerin geleneksel ve dini tutum derecesi arttıkça, evlilik seçiminde akrabalık ilişkisini tercih etme

[136] Nikkhah, H. A., Fani, M., & Asgharpour, A. (2017). Students' attitude towards marriage and factors affecting it. *Journal of Applied Sociology*, *28*(3), 99-122.
[137] Wang, Y., & Kassam, M. (2016). Indicators of social change in the UAE: College students' attitudes toward love, marriage and family. *Journal of Arabian Studies*, *6*(1), 74-94.
[138] Bkz. Tablo 24 ve Tablo 25.
[139] Bkz. Tablo 30 ve Tablo 31.
[140] Şükriye Ünal, "Üniversite Öğrencilerinin Aile Kurumu ve Değerleri Hakkındaki Yaklaşımları: Afyon Kocatepe Üniversitesi Örneği" Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2021, s. 104-105.

yönelimi artmaktadır.[141] Bu sonuçla birlikte dini ve geleneksel değerlerin, aile ilişkileri ve evlilik açısından önemli bir olgu olduğu bir daha öne çıkmaktadır. Ünal (2021) tarafından gerçekleştirilen araştırmada dinin aile kurumunun korunması ve devamlılığının sürdürülmesi açısından önem taşıdığı kanısına varılması[142] ve Gül (2019) tarafından yapılan araştırmada da dini inançlar ve pratiklerin, evlilik ve aile içi ilişkilerinde yönlendirici unsur olduğu kanısına varılması,[143] araştırmamızın ulaştığı temel bulgulardan olan bu sonuçla örtüşmektedir.

[141] Bkz. Tablo 32 ve Tablo 33.
[142] Şükriye Ünal, "Üniversite Öğrencilerinin Aile Kurumu ve Değerleri Hakkındaki Yaklaşımları: Afyon Kocatepe Üniversitesi Örneği" Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2021, s. 107.
[143] Hatice Gül, "Yeni Kentsel Ailenin Manevi Boyutları: Gaziantep Örneği", Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi, 2019. s. 195.

SONUÇ

Araştırmamızın elde ettiği sonuçları genel olarak değerlendirecek olursak, dünya toplumlarının çoğunda olduğu gibi Türk toplumunda da sosyolojik anlamda yabancı kültürel değerlerin etkilerinin izine rastlanmaktadır. Araştırmamızda sürekli belirttiğimiz gibi çağımızda toplumsal etkilenmenin başlıca nedenleri, teknolojik gelişimler ve bu gelişimlerle birlikte hızlanan küreselleşme olgusudur. Uzak toplumları bile birbirine komşu eden küreselleşme olgusu, toplumumuzu etkilediği gibi aile ilişkilerini de çeşitli yönlerden zayıf ve güçlü şekilde etkilemektedir. Bilindiği üzere küreselleşmede popüler kültür konumunda olan Batı kültüründe, toplumumuza göre aile ilişkileri daha esnektir. Küreselleşmeyle birlikte Batı kültürünün etkisinde kalan Türk aile ilişkileri de zamanla bu etkiler nedeniyle değişim sürecine doğru itilmektedir. Araştırmamızın elde ettiği bulgular genel olarak değerlendirildiğinde Batı toplumuna özgü olan seküler tutumların izine rastlanmaktadır. Bunun karşısında ise Türk geleneksel ve dini değerleri önemini korumaktadır. Bu durum ise kültürel evrimin kolay gerçekleşmediği anlamına gelmektedir. Nitekim araştırmamızda sürekli belirttiğimiz gibi, toplumsal evrim zamanla gerçekleşmekte olup, hemen göze çarpmamaktadır. Araştırmamızın ulaştığı temel sonuçlar ise bu gerçekliye tam uygundur.

Konuyu geleneksel değerler ve seküler tutumlar üzerinden özetleyecek olursak; seküler aile ve bireylerin aile ilişkileriyle kıyaslamada, dini ve geleneksel düzeyi yüksek olan aile ve bireylerin aile ilişkileri daha sıkıdır.

Sonuç olarak yabancı kültürel değerlerin etkisiyle Türk aile ilişkilerinde aşınma olduğu ama önemli değişimlerin olmadığı kanısına varmaktayız. Türk toplumunda dini ve geleneksel tutumlar, her zaman olduğu gibi, günümüzde de aile ilişkilerinin şekillenmesinde önemli faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırmamızın din ve sekülerizmin sosyal etkileriyle ilgili ulaştığı bu temel sonuçlara, sekülerleşme kuramları üzerinden bakacak olursak; Eklektik Diyalektik ve Eşzamanlı Paradigmanın[144], Türk toplumunda geçerli olduğunu, yani sekülerleşme ve dinin birlikte var olduğunu ve birbirini etkilediğini görmekteyiz.

[144] Ali Köse, *"Laik Ama Kutsal",* (İstanbul: Etkileşim Yayınları, 2006): 11-18.

KAYNAKÇA

Akalpler, Ö., & Eroğlu, K. (2015). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde üniversite öğrencilerinin sık görülen cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlara ilişkin bilgileri ve cinsel davranışları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 2*(2), 1-19.

Al-Rodhan, R.F. Nayef and Gérard S. (2006). *Definitions of Globalization: A Comprehensive Overview and a Proposed Definition*.

Amman, M. T. (2010). Türkiye'de ailenin açık ve örtük sekülerleşmesinin sosyolojik analizi. *Aile ve Eğitim Tartışmalı İlmi Toplantı*, 41-71.

Andersen, V., & Andersen, H. H. (2002). *Evaluation of the COGITO system.* Riso National Laboratory. Denmark. Forskningscenter Risoe. Risoe-R No. 1363.

Arslantürk Z.ve Amman T. (2014). *Sosyolojiye Giriş.* İstanbul: Çamlıca Yayınları.

Aslan A. (2014). "Ortaöğretim Gençliğinin Kimlik Oluşumunda Aile, Din ve Medyanın Etkileri (Çarşamba Örneği)", Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 2014, s. 3.

Benk, S., & Akdemir, T. (2004). Globalleşme ve ekonomik değişim. *Çimento İşveren Dergisi*, *18*(1), 12-27.

Bourdieu P.(2023). *Düşünümsel Sosyolojiye Davet.* çev: Nazlı Ökten, (İstanbul: İletişim Yayınları.

Canatan K.ve Yıldırım E. (2018). *Aile Sosyolojisi.* İstanbul: Milli Basımevi.

Colin W. (2004). *Anarchism: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.

Cüceloğlu D. (1998). *Yeniden İnsan İnsana.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Dindar, V. (2020). Gençlerde Evlilik Yaşının Uzaması Üzerine Din Sosyolojisi Açısından Bir Araştırma. *İlahiyat Akademi 12*: 257-284.

Erbil, P. (2007) *Kibele'den Pandora'ya Kadının Tarihsel Yenilgisi.* Ankara: Arkadaş Yayınevi.

Erdentuğ A. (1991) *"Çeşitli insan Topluluklarında Aile Tipleri",* Aile Yazıları, Ankara.

Erdinç, Z. (1999). "Küreselleşmenin İstihdama Etkisi". *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3:111-120.

Ertit V. (2020) *Sekülerleşme Teorisi.* Ankara: Liberte Yayınları.

Foucault M. (2015) *"Cinselliğin Tarihi",* Çev. Hülya Uğur Tanrıöver. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Frieze, I. H., Ferligoj, A. K., Kogovšek, T., Rener, T., Horvat, J., & Šarlija, N. (2003). Gender-role attitudes in university students in the United States, Slovenia, and Croatia. *Psychology of Women Quarterly*, *27*(3), 256-261.

Giddens A. (2000). *Elimizden Kaçıp Giden Dünya*. İstanbul: Alfa Yayınları.

Giddens A. (2008). *Sosyoloji.* çev. Cemal Güzel, İstanbul: Kırmızı Yayınları.

Gökalp, Z. (1977) *Türk Töresi.* Ankara: İnkılap Kitabevi.

Gökçe, H. (2017). Dünü, Bugünü, Yarını İle Aile. *Sosyoloji Notları*, *1*(1), 50-63.

Gökçe B. (2018). *Toplumsal Bilimlerde Araştırma.* Ankara: Savaş Yayınevi.

Gül H. (2019) "Yeni Kentsel Ailenin Manevu Boyutları: Gaziantep Örneği", Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi.

Johnson, M. A. (1973). Family life and religious commitment. *Review of Religious Research*, *14*(3): 144-150.

Kafesoğlu, İ. (1993). *Türk Milli Kültürü.* İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

Karaman, H. ve Çağrı, M. (2006) *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir.* Cilt: 3 Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı: 477-478.

Kartal, K. (1978) *Kentleşme ve İnsan.* Ankara; TODAİ.

Kasapoğlu, A. (2012). *Aile Sosyolojisi.* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Keskin, D. (2017). "Geleneksel Aileden Modern Aileye Geçiş Sürecinde Ailede Din Eğitimi Anlayışındaki Değişim" Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.

Kırman, M.A. ve Çapcıoğlu İ. (2015). *Sekülerleşme Klasik ve Çağdaş Yaklaşımlar.* Ankara: OTTO Yayınları.

Kızılçelik S. (2004). *Zalimler ve Mazlumlar Küreselleşmenin İnsani Olmayan Doğası*. Ankara: Anı Yayınları.

Tuna, K. (2003) "Küresel mi, Yerel mi: Neler Oluyor Bize?", *Sosyoloji Dergisi*, 3(6):1-12.

Köklü N. Büyüköztürk Ş. ve Çokluk Ö. (2006) *Sosyal Bilimler İçin İstatistik.* Ankara: Pegem Akademi.

Köse A. (2006). *Laik Ama Kutsal.* İstanbul: Etkileşim Yayınları.

Köylü, M. (2013). *Küresel Ahlak Eğitimi*. İstanbul: DEM Yayınları.

Küçükkurt, M. (1990). Ailenin Psikolojik Fonksiyonları. *Türkiye Aile Yıllığı*.

Mazrui, A. (2008). *Küreselleşme, İslam ve Batı: Türdeşleşme ve Tahakküm Arasında.* çev. Ali Coşkun ve Olgun Közleme, *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*. *19*: 89-103.

McLuhan M. ve B. R. Powers. (2020) *Global Köy.* çev. Bahar Ö. Düzgören İstanbul: Scala Yayıncılık.

Meşe, İ. (2016). Tüketim, Din ve Kadın Bağlamında İslami Moda Dergileri. *Eskisehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17*(1).

Mokhtari, S., Shariat, S. V., Ardebili, M. E., & Shalbafan, M. (2022). Iranian students' attitudes toward premarital sex, marriage, and family in different college majors. *Journal of American College Health*, *70*(4), 1186-1194.

Nar, M. Ş. (2015). Küreselleşmenin Tüketim Kültürü Üzerindeki Etkisi: Teknoloji Tüketimi. *Journal of International Social Research*, *8*(37): 941.

Nedim, Ö. Z. (2019). Modern-seküler süreçte ailenin çözülmesi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, *6*(11), 795-835.

Neuman W.L. (2020). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri,* cilt-1, çev: Özlem Akkaya. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Nikkhah, H. A., Fani, M., & Asgharpour, A. (2017). Students' attitude towards marriage and factors affecting it. *Journal of Applied Sociology*, *28*(3), 99-122.

Nourmohammad, T. (2022) Küreselleşme ve Coronavirüs (COVID-19)'un Dünya Üzerindeki Sosyo-Politik ve Ekonomik Etkileri ve İnsan Güvenliği. *6. Uluslararası Öğrencilik Sempozyumu* Bildiriler Kitabı Sekizinci Kitap Sosyoloji.

Özaltın G. (2003). Beden imgesi değişimine yaklaşımlar. *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu Hemşirelik Dergisi*, *51*(8): 4-14.

Özensel E.(2004). "Türk Gençliğinin Değerleri", Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi.

Palabıyık (2020) *Pierre Bourdieu Sosyolojisinde "Habitus", "Sermaye" ve "Alan*" *Üzerine*. Liberal Düşünce Dergisi *62* (1): 1-21.

Peter Murdock G. (1949) *Social Structure.* New York: Macmillan Co. Publications.

Polat Ş. C. (2020) "Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri İle Aile Değerleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Sabahattin Zaim Üniversitesi.

Ritzer G. ve Stepnisky J. (2019) *Sosyoloji Kuramları.* çev: Himmet Hülür, Ankara: DE Kİ Yayınları.

Ritzer G. ve Stepnisky J. (2019), *Çağdaş Sosyoloji Kuramları ve Klasik Kökleri.* Çev: Irmak Ertuna Howison, Ankara: DE Kİ Yayınları, 2019.

Sarıbay A.Y. (2000). *Kamusal Alan ve Diyalojik Demokrasi. Kamusal Alan-Diyalojik Demokrasi Sivil İtiraz.* İstanbul: Alfa Yayınları.

Sayın Ö. (1994) *Sosyolojiye Giriş.* İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.

Şahin E. (2019) "Farklı Sosyo-Kültürel Yapılardan Gelmiş Evli Bireylerin Aile Değerleri ve Aile Bütünlük Duygusu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.

Talas M. (2014) *Sosyal Antropoloji.* İstanbul: Lisans Yayıncılık.

Tayanç F. ve Tayanç T. (1981) *Dünyada ve Türkiye'de Tarih Boyunca Kadın.* İstanbul: Tan Düşünce Yayınları.

Thornton, A. (1985). Reciprocal influences of family and religion in a changing world. *Journal of Marriage and the Family*, *47*(2): 381-394.

Ünal Ş. (2021) "Üniversite Öğrencilerinin Aile Kurumu ve Değerleri Hakkındaki Yaklaşımları: Afyon Kocatepe Üniversitesi Örneği" Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi.

Wang, Y., & Kassam, M. (2016). Indicators of social change in the UAE: College students' attitudes toward love, marriage and family. *Journal of Arabian Studies*, *6*(1), 74-94.

Yağlı, F. (2011). Görsel kültür ve görsel imajın bir inşa alanı olarak modanın endüstriyel büyüsü. Akdeniz Sanat, *4*(7).

Yaman, A. (2011). *İslâm Aile Hukuku.* İstanbul: İFAV Yayınları.

Yıldırım E. (2009'a), "*Aile ve Evlilik Türleri",* Aile Sosyolojisi, Der: K. Canatan & E. Yıldırım, Açılım Kitap, İstanbul.

Yıldırım, E. (2005). Bir Modernite Rüyası: Ailenin Sonu Mu? -Kütahya Yetiştirme Yurdu Örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, *8*(8).

Yılmaz S. (2013). *"Türkiye'de Ailenin Dönüşümü",* Ankara: Divan Kitap.

Yılmaz, A. R. I. (2021). Toplumsal değişim ve din. *Asya Studies*, *5*(16), 131-142.

Yücedağ, İ. (2016). "Habitus" tan "Mutatlaştırma" ya Toplumsalın İnşâsı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 37: 111-133.

Zavalsız, Y.S. (2014). *"Üniversite Öğrencilerinin Değer Algısı",* Değerler Eğitimi, der. Y.Sinan Zavalsız. İstanbul: Ensar Yayınları.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

T.C Aile ve Sosyal Hizmetler Genel Bakanlığı, ''Anasayfa'' https://www.aile.gov.tr/uploads/athgm/uploads/pages/arastirmalar/taya2011.pdf , 3 Ağustus 2023 tarihinde erişildi.

TUİK,https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=49685#:~:text=T%C3%BCrkiye'de%202021%20y%C4%B1l%C4%B1nda%20%93,6%2C6'ya%20d%C3%BC%C5%9Ft%C3%BC, 1 Eylül 2023 tarihinde erişildi.

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, Ulusal Tez Merkezi, ‘‘Anasayfa’’, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp , 30 Haziran 2023 tarihinde erişildi.

Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırmalar Kurumu, ‘‘Anasayfa’’ https://www.tubitak.gov.tr , 4 Ağustos 2023 tarihinde erişildi.

Türkiye İstatistik Kurumu, ‘‘Anasayfa’’ https://www.tuik.gov.tr/ , 4 Ağustos 2023 tarihinde erişildi.

EKLER

Ek-1 ANKET SORULARI

Not: Araştırma anketi, araştırma hipotezleri doğrultusunda tarafımca hazırlanmış, araştırma örneklemine sunulmadan önce, üç defa "otuz kişilik" grupla pilot çalışması yapılarak denenmiştir. Bu işlem toplamda on dört gün sürmüştür. Pilot çalışmasında katılımcılardan gelen geri bildirimlerle anketin anlaşılmayan yönleri gözden geçirilerek, eksik yönleri düzeltilmiş ve daha sonra araştırma örneklemine sunulmuştur.

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN DİNİ TUTUMU, AİLE İLİŞKİLERİ VE EVLİLİĞE BAKIŞ AÇILARI

Marmara Üniversitesi -Sosyoloji Bölümü, yüksek lisans tezi kapsamında hazırlanan bu anketin konusu "Aile İlişkileri" üzerinedir. Yanıtlayacağınız sorular bilimsel açıdan katkı sağlayacaktır.

Anketimiz toplamda 30 sorudan oluşmaktadır. Gizliliğinizi önemsediğimiz için sizden hiçbir kişisel bilgi istenmemektedir. Soruları gerçek düşüncelerinizi çerçevesinde ve içtenlikle cevaplamanızı önemle rica ediyoruz.

Katılımınız için önceden Teşekkür ederim ..

1. Öğrenim durumunuz nedir?

a. Önlisans b. Lisansc. Yüksek Lisans d. Doktora

2. Lütfen yaşınızı giriniz

.....

3. Cinsiyetinizi seçiniz

a. Kadın b. Erkek

4. Medeni durumunuz nedir?

a. Bekar b. Evlic.Boşanmış d. Diğer **.....**

5. Doğum yerinizi seçiniz

a. Köy b. Kasaba c. Şehir d. Büyükşehir

6. Yaşamınızın büyük kısmını nerede geçirdiniz?

a. Köy b. Kasaba c. Şehir d. Büyükşehir

7. Dini inanç düzeyinizi nasıl tanımlarsınız?

a. İnançsızım b. Kısmen inançlıyım (Deist) c. Orta derecede inançlıyım

d. Dindarım e. Diğer .....

8. Kendinizi ne kadar gelenekçi olarak tanımlarsınız?

a. Hiç gelenekçi değilim b. Düşük seviyede gelenekçiyim c. Orta seviyede gelenekçiyim

d. Yüksek seviyede gelenekçiyim e. Son derece gelenekçiyim

9. Size göre aileniz dini öğretilere ne kadar bağlıdır?

a. Hiç bağlı değildir b. Kısmen bağlıdır c. Orta derecede bağlıdır

d. Yüksek derecede bağlıdır e. Son derece bağlıdır

10. Ailenizi ne kadar gelenekçi olarak tanımlarsınız?

a. Hiç gelenekçi değildir b. Düşük seviyede gelenekçi c. Orta seviyede gelenekçi

d. Yüksek seviyede gelenekçi e. Son derece gelenekçi

11. Ailenizin maddi durumu nedir?

a. Asgari ücretin altı b. Asgari ücret c. Orta gelirli d. İyi gelirli

e. Yüksek gelirli

12. Ailenizle birlikte zaman geçirmeye ne kadar önem verirsiniz?

a. Hiç önem vermem b. Kısmen önem veririm c. Orta seviyede önem veririm

d. Çok önem veririm e. Son derece önem veririm

13. Ailenizden uzaktayken aile bireylerinizle yazılı iletişim sıklığınız nedir?

a. Günde bir kez b. Günde bir kezden fazla c. Haftada bir kez

d. Haftadan bir kezden fazla e. Ayda bir kez f. Ayda bir kezden fazla

14. Ailenizden uzaktayken aile bireylerinizle sesli iletişim sıklığınız nedir?

a. Günde bir kez b. Günde bir kezden fazla c. Haftada bir kez

d. Haftadan bir kezden fazla e. Ayda bir kez f. Ayda bir kezden fazla

15. Ailenizden uzaktayken aile bireylerinizle görüntülü iletişim sıklığınız nedir?

a. Günde bir kez b. Günde bir kezden fazla c. Haftada bir kez

d. Haftadan bir kezden fazla e. Ayda bir kez f. Ayda bir kezden fazla

16. Ailenizden uzaktayken ebeveynleriniz sizi hangi sıklıkla arar?

a. Günde bir kezb. Günde bir kezden fazla c. Haftada bir kez

d. Haftadan bir kezden fazla e. Ayda bir kez f. Ayda bir kezden fazla

17. Size göre erkekler için ideal evlilik yaşı kaç olmalıdır?

a. 18-22 b. 23-27 c. 28-32 d.33-37 e.38-42

f. Diğer **.....**

18. Size göre kadınlar için ideal evlilik yaşı kaç olmalıdır?

a. 18-22 b. 23-27 c. 28-32 d.33-37 e.38-42

f. Diğer **.....**

19. Kaç yaşında evlenmeyi düşünüyorsunuz? (Evliyseniz soruyu yanıtlamadan geçiniz)

.....

20. Ebeveynlerinizin kararlarınız üzerindeki etkisi ne derecede güçlüdür?

a. Hiç güçlü değildir b. Kısmen güçlüdür c. Orta derecede güçlüdür

d. Çok güçlüdür e. Son derece güçlüdür

21. Genel olarak karar alırken ebeveyn fikrine ne kadar önem verirsiniz?

a. Hiçbir zaman b. Nadiren c. Arada sırada d. Sıklıkla e. Her zaman

22. Eş seçiminde ebeveynlerinizin fikirleri sizin için ne kadar önemlidir?

a. Hiç önemli değil b. Kısmen önemlidir c. Orta derecede önemlidir

d. Çok önemlidir e. Son derece önemlidir

23. Eş seçiminde karşı tarafın dindar olup olmaması sizin için ne kadar önemlidir?

a. Hiç önemli değil b. Kısmen önemlidir c. Nötr d. Çok önemlidir

e. Son derece önemlidir

24. Evleneceğiniz kişinin fiziki özellikleri sizin için ne kadar önemlidir?

a. Hiç önemli değil b. Kısmen önemlidir c. Nötr d. Çok önemlidir

e. Son derece önemlidir

25. Sizin için giyim-kuşam anlamında "güncel modanın" önemi nedir?

a. Hiç önemli değil b. Kısmen önemlidir c. Nötr d. Çok önemlidir

e. Son derece önemlidir

26. Aile kurduktan sonra eşinizin giyim-kuşam kararları üzerine tavsiyelerde bulunur veya kararlarına etki eder misiniz?

a. Hayır b. Kısmen c. Evet

27. Aile kurduktan sonra çocuklarınızın giyim-kuşam kararları üzerine tavsiyelerde bulunur veya kararlarına etki eder misiniz?

a. Hayır b. Kısmen c. Evet

28. Farklı dinden biriyle aile kurar mıydınız?

a. Hayır b. Belki c. Evet

29. Farklı ülkeden ama aynı dinden biriyle aile kurar mıydınız?

a. Hayır b. Belki c. Evet

30. Aşağıdaki kategorilerden hangisi sizin evlilik kararlarınıza daha uygun olabilir?

a. Akrabalık ilişkisi b. Aşk ilişkisi c. Mantık evliliği d. Diğer .....